ספק כבן גמלו שמן של תרומה ומביא כן כרם ישראל ומשמשו שמן מועט
ומיטמאים ור"ש כלל שליהו דאין ראיה מתרומה לבין שקרי
מכיון שקלה היא גבי הלבן וכרשינין כדלקמן מה שאין כן במעש'
שני ומעשר עני דמשנה דר"ש לשאר תרומה דגלי רחמנא צה ומהן
בו כי יחללוהו והאי הא איתחיל אבל במעשר שני לא גלי עכ"ל של:
אמרו לו לר"ש ומה אם הקלו בתרומה חמורה לא נקל במעש' שני
הקל אמר להם לא אם הקלו בתרומה חמורה שכן הקלו בכרשינין
ובתלתן נקל במעש' שני שכן לא הקלו בו בכרשינין ובתלתן כך
מצאתי נוסחת המשנה בספר כתיבת יד:
הלבן של מעשר שני וכו' עד סוף ע"ד פ'
ג' מעשר שני סימן י"ד
עי' דהלכו' תרומו' סי' י' וכבר שני דהלכו' האכל מחוננים הלבן לשון נקבה
ונס חסר בו בהשגבונו ומה שכי' כאן:
היא וכן הר"ר שמשון ז"ל בפירוש הלבן של מעשר שני נפתח ואשונה להם
בתוס' דתרומות גדולי מעשר שני חולין הא תני סיפא ותורה אורן במתן
חרגן והכא בדלא חזי עמיקין עכ' ובסוף והכין כתב ובירה חמור
מעשר שני דלא הקלו בו בתחונים אבל מתרבה כל מעשה בפרק
עכ' אבל הר"ש ז"ל פירש השרה מעשה דלשון האכל דוקא קאמר
לחובה הוא דאין לאכול הלבן למעשר שני בימים אלא כשהוא כמו
ירק דהכא נאכלת כולה כמו יאכלו בהך דסיפא דדוקא הוא וכן האכל
נקוהם והאי הלבן בפרק לא חזו אכלן והמירן שלה לאכול ומש'
דוקא בשוד שהיא רבה הוא דאכלה כולה לטעם עכבה ומהך שוד
פראירא ש"ס בבלי והתלמוד ירושלמי קאמר דכיון תרגמין דתורבה

יאכל

ויאכל הוא דקתני דאינו חובה דעיקר מילתא דקבעינן ליה היינו כשאר קטניות
ואם כבר נאכלה בשדה רבה מן תלתא הרשות בידו וכל שכן הוא וזהו לפי פי'
קמתרצינן שפירשו דבמחוסם היינו שנאכלת כשהיא במחים רכים והמיגבא לי דלי
ואבל ירק כדרכו ורואים לבטל הערוך שפירש מורס נשרות הכרשינין והתלתן
במים להשרותן במים עד שיצומחין כדרך ששוטין התורמוסים והתמרים ואין כדרך מעשר
הקודש מעשר שני ולדעת זה יורד כשר הוא שיאכלו בלי שהיה במים עוד כי
לשון אחר דתנים ואומר שנוגעו בה למורה הדלעת ויאכל בלחלוחית דלא
חיישי להם משום מאבעות דרק הלרן שלא רבצה עד שתגבב ע"ב ולמה הפירו'
טוחה הנרי בן לחם משנרדו דהרא בלמורה לברוכי ליך איך נמתק של תרומה
תלתן של מעשר שני נבי תרומה משמעותי' הא כה היתר חתיכה והיתר
מעיגה דהיינו לשמח אורה ביד כעין לחיכה של חטים כדי לרככה
ולמתקה וקרוייה מעיגה מלשון בכיבים המעוגה.. והיתר שלייה נמי
דהיינו שטולין אורה ויש המים של מטוף ורוחצין אורה במים ומייבשין אורה
בחמה כל אלו בידם משאבות מה שאין כן במעשר שני כדתנן לעיל
וחתיכה ושהייה ומעיגה ושלייה היינו כיתו.. וכמחוץ היינו כשיהיה
ירק ועוד היתירא דתרומה היינו בידם משאבות והיתירא דתלתן אין
אלא שנוי בין היתר בידם משאבות והיאך נמתק זו לזו ועוד דקתני להנהי
נבי כרשינין ונבי קולי קתני לה דקתני נבה ונבנתן וכו ונאכלת בידים
משאבות אלא הה"ק תנא קמא קתני כשרו תלתן של מעשר שני במים אין
לה קולא אחרת לאכלה בידים משאבות אלא שרגב והאבל במחוצין
שטורפין אורה בשמש אחר השהייה ואחר שמתנגבת צומחת במחוץ
אבל קולא אחרת בידם משאבות דהיינו חתיכה ומעיגה ושהייה כל קנ

אסורי

אמירי לבע"ו והן מותרת ליאכל בחוץ דקאמר היכי הוא גבי מעשר
שני יש לה פיהם מסואבות אבל היכא אחר פיהם מסואבות אין לה
וגבי תרומה שנתן בה קולות אחרות דהיינו לבה"ש ולבה"ה אף משנה
ושליה וכי תימא אמאי לא תני מותרת למשנה ושליה ואחריה שלא במעש'
שני ולא בתרומה דהא איסור אכילה בטומאה הר"יין כי קדה ענינו
שתי תשובות בדבר חדא דמעשר שני לבד מסור ואם אתו תרתי בו כדה
טומאה דהיינו שליה ומשנה וכו' אבל למעשר שני אפי' בשה"ך מה
שאין כן בתרומה דאין אוכלין אותה אלא כהנים וכהנים זהירין הן בטומאה'
בטומאה ועוד י"ל דבשלמא גבי תרומה כתנ' כתב בה התנא מקבין אכילה
כרשיני תרומה לבהמה ואין טומאה מצויה בה דלמאכל אדם בהמה אין
אדם עושה הימנו וגם' כתי' בת בהרה לחלה בירושלמי אין אדם עושו לטומאה
אוכלי בהמה הלכך אפי' א' נוגע בתרומה בשה"י הואיל ומשו להאכילן
לבהמה אין חשש אבל גבי מעשר שני דאין אוכלין הכרשינין הלכך אלא אדם
דבה' ואכילה הלכך מחדריש גבי טומאה הלהו וכהיך הקינה שלא הזול אבל
בין טומאה כלל כלל ומשכחת להראב"ד ז"ל בהשגותיו דקי אחרת
תמת טומה לדברי הכל עכ"ל ז"ל: כל מעשר בטומאה היינו דוקא
פיהם מסואבות אבל לא טומאת הגוף: חוץ מש"ה משה בירושלמי
דאיכא בינייהו סולה דלב"ש סולה פיהם טהורות ולב"ה פיהם טמאות:
תנא מו היא דברי ר"מ אבל ר' יהודה אומר ב"ש אומ' כל מעשיה בטהרה
חוץ מחפיפתה וב"ה כל מעשיה בטומאה חוץ מש"ה .. ולר' יהודה
איכא בינייהו משנה דלב"ה מותר פיהם טמאות:
יאכלו צמחונין כדמפרש גבי תרומה
ד
וקולי כרשינין דמעש' שני קחשיב ואזיל: ונכנסי' לירושלם ויוצא אפי'

הכין דתליא עליה דהשבא לקמן בפ״ג הבא מודו מש׳ דקל הוא שהקלו בכרשינין ודוקא להוציאן לחוץ לטוחן או לבורקן להכשירן לאכילה ולחזור אל העיר ולאכול מה שהוא צריך ועוד יוצא לחוץ וטוחן מה שהוא צריך ולא המחמירו לטחון כל מה שיש לו בבת אחת אלא כפי רצונו אבל לא שיהא מותר להוציאן ולאכלן בחוץ דהא׳ קלונו להו מחיובא: שמעון ר׳ טרפון אומר יחלקו לעיסות מתרגם בירושלמי דכשמעון בשעת מעשה מודה ר׳ טרפון דאין מחמירין עליהם. ונמצא הכא אחין לבהמה לא מיירי דוקא שנפלו אחר שנעשו עיסה ואם יש לו עיסות אחרות של מעשר שני אני צריך לחלקה דמאחר שכן עיסה מסתמא חושב עליה לאדם כגון בשעת בצורת כאחורה של דוד המלך: יחדו ואפי׳ שמעון כשאין עיסה ונמצאות לו עיסות אחרות: ומאכילין בטומאה יש מי שפירש מאכילין לבהן טמא: שורין כותה בשעורין חורש במים לא יהא כיהם מעוחבו׳ משו׳ השקונים אחרות דהוי שהיה נמי להסיר המשולה מהן כמו עדשים כדאיתא בתם׳ ביצה פ״ק ואח״כ לא מוכחא מילתא דמאכל בהמה נינהו אבל השחוק איטו סיהב ביון קמנע אחת של כרשינין הלכך יהושע מילתא דכרשינין הוו ומאכל בהמה נינהו דהכי בטומאה יאכלו צהר לשון יובש כמו צהד של מנחות בא שני דחולין והתוספות של פי׳ המחילה העבה נקראת צהד: ומעשה דשמאי דאיתא דשהין יהיה מעוחבו׳ אבל דלשמאי הן עצמן לא שרי שמאי לאכלן משום אין אוכלין של צהד כן פי׳ הר׳ שמשון ז״ל אבל הראב״ד ז״ל וגם הר׳ ז״ל

ובערוך כותב עסק כראה דברים לעסיות ופי׳ חמים המבושלים נקראים עסיות:

פירשו שיעור חורין מן הבשר ואמ׳ שהיה בטהרה לא שהגן לסוף סוף
מאכל אדם נינהו הלכך ישמור אותם שלא יכשירם שאם יהיו מוכשרין
לא יהיה בטומאה לפיכך יאכל אותם ביובש כמין קליי׳ : ר׳ עקיבא
אומ׳ כל מעשיהן בטומאה מפ׳ בתוספתא ומייתי לה בירוש׳ דה״ק
כך היו שונין בה כל מעשיהן בטומאה דכיון דמאכל בהמה נינהו לא
גזרי בהו כלל דתניא בתוספתא׳ כרשיני תרומה ב״ש אומ׳ שורין בטהרה
ושפין ומאכילין בטומאה ובה״א שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה
דברי ר׳ יהודה ר״מ אומ׳ ב״ש אומ׳ שורין ושפין בטהרה ומאכילין בטומאה
ובה״א כל מעשיהן בטומאה א״ר יוסי כמשנתך בב״ה היתה
משנתו של ר׳ עקיבא בב״ה לפיכך היה אומ׳ ירחצו לכל כך ואמ׳ ע״ה
ומשנתנו דשאר תנאים בב״ה לא היו שונין כן אלא כמשנתינו וכו׳
יוסי או כמשנת ר׳ יהודה והלכה כתנאי מנהו אליבא דב״ה ונראה דלא
פליג ר׳ עקי׳ אלא דוקא בכרשינין ולא אחולין ובפנדויות לא תני לה אלא
בכרשינין בלבד ולא תנינן הכא מתני׳ דהלכ׳ כי היכי דקאי ר״מ
עלה ועוד דר׳ מאיר שונה בהלכ׳ דב״ה כמו כתבה בשה״ה׳ ובשני״ד
דוקא שרו בטומאה גבי כרשינין שונה בב״ה דכל מעשיהן בטומאה
כנ״ע ועוד דר׳ יהודה נמי אסר בהלכ׳ שה״ה ונשנ״ה כיהם מטומאה ובכרשינין
לא אסר אלא שה״ה ומשמע דכולהו סלקי דתנא גבי הלכ׳ משום
דרבנן היא ולא מייחדא לבהמה׳ ׳׳ אבל התוספתא׳ פסק בתי״ב
דהלכ׳ כרותו׳ כר׳ עקיבא ובמשנה דמתני׳ דהכא דמשמע דר״ע
קאי אחרווייהו ומשמע בירושלמי בפ׳ בתרא דחלה דכי פליג ר׳ עקיבא

אמ׳

אתי' בכרשינין לאדם תליא וכ"ש בכרשינין לבהמה ונמצאת דאין שומא
מצויה באוכל בהמה הר"ש ז"ל:

מעות חולין ומעות מעש' שני וכו'

עד סוף סימן ו' רמב"ם הלכו' מעשר שני וסימן ב': מה שלקט לקט
למעשר שני עד שיעלה ירושלמי. א"ר מונא וצריך להרשות ולומר
אם אלו של מעשר שני יהו אלו שבידי חלופין עליהן ומפרשו הר' שמשון
והר"ש ז"ל דלא רק כ' מונא וצריך להביא מעות של נחשת ואחר כך
יחלל הנחשת על המעות שבידו דהא במתני' תנן דאפי' מדוחק אין
מחללין כסף על כסף.. אבל בתוספתא בירושלמי עלה דמתני' דפליג
מייתי פלוגתא דתנאי. וקאמ' עלה דההיא כההיא מדברי שניהם נלמוד
מחללין כסף על כסף ואין מחללין כסף על נחשת וכן פסק הרמב"ם ז"ל
שכתב סלע של מעש' שני ושל חולין שנתערבו מביא בסלע מעות
ואפי' מעות נחשת וכו' משמע דכי קתני מתני' מביא מעות דהיינו
פרוטות קולא משמע' דאפי' פרוטות שמחלידות שרו מדוחק וכ"ש
כסף: מה הכלל לבורר קמעה חולין וקמעה מעשר שני שנתערבו
ובין פירות ופירות אם לקטן בקלוט וחסרו ואשים מאת מעשר שני
ואם חסרו לחולין ואם חסר וכו' לפי חשבון הוא החסרון והכי איתא
בתוספתא: והמבולין לפי חשבון בירושלמי מאי דהמבולין והנחפנין
קאמר כי היכי דלא ליפסי ריעא אסיפה:

סלע של מעש' שני וכו' מבצע

פי' הרא"ב קר נ"ז וברמ' שם קר מה' ודף נ"ה: מביא בסלע מעו' ירושלמי
פירוש בן עזאי אומר בשתי סלעים צריך להביא פרוטות פי' שאם חבר

מדבר לו כהני סלע אחד שמא יכניס המעות על כסף לצרכיו ונמצאו
אלו שניהם מחוללין ויקיים כן שיהא קדושת המעשר על הפירות ויחלדו
ונמצא מעשר מפסיד ועוד ~~שיפסה~~ שיהא נעורין שכן מצא כבר
ומהך שאבה קונה אותו שיביא פירות בדמי שני סלעים יחזוק עצמו
ויחשך אחד מן המעות על סלע הכסף כדי שלא יהיו שניהם קדושים
במתק ולכך יחמיר על עצמו ויהא הכסף של מעש׳ שני ויהא צריך
וקל ומעולה שאין לו משא כבד של נחשת: וזכור את היפה וכו׳ ירושלמי
רגשל הלמה ארי לאישקל חד מיניהו בלא תנאי
פ׳ הזהב: בסוף פ׳ נ״ל ואי מדכרת ליה להביא כסף אחר ומשלמי
עכ״ב ועוד כתב הר״ שמשון הלמה ארי לאישקל חדא מהני בלא
~~למעשר~~ ומחלל עליו אכתי נמצין
תנאי ומשו׳ הכי קאמ׳ המחללין כסף על נחשת מדוחק עכ״ב ורש״י ז״ל פי׳
שס פ׳ הזהב לק ס״ו מתני׳ שאמרו מחללין כסף על נחשת מדוחק אבל
כסף על כסף לאו דוקא חלול הוא ואפי׳ מדוחק נמי לא וכיון דאף כסף
על נחשת לא התירו אלא בדוחק הלכך לא שיקיים כן שבמין ממעשר הוא
ועוד שהפירות מתקלקלות עכ״ב: ובי״ד הל׳ הלכו׳ מעשר שני סימן ה׳:
בשם לא יעש׳

ם

וכו׳ מציעא רפ׳ הזהב לק מ״ה: ובי״ד כולה מתני׳ עד סוף סי׳ ט׳ שס
הל׳ סי׳ י״ג י״ד ט״ו: ובה׳ מתניין קסברי הכסף כסף היבא לכסף ירגרי
כרגבי כמשנה וב״ש סברי הכסף כסף ראשון ולא כסף שני ~~עבדם כל תורה~~
~~הבי בסלע לקך לשנא~~ לישנא אחרינא וב״ש סברי כמתא טבעא ודהבא
פירא ואטבעא אפירא לא מחללין דבר׳ וב״ה הכסף וב״ה סברי כמתא
פירא ודהבא טבעא ופירא אטבעא מחללינן והרש רפ׳ הזהב פי׳ בשלמא
לקך לישנא דאמרת המחלוקת מאי ברא שרו ופכסן הוא דמזרן ביה שמא

ישהא עליהן שיהיו לו סלעי מעשר עד שימצא לחלל הכל זהב בשנה שניה
שימכור המעשרות שנה הבאה וב״ה סברי לא גזרינן שמא ישהא עליהן וכי
לא חללו ועי׳ בגמרא אמוראי פליגי להו שאין מחללין כבר הייתי דקדקו
ינעשה ולא יעשה ולא קדקו לשון חלול דקסברי יש חלול אבל חכמים
האחרונים עליו שלא עלה לשון דאורייתא להדאורייתא עליו אי מחללי׳ נחשת דכסף
שני אי מחללי׳ דהכא פירא הוא דהוי כיון דאיסורן דאורייתא ולא מירתתי
בקדושת מעשר הכי איבעי ליה למתני בש״א אין סלעי מעשר שני מחללין
על הדינרי זהב וב״ה מחללין וקאי בקושיא:: בסמך דינרי זהב בסתן
שגיד להם מעות מעש׳ שני והרא לא שמעוה׳ דאתי לברכה ואתי לו
לאדם חשוב שרו ב״ה דרבן גמליאל מבית הלל קא אתי ועשה מעשה לעצמו
ולא חש לדב״ש כלל:

ח

הפורט סלע ממעות וכו׳ קדושין פ״ק דף י״א ובמכילתא פ׳ ה״ב
דף מ״ה ורום׳ שם דף נ״ג ובבכורות פ׳ יש בכור דף נ׳ והאי הפורט ר״ל המחלף
ואיידי דרישא סיפא הפורט דדוקא הוא תנא נמי השא הפורט: בש״א בכל
הסלע מעות אם בא לחללן וכו׳ עד סוף פי׳ רע״ב את המחלקין פי׳ רש״י
ז״ל ותוס׳ שם ורום׳ והר״ר שמשון ז״ל דלפי מה שנשם הוו ב״ה לחומרא וקשה דה״ל
למתנייה בעדויות גבי קולי ב״ש וחומרי ב״ה והיא איננה שמנייה הרס״ב
דאחרי לא נחתא הכא לאשמועי׳ קולי ב״ש וחומרי ב״ה והרבו דלפי כך נראה
דב״ש סברי בכל הסלע מעות שלא ירתתתו וב״ה לא חיישי וזה לשום ז״ל שם
רב״א היהב בכל הסלע מעות רש״י פי׳ מעות כופרי ב״ה וכו׳ ב״ש לא נתן
מעות משמע דלבית שמאי יכול שנעשות מה שירצה ובן לקמן בהלכות
סלע בירושלם וקשה דמסכת עדויות הנ״ל להו בהדי דהכא דב״ש
לחומרא וה״ל למתנינהו בהדי קולי ב״ש לכך נראה דב״ש דוקא בכל

רכב

5

יסלע קאמרי ולא יחלוק ב"ג בינייהו אבל מעה מעשר כדבר החנוני ונמצא
מתמיד מעשר שני ועוד י"ל דהכא דוקא יתן בכל הסלע מעות שלא יהנה
בדק קודם שימצא אם עכל י"ל... והתוספות ג"כ פי' דה"ש לקולא...
והרמב"ם ז"ל הכין כשר רש"י ז"ל דהא דקרי בכל דוכתא ולהרמב"ם בי' קולי
ב"ש וחומרי ב"ה לאו למימרא דבאותה שמרחיל לא דבהם מקולי ב"ש ומח'
וחומרי ב"ה דוקא קאמר להרמב"ם אם דהא כמה תנאי פליגי על אותן המשניות
אם ותוספתא עליהם בפירק אחד נ' חלק במניות כלומר בכולה מסכתא
הוא דקאמר אבל מה שהוקשה לי כוונה י"ל הוא דאי משנה דב"ה משום
שיוקירו הפירות בירושלים ונמצא מעשר שני מתמיד וכו' מאי שייכא הכא
מלוגא דר"מ ורבנן וכי היכא מילתא בחד מחשבה הוא לירב דהא בעדיות
קתני לה בהדי מלוגא דב"ש וב"ה דומיא דמתניתין דלוקח בירושלים דתליא על
רק וב"ה כל הנהו תנאי והתם להו עדיות דאשכחן (רבנן) דתליא על ב"ה
וב"ש ואמרי לא כדברי זה ולא כדברי זה ואף שאין כל אחד מהם הנהו תנאי
הנ' כמ"ש הכא ועוד נהדר הוא דהיכי אמרי בירושלמי הנה כסף וחבר פירו'
דברי הכל אסור מתני' דרבנן לכך נ"ל דעתה דב"ש היינו דסברי דיכול
אדם חוץ לירושלם לצרף אף אם יש בידו כל סך הסלע מפרוטות וכה
לצרף בסלע שיכול וב"ש אם יש בידו חצי סלע מעשר של כסף וחצי
סלע בפרוטות אז בפרוטות דברי לצרף בסלע וב"ה תליא עליהו בכל
שיעור סלע מפרוטות כיון דעבד כיון למעשר שני דתרי' תיר' כל כך
במחשבה עד שיעור סלע ולא חייש לפרוטות ולחלוקות השרא שאחה

דרבנן ממילא לא שרינן ליה לפרוקינהו לכולהו וכיון דלא שהו לפרוקינהו
יחזור עכשיו מעיקרא דלא תהא כל כך פירות שיעור סלע בפרוטות
נחשב ונכנסין ליה ולא יחלוף אלא חצי סלע של פרוטות ויעלה בידו
חצין ויעלם לירושלים ·· והשתא כה"ג ורבנן נמי הכי פליגי על רב דבה
בירור קלה דאתי פירות וכסף על כסף למודו"ה דשרי אלא אסיר משום
למשמעינן מבה"נ דדוקא הכא מחמרי משום דעביד כמין למעות שני כולי
האי וכדתהא בנא אבל כי תהא חצי סלע במעין של כסף ויש לו פירות
חצי סלע דבה"ש מודו דשרי כיון דליכא כמין למעות משמעות ר"מ ורבנן
דנים ברוך זה אסור ואתי הנך כסף ואתי הנך פירות אסיר לצרופי בכסף
משום גזרה אחרת דאית להו כסף על כסף לא מחללין כדאיתא במסכת
דמאי ומתני' בירושלמי דהנך כסף דכה"נ לא פליגי דחשוב הוא ואתי יש לו
פירות שוין שני הנרין אסור להחליף במעות כסף דלא גריר כסף בתר
אמון פירות נכון אם יש בפירות שיעור הנך חשיבי באנפי נפשייהו
ולא שהו לנחלה לכן מעשר הכסף ולא גריר אבתרייהו ואסור ומעשה דכסף
לא הוי אלא חצי הנך דליכא אמכעלא הוא דאתי בהמה ומצטרפא אמכעלא
לא ועכ"ז באיסורא דאורייתא תליא דמותר בירושלמי דליכא דקתני א"ן
מחללין דאיסורא דאורייתא חשיב ומשום הכי אסור ומעות דכסף לא הוי
אלא חצי הנה כי תליא בחצי הנך פירות ואתי הנך כסף שבא להחליף
ולצרף בהנך ר"מ סבר אף הכא נמי לא גריר כסף גבי פירות וכסף
מ"ע כסף הוי ואסור דבגע ארקורתא דכסף על כסף וכסף דרבי ר"מ
על הנך כסף קאתי דאסור ורבנן סברי דאתי הנך הכר מעשר והנך
אמון פירות ולא חשיב אלא כמו פירות למהוייהו מ"ע כסף כך נ"ל עכ"ל:

הפורט סלע של מעשר שני

מ

בירושלים וכו׳ גם במציעא פ׳ הזהב דף מ״ה : מפרש בשקל
כסף ובשקל מעות פי׳ רש״י ז״ל לא יחליף בפירות אלא חציין שמא
לא יזדמנו בעיר עד שיוציא כולם ויתקיים בעיר עד רגל אחר
והפירות מתעפשות ומתליעות ואם יחזור יחליפם במעות נמצא
שלא יתברר שני מעות ומעשר שני נפסד ונצל ז״ל וכתב הר״ש
שיהלו ז״ל ופי׳ שיעור רש״י ז״ל אבל מעות סחורה דדוק הוא דמחליף
כל הסלע בפירות דאין מפסיד אלא אדרבה מרויח למעות וז״ל לש״
לאחור משום סחורה והוו בה״ג לקולא וב״ה לחומרא ע״כ אבל הר״ש שמשון
ז״ל פי׳ דלעולם בה״ג דורך קאמרי בכל הסלע מעות שלא יצטרכו
להחליף שני מעות וכר׳ של קולבונות וב״ה לא חיישי והשתא נמה דלא
הוי לה בעדיות ע״כ : הדין מתני׳ לא תנו׳ דמנבדקן בן נתאי בן
יוחא חנן המצרי נחוניא בן חכינאי רב נחמן בר יצחק מוסיף אף
שמעון התימני : ר׳ עקיבא אומר שלשה דינרי כסף ובדינר כסף
בדינר מעות כך צריך להיות אבל הרמב״ם ז״ל גרם ובדינר כסף
ובדינר מעות ופי׳ ור׳ עקיבא מחמיר נמי ולא שרי אלא שלשה
סלע בפירות ע״כ ולהכי קרי המעות מעות שהוא חצי הסלע דהיינו
מעין וכן נראה שמתוך ההוכחות שכתב ר׳ עקיבא קמיר והשמינית
סלע בלבד יחליף מעות וזוה ז״ל כתב ד׳ אסתרי כסף אינו יודע כמה
אספרים וש בסלע ע״כ ובמעבק וכיון דא״י אמר אינבורי גרס וכן חריבו
של כסף ע״כ אבל הר״ש ז״ל כתב ד׳ אסתרי כסף פי׳ דהיינו מעין בלשון
יו׳ ור׳ טרפון לא שרי אלא מעין להחליף בפירות לחוד והק׳

להר״ב קשה של ק״ל השתא יקח כו׳ ד׳ אמרי כסף בכסף ונשארו שני
מעות שיחליף בפירות ובל חד וחד אחרי למעשר מעשורא לחבריה
שאמי אומר וכו׳ ע״כ פירש״י משנות אלו לפי דרכו של רש״י ז״ל
דמוכי דהשתא דרכי המעשר הוא שיש לו פירות ומחליפן כדי לקבל
סלע כסף והכי מוכח לה בירושלמי דמוכיח הוא דרכי למימר והא דקתני
המורה כל שמונה מבוס פירותיו לקבל הסלע ופי׳ הגמרא יש לנו
לקבל דאיכא הוו בקיאי בפירוש המשנות וירבו מדורות אשר באו מאחריהם
ועוד דלהכי תני מעשר לומר דמעשר היו בידו ופירא לא תני מעשר
דהסלע הוא הבא להחליף ועוד סובר רש״י ז״ל דהני רבנן (מרבנן) קולי
ב״ש וחומרי ב״ה הוו ולא קשה דאמאי לא תני לה להו בכל קולי ב״ש
וחומרי ב״ה דהא בבא דלקמן דקתני מחומרי ב״ה וחומרי לא שמעינן שם
בבחה מן הקביר עד סוף הפרק לא קתני להו הכא ומשום הכי לא תני הכא
אלא אורס דלא איכא חרוב ב״ה והודו לב״ש אבל קך דאמרן לא וה״נ לא קתני
הכא אלא אורס דשאר רבנים לא חלקו עלייהו דב״ש וב״ה והני חלקו עלייהו
שמאי מודה ושאר רבנים כגון הכא דחלקו עליהם דנן לפני חכמים
וכו׳ ושמאי מודה ודלעיל פליגי ר״מ ור״ש עלייהו דב״ה וכבר כתב רבינו
שמשון ז״ל דבירושלמי משמע כדברי רש״י ז״ל ועוד הוכחת מחלוקת
הרבנים בדברי שלפי הוכחה נמוכה היא וברוסמות שבן חזרו והודו
לרש״י ז״ל מן המעם הזה וקיימין השתא דאיכא תלתא מוני קולי
ב״ש וחומרי ב״ה שנויים בעדויות חדא גווה דפליגי עלייהו רבנן למחומרי
מפי מניהו והיינו הנהו דתנינן הכא ושנויין אגבן הנהו דפליגי עלייהו

נמי

7

נמי דמקילין טפי מינייהו שלא שחיקו כבין והודו והדר תני חומרי דב"ה
דלא איפלגו עלייהו דתנא כולה פירקא באתני בפ"ש והדר תני
חומרי אחריני לחומרי דב"ה נמי מינהו שלא דהוו אלבא דחד דתנא
כמו ר' יהודה שהיה שונה משה ומגסם על אורס שלמעלה ור' יוסי
נמי היה שונה כך וכך על אורס שלמעלה ותנא אחריני דלא מנין
אלא עשה ואין וזה לא הוו סברי דהמשה סוף לא איפלגו בית
עלייהו שלא כולן היו שוין בדבריהם הם ומחלוקת היו עכ"ל הר"ש
מי שהיו
מל:

מרכבת בין טמאי וכו' במקח להלכו מעשר שני ופירוש מ"ט בטומאה
טומאת מת דאין מטמאין כלי חרס אלא מאוירו פי' שיכניסו ידיהן
לתוך החבר נ"ל מטמאין במשא ומשוכב בפי הגר והכונה דהיינו
מטמאים משא הוא טומאה הלכך כיון דאין להם היתר מכן טמאים לעיר
מן הכד לתוך כוס ובלבד שלא יכניסו ידן לתוך חללו של כלי חרס
דאין כלי חרס מקבל טומאה מגבו אלא מאוירו דאילו הוו טמאים
טומאת זיבה הא מטמאין בהיסט ואין תקנה שלא יגעו אחר
לטמאים: מה שהטהורים שותין סלעים מחוללת עליו ועליו שותין
דאמרי בל הגרל למעשר שני בין אכלו בטומאה ובין אכלו
בטומאת עצמו לוקה ואסף לה הרס מקרא ומשה תני הכא כדי
שלא יכשלו לאכלו בטומאת עצמו וטמאים נמי לא יכשלו לשתות
מעשר שני טהור בטומאת הגוף אמר מה שהטהורין שותין מתנו
הכא סלע זו של מעשר מחוללת עליו ונמצא מה שטהורים
היה מעשר ומה ששתו טמאים היה חולין: שותין מכד אחד ואין
חוששים:

סליק פירקא

יורק

פרק שלישי

לא יאמר אדם וכו' עד ר"מ בגמ' דף מ"ב ·· ומרה בירוש' פ"ח דשביעית: ועי' פרק ג' דהלכו' מעש' שני סימן כ"ב:

לחלק בנקודה תחת גרסינן החית והלמד וכדתי' התוס': ופירש הר"ש בנוסחא שאין שכר בשכן אלא בקיור לשון הכין שיאמר שנאכלם בעיר שהוא יתן לו חלק מהם וכן שיאמר לחלק שיורה שהוא יתן לו חלק אבל בלאו מחמת לחלק מפני שיהיה כמו שכר פירו' מעשר שני שכר לגוי שהעולם וזה אסור לפי שהוא בעצמו חייב להניעם שם עכ"ל ועיין במה שכתבתי בפ"ח דשביעית סימן ד':

ב

מפני שהוא

מתנות שאכלתן גרמי' והקליטה הוא משו' מעש' שני דמעיקרא שרי למכרם ולאכול יום והשתא אסור וכיון שלגוי פליך אתאי לא חשו נמי דהא מתנות באכילת הרואה למעיקרא שהיא לווין ומנה נמי לא בעיא והשתא אסירא לווין ומותר בעיא ומשו' אשכח תני מפני שהוא מתנות באכילתו ובאכילתה ותני' הרא מוציאין בקין וכל הנשרים דף נ"ג מותר בהירא דגרמי' באכילתו מתנות דהרואה קפיד כדתי' שם רש"י ·· והיינו הא' הגא דהכא דחייש אף למתנות אכילת הרואה וקושיית התוס' שהקשו לרש"י מל אינה קושיא המבני מודה לבהירא אלא דהתא מוציאו בקין ואח לבקנו הרם ההיא בהירא ולא נקבו מרני' משום דיקא אחך בהיתא דהגא הרם שביעית אין לוקחין בדמי הרואה מפני שמתנות באכילתו ומשום דלגבי חיים

לט

8 לדין תרומה מיירי נמי בההיא דחשלהן הר״ש ז״ל : והתוספות
נראה דגרס במתני׳ שהוא מתעגם באכילתם שהרי שמתעגם
באכילת מעשר וגם מתעגם באכילת התרומה .. וכך פי׳ הרב׳
מעשר שני סימן י״א י״ב ומהרש״ן אין צריך דהכי הוה גרסינן
במתני׳ : ונראה כגון אם הוציא מכאן אחר שני ימים ונלה יש
ויש בהם כדי מה שאין כן במעשר שני .. ויוצא גרסי׳ ולא וכיוצא
דהא גבי מעשר שני נמי איכא בהן איסור טומאה בין טומאת הגוף
בין טומאת עצמו כדאיתא בפ׳ הערל .. ויוצא חוץ לחומה אמור
באכילה דנפקא לן מעשר בשדה וכו׳ ואחר חזר למקומו כדאיתא
במכות מה שאין כן במעשר שני ליוצא חוץ לחומה יכול להחזירו
פרק
ושרי כדאיתא בפ״ב דבלה המקשה ושוב מצאתי בפ׳ הערבוני
בתוספות דל״ג וכיוצא .. ורש״י ח״ל ומעשר דהנן הכם בפ׳
הערבוני׳ אסס שנתערב בשלמים רצה שניהם יאכלו כשרן
ויאכלו כחמור שבהן אמרו לו אין מביאין קדשים לבית הפסול
: שכן מוריהם להם ולב בחד מינייהו חוץ דאיכא בהו
מינייהו .. נקל בתרומה שהיא אסורה להם ולא אשכחן להדיא
הכתוב בפירוש חולין הר״ש ז״ל :
מי שהיו לו מעות וכו׳ עד סוף סימן
ל
ד׳ פה להלכות מעשר שני סימן כ״ו י״א י״ב .. ודרך להם גרסינן
גרסי׳ בל יוד ודבורים כרבי נ״כ בפ״ג דשביעית סימן ד׳ ולא
יאמר בן לגבה מה פירוש דאין מוסרין ודאי לגבי שאינו כ...
פירו׳ בירושלם
בו :

ד

ומעשר

ומעות במקומה כולה, ונראה כשולו מעות ודוק לן ולחבירו
מעות הר׳ שמשון ז״ל :
ה
מעות שנכנסו ויצאו עד סוף הפרק ו׳ ח׳ שני דהלכו מעשר
שני מיתן ש׳ ו׳ ח׳ :
ו
ונעברו כתוך ירושלים יחזור וכו׳ ומפ׳ בירושלמי א״ר יונה בדין
הוא דאפי׳ כרמים שבירושלים לא יתקבלו שכן של כל ישראל
נקיים לן דבור שאינו שלו אינו נוטל לו אלא דורא פירות הלכך
כרמים שבירושלים לא נטבלו וכ״ש הענין מוטה אלא משום חומת
ירושלים נעשו אורח כחבר בית שאוה אלו ולה חבר בירושלים
שלו מוטלת אף זו מוטלת וכל העומד לעשר כמעשר דמי וכמה
שהוציאו דתני עקלעו המוצרת: ר״ש בן יהודה אומר וכו׳ מבורק
בברא קק״ב .. ובירושלמי מוכחי במשנה אלובא דר״ש בן יהודה
מאי אהדרו פ״ש לבא ובה׳ לב״ש שיין שם: ביתר המעשר שני שלו
עדיין יש לו היתר דכיון דלא נטמא מלאכתן כולהו מודו דלא
קלטו ליה מחיצות : יחזור מעשר שני שלהם ויאכל בירושלים
דקספרי כ״ש כמו שהורתו דהיין ורחו תני החומה ואין לו היתר
.. יתרה ויאכל בכל מקום דכיון דהוו במבליהו לאו כמו שהורתו
דמיין ולא קלטוליה מחיצות דקלטא מחיצות (מעשר שני) היא וכי גמור
הכין כי איתיה במעשה .. במכלול לא גמור הכין : והתנאי נכנס
וזבה מת בירוש׳ נטבל של חתאי נכנס וזבה ונטהר אבל מעש שני
של התאי מותיב אחור להוציאו לבהמה אלא אם יצא מורב לעזורן
בחוץ דלא קלטוהו מחיצות והכי תנן נמי בפרק דהתאי ומיבא

רכו

9

נמי הכי כל הזהב ומכאן נראה כגירסת התוספות בפרק
דחולין דגים והבנים לירושלים והא דהיינו העבד ולא גרסי'
ומאה הר"ש ז"ל :

אילן שהוא עומד וכו' תוכן ל' שם דף יב' ובפ"ד ד' שני דהלכו
[illegible] : מכנגד החומה ולפנים כלפנים מראשה
בירושלמי. אבבא דברי הכהן דהא דאמרי בג' מכנגד החומה ולפנים
ובי' דהוי לחומרא משמע דהכא כהשא דנקט דקתני בין לקולא
בין לחומרא לקולא דלפנים נאכלין בלא לחין ולחומרא דאין פודין
שם דגבי מחיצות איכא בעלמא בין בפנים בין בחוץ חדא לקולא
וחדא לחומרא חומר בפנים שבחוץ שבחוץ יכול לפדותן בפנים
אינו יכול לפדותן דקלטו ליה מחיצות וחומר בחוץ מבפנים ובחוץ
אינו נאכל בלא לחין ובפנים אוכלו בלא לחין [illegible] תלויה אהדדיא
למסכת מעשרות בסוף פ' המעשר דתנן הרס ובירושלים הלך
אחר הנוף ואמרי' הרס בירושלמי דאי עיקרו לפנים ונופו לחוץ
עיקר לכבר קלטו עיקר ומוקי לה כמ"ש דהכא ובל [illegible] הן
דמנין להו אהדדי ומשני דמוקי דהכא כלבנן ומתני' דהרס כלבנן
יהודה נר' יהודה אית ליה גבי מעשר שני דבמערה הלך אחר הפתח
ובחולין הלך אחר נוף : בד"א דכל כלפנים [illegible] הלך ירושלם
דמעשר שני דנכנסו בו דף [illegible] נכנס קלטן חוזרין ומשתמשין
לחוץ כיון דכל תלוי לפנים אין דרך להנות [illegible] שמכניסין לבי [illegible]
אלא דהכניסו לחלל דקלטו חלון ונמצא נחלק לפנים כלפנים [illegible]

ואוכלן

ואוכלין שם קדשים קלים ומעשר שני בלא פלוגתא וכל שכן
שאין פודים שם ·· מכנגד החומה ולפנים כלפנים כשכל
חלון לחוץ אינה דפליגי לפנים מסויים דין כלחוץ אלא באחזין
לפנים ואחזין לחוץ ופליגי לפנים מכנגד החומה ולפנים כלפנים
לכל דבר ·· ומכנגד החומה ולחוץ כלחוץ להחמיר הוא דאין
אוכלין שם אבל אין פודין שם להחמיר ובשפליגי לחוץ מכנגד
החומה ולחוץ כלחוץ הוא לכל דבר ומכנגד החומה ולפנים
כלפנים להחמיר דאין פודין שם אבל אין אוכלין שם כיון
דפליגי לחוץ הכי מפרש לה בירושלמי הר"ש ז"ל אבל הרמב"ם
ז"ל פירש בשם התוספתא דמשנה הכל כלפנים לחומרא כל
שלא יפדה בהם מעשר שני ולא יאכלו ·· ועיין הר"ש בשם
שכרברבי שם סמוך למעשרות:

ח

הלשכות בנויות וכו' תוי"ט ד"ה לבוב

בית הבחירה סימן ו' ח' ·· ומייתי לה בפסחים ספ' כיצד צולין
דף פ"ו ובפ' שני דיומא דף כ"ה והם פ' אלו המומרים דף ל"ה
ובפ' ב' איירו מקומן בהירא דף נ"ו: בנויות בקדש
ופתוחות לחול ופתוחות לקדש ולחול תוס' בתוספתא כגון לשכת
בית המוקד דתנן במסכת תמיד ובמסכת מדות דארבע
לשכות היו בה שתים לשכות היו בקדש ושתים בחול וראשי
פספסין היו שם להבדיל בין קדש לחול והיתה פתוחה לעזרה
ופתוחה נמי לחול ·· מכנגד הקדש ולקדש קדש משמע דארבע

ומגורין

10

ובמגורות קאי אבל בירושלים לא קאמר הכי אלא דתנן קדש הבור
דתרחם יקדש שהתן להו ובמגורות תנן ומכנסי הקדש ומקדש קדש
ומרגי׳ פני הקרא דתנן בהשא דמרגי׳ דגג כבר מקום הכנין
שהתן ליה הרשב״ל ״ ותנן קדש דקרגי׳ ומהני׳ מתק׳ פירוש׳ חנינא
דר׳ עקיבא דהייתו דוקא למכולת קדשי קדשים אבל תן שוחטין שם
קדשים קלים ״ והנכנס לשם בטומאה פטור וכן בהב׳ דהתפלות שם
פ׳ פשי׳ והוא הלך ומה שתיים כאן במשנה׳ :

מעשר שני שנכנס לירו׳

ט

וכו׳ בין בפנים בין בחוץ בין שנטמא בפנים בין שנטמא בחוץ
נחלקו בש״ ובה״ ; משנה הכל יפדה ויאכל בפנים חוץ וכו׳ בפ״ שני
דהלכו׳ מעשר שני מותן יא :

הלקוח וכו׳ תפסו׳ פ׳ כל שעה דף לה
ומפרשה פ׳ היתה דף נג ובסנהדרין פ׳ חלק דף קי״ג ומבחו׳ פ׳ איזהו
מקומן דף מ״ח וירושלמי תפסו׳ פ׳ כל שעה : ר׳ יהודה אומ׳ יקבר
מתק׳ פירוש׳ מלש דר׳ יהודה אמ׳ קרא הכסף כסף ראשון ולא כסף
שני אלא מיהו מתרבין כל וחומר והוא חומר לין כל וחומר בלומר
למה איצט׳ קרא להרבו׳ כל וחומר כהבא הוא ״ והיום שם פ׳ היתה
כרבו׳ הפסוקי׳ ומפרק במשנה דר׳ יהודה למוד דכה׳ הכסף כסף ראשון
ולא כסף שני וחכ׳ דברש מיכרין אמרי׳ כסף ראשון ואפי׳ כסף
שני וכו׳ דהוא כסף על כסף אבל לחלל שני מעשרים פירות על כסף

לא והב׳ לוקח קבא במעלי׳ דא טעמא אחריתא איבליהלי׳ ירושה
בשלב׳ של דאשתכחא בעלמא הוא אך שזה וכתב לי קבא ענב
ועיין במה שכתבתי לעיל בפ״ב של משנה גבי הכסף בכסף : דלקוח
בכסף מעשר שני שעשאה אותו קן שנודע כדתנא בתוספתא של
אל הרמב״ם בפירושו זכר מן העיקר וקשיא דלהדיו נמי בקי׳
מביתו בשל חמור מן העיקר דמעשר אחר כלדה שאור בחמור
מקום לא לקוח נריבך בכסו שמעון של מעשר שבעו כלדה כלי
לקטת בהון בירושלם צבי משדה בכבתי בקרא אבל אם לקח
פירות חוץ לירושלם בכי לאכלם בירושלם הרי זה כאילו קנאם
בירושלם דלא חזו לשדיה ומשום הכי כיון דלקח צבי משדה
מן הכסף ולא מתכבר דלא היה קשר במעש לתעלות דבא חוץ לירושלם
לא נמי אבל לא הלך קנוהו השלמו ולא מכר. פרק לא דהוי
ובד ר״מ דהלכו׳ מעש׳ שני ופ״ב :
צבי בלקחו
מלמולו של מעשר שני

יא
דהלכו׳ מעש׳ שני פ״ב ג ה ו :
ובלוה עד סוף הפרק כ״ה דהלכו׳ מעש׳ שני פ״ב ג ה ו
ידבר על ידי עירו מה בכוש דנשו אותו בקדשי בהן ליתן
השמיה והעבה בלקחו חי ונראה דמיירי בלקחו לשלמים אבל
לא לבשר תאוה דכיון דגמרי׳ בכש צריך לקטרת שלמים דקדשי
מלמבח והוא לקח היה דלא חזיא למזבח ולהכי עירו הוא דקני
ולדמון הוא עומד ודנו בה מן קדשי בדק הבית : כש אומר

יהודה אומר לשמעון שכל פי אם הקדשי מזבח ואחר כך פיוס
קדשי בדק הבית לא היו בכלל העמדה והערכה ומוקי הא
דהעמיד והעריך גבי קדשי מזבח הרש״ש ז״ל ולמאי דרש ולכן
במעשר כל שקדשים שקדם מום קבוע בכל עשירי דחולין ובכל
שנה הבכורי וכמו שכתבתי שם בכל עשירי דחולין דאיירו בי דמוש:
לקחו חי נשחטו ונטמא יפדה דהוה דלקחו חי לשלמים כיון דשחטו
דמי לפירות לקוחים שנטמאו הואיל וחזי לאכילה: ר׳ יוסי אומר
יקבר כיון דלקחו חי לשלמים ובעי העמדה והערכה אתי שחטו
קנסוהו רבנן ויקבר אבל אם לקחן שחוט אתי ר׳ יוסי מודה
(שנויה שלמים לענין) קנאוהו
ויפדה כפירות שנטמאו ומוקי אורח דהא לא
העמדה והערכה ולא מבי כיון מעשר כיוני חי ובקדשי בדק
הבית נמי ילפי מקנאי בירושלמי דאי אקדש לבה דלא בעי
העמדה והערכה: הרי הוא כפירות וכמו למאי דרבי
יהודה ולכן הרש״ש ז״ל:
יב
אוסף לתוכן פירות שהכניס לתוכן יין של מעשר עכל רעתו את
המלקח כן פי׳ הרב רבינו שמשון ז״ל אבל התשמישין פי׳ אוסף
לתוכן פירות מעשר. אלא שלא פירש שכתן אותן הקנקנים שלהם
שאלה למעשר שני והכא דלא מצי כין גתן ולא גתן אחרי שמעם
בהלא שהם לבד ונמצאו למעשר שני וכן פי׳ גם הרש״ש ז״ל
עמד פי׳ הוא ז״ל משנתן מקדשות בכל שם בירושלמי בתוך הערך

ואחריות

ותבואת התרומות בכדי והכהים שאוסרין בכל שהן: עד שלא נגמרה
קרא שם וכו' בלא תבני מילרשא בירושלמי: הרים מאחת
של הכל הכן הרים מן המוקף מאירי וכל אם בא לקרות שם בחביות
של יין אם עד שלא פרס את הפרס בא לקרות שם תרומה ומעשר בה
מאחת של הכל דבין דתרומות כן דאיירי לענין בגר וברום מן
ובגדי הלוקח חבית לא חשיב חילוק וכבר בסמוך אבל אם בא
לקרות שם אחר שפרס פירש שנו מוקף מקרבו והרים מכל אחת ואחת
עכ"ל גל ... וכיון מ"ב דהלכו התרומות מותן יחזירת נו' .. ומאריכין
עלה בירושלמי ע"ש .. אבל בשל חומץ ושל ביר ושל דבש
ושל שמן בין נתן בין לא נתן לא קנה מעשר הקנקן:
פ"א ממהרת וכו' עיקר זו הלכה

יב

פ"א
כי בשמכר איש יין בירושלים קנה מותנו במעשר מעש' שם
שמוכרין הקנקנים ומוכרין אותן מכל מה שבהן לגר ומוכר לגר
ואם יצאו הקנקנים אבל אם מכר היין והוא בקנקנו לא יצא קנקן
לחולין ומחרו בה שאם היה רוצה למכור תרם הקנקנים מבוהו ומכן
בתחורה יצא קנקן לחולין ואינו צריך לערוב ואח יצבור לפי שכיון
שמכרן בלא מגע אין כוונו למכור הקנקן ואם מכר במדה ואמר
מדה כך וכן בכך וכן דמים יצא קנקן לחולין ואפי' היו מגומו וכר'
כ"ש מחה ואין חולק הרמב"ם ז"ל: וזה לשון הרמב"ם ז"ל מוכרת ומוכר
לגר כיוש פלוני מחוראי אהייא קאי פלוגתא דב"ש וב"ה היא מעשר
אי מפלוגתא דהרומה דהיינו דקרגי עגלות בשוה ואחד אבל אבן

מוקף שהוא דין שלישי דפליג מינה משום הכי דחולק חבור
לא שביה חילוק רואה דשקן כגון ולבנו אין צריך לערובי· בגמ'
מקום שדרכן לימכר סתומות וכו' כל לפרשו בן בגמ' רבי יקיה
עם אחר שנתן דקנה מעשר וצריך להעלות מעשר כך כשמר
אם בא לחלל במקום כשהיה אותו מקום שנתן מעשר שמוכרים
יין בחביות דלין לקנות סתומות ואין צריך לין לנודין שמוחזק
אותו מקום שהיין הוא טוב הלכך בגוף יקנה עמי היין אבל
אם המקום אינו מוחזק שהיין טוב ואין אדם בטוח בחבית למוקח
סתומות אמאי בודקה ומוכר ומעשר לא מהני אלא שקנה
עם אחר שנתן ולא יצא קנקן לחולין כלומר לא קנה מעשר ואין צריך
להעלות מעשר במקום אלא בפירי היין לחוד· לא יצא קנקן
לחולין כלומר אין צריך להוציא הקנקן לחולין דלא הקנו המעשר
כבר יצא לחולין שהרי לא נקנה ואינו יוצא מחמת קדושין דמעשר
אשכחן בתוך ערש לא יצא הקנקן לחולין ומלך לה ר' חנני בירושלמי
דהיינו לא קנה מעשר·· הג' ואם רצה להחמיר על עצמו כן היא
במקומו יש וכו' אבל אם רצה וכו' ובירושלמי בעלבונו שנותן כל
ולא שעבור משלה דהא אין המעשר שם שנמכר כדרכן בגת ובשלג
ופירשו הוא פי' עתוק מאד ואין זכר במאן ושמי קנה דקרני בגת
כ"ש הוא הך וכו' משמעו דהכי תשא לפירוש ויצא קנקן לחולין דקתני
כ"ש על כרחין לא קנה מעשר· הוא דקאמר כדמוכח בירושלמי

ובירושלמי

ושבשמעתא הלוקח הנא נמי בהך ותירוצו לבך הבבלי דברי
הרמב"ם ז"ל שפירש בה שאמרינן בך בירושלמי קיימא והא שאמרינן
במוכר בירושלים יין שאומר למוקח שנותן לו שם מעשר מעשר
שני מדבר עם הלוקח ש.שוו כל מעשיו של הלוקח מדות היין
ואינו מבלועו לו הקנין בשיעור המעשר כאילו בא למכור בגמרא
מכירה כמאן דרי דקנין חולין אלא הלה עליו קדושת המעשר ומכי
הלוקח ליקח [illegible] בקנקנים קודם שימשה היין ולתרוצו חובו בין
דלא ראינן המעשר ולומר דבקנקנו ואינו יכול למכרן עד שיערב
היין דלדברא לבין דדמיון בירושלמי לגבי לבהך יש בה קושיא וחוזרת
דלוקחין קנקן [illegible] יין [illegible] יכול למוכרו לקנין ולתרוצ
חוב במעשרו המעשר [illegible] קוח וכו שמערב היין יצא קנקן לחולין
[illegible] וכיון דיין חול [illegible] בגול הוא ואין צריך למכור
כנגדו וכי קנקן הכא יצא לחולין הייתו עבי קדושה דהדם דעד
שלא יערב היין יכול לתרוצ חובו ולקושיית מכירה שהקשה
רבינו שמשון ז"ל איכא קושיא דכיון דרבי עקיבא ודאי בירושלים
קאיירי דמוכר חולין הוא דקאמר [illegible] ומכר הלוקח הוא דנרבם ואף
[illegible] מרבי [illegible] לשני הלוקחות [illegible] ומיהו חדא והתניין
במדי משכרא רבי לא יצא קנקן לחולין והיינו לא קנה מעשר
והסברא רבי יצא קנקן לחולין דהיינו לא קנה מעשר השוכר
במשא אין שם מוכר אלא בעל היין שבא להרתים הקדושה
אין צריך להוציא קנקן לחולין ובסיפא דאיכא מוכר דרבב

להחזיר

להחמיר על עצמו ולברר לויין במעשר המעות ודקדק בפרק המעות
ונראין שיקח יקנה חולין וכו' והנה יצא לקנות חולין מן הקונם ומעה
הוא דהיב ליה מוכר ובעיק המוכר קונה יצא בכולה למוכר
הוציאו כהן ולבר החולין כשאר הקנין שלא חלה עליו קדושת
המעשר מה שאין כן בהא דליכא מוכר ולכך יסתכם של שפירם
דמלה יצא נולד יצא ארני שפיר והשתא אמי הא שפיר לא שאני
דאף הכן אחד בלוקח יין בירושלם במעשר מעש״ שני דהמוכר
לחבירו חבית של יין על חולין בירושלם בדמי מע״ש שהרי טוען לו
חולין ומקבל דהיינו חולין מעשר קונה שאני טוען בה יין היינו
שאני מעכיד בה חבלך דלהוי חולין בשוליו לעצמי יצא קונה לחולין
כלומר יצא חבירו לחולין ואגב השתא דרני קנין קתני הכא קנין
המשייר לעצמו שיור קנין משנה דהוכה סרוגה כפרוחי דהיה
ויצא לחולין ולא קנה מעשר ודקדק וכן בירושלמי דאף אם אמר
לו המוכר בפירוש חולין יש לו בחבית זו יצא קנין לחולין ולא קנה
מעשר בדאורי' כבתלמוד אף אם בירושלם דבכן למכר פירותיו דריוק
בשמנו לו בלין שבחבית הוא דרשן בפי' דקנה מעשר עכ״ל מ״ן

סליק פירקא

פרק רביעי

המוליך פירות וכו' פי' דהלבו מעש שני מי כח״ס בבלי ודוקא
במעלין למקום שם אבל
אם הוליך לבעלון ומחז לבעלך למקום אין כאן איסור כלל׃

ודוקא בפי' מעשר שני של ודאי אבל פירות מעשר שני של דמאי פודין
אותן בשער הזול .. ~~ובירושלמי איתא דכל דמאי פודין~~
~~הזול ולא כשער היוקר עכ"ל~~ וכתב הר"ש ז"ל ובירושלמי אמ' דדוקא
המוכר ואפי' ממקום הזול למקום היוקר ביוקר אחר לברייתא
דגמרינן הא מהא עכ"ל:

ב

פודין מעשר שני כשער הזול וכו' פי' דהלכו' מעשר שני פי' [illegible]
ובירושלמי איתא תנא דכל דדוקא פודין כשער הזול ולא כשער
היוקר עכ"ל: ופי' הר"ש ז"ל אמרינן פודין מעשר שני כשער הזול
פחר של פירות מעשר כשבא לפדותו בכסף אין לשער כפי
מה שמוכרים החנוני אלא כפי מה שלוקחים מן הבעלים דלוקח חנוני
לוקח בזול דהיינו בין כשער הזול בין כשער היוקר ותנא בתוספתא
הבעלים [illegible] כסף למעשר שני כמות שאחנוני לוקח ולא כמות שהן
מוכר פי' כשבא לפדות המעות על פירות ולוקח אמודות יכר יתן
סך אמודות על סך פירות וסך האמודות היינו מה שאחנוני לוקחין
הבעלים ולא כדרך שהוא מוכר .. כמות שהשלחני פורט כשבא
לחלל מעות כסף על פירות על מעות ובשהשלחני מחליף המעות למעות
או למעות נקרא פורט ואי מחלל הפירות בשער שבהם מעות שמעות
שאסר א' שער באיסר ובשרוצה להחליף במעות למעות לך קח לבו
מעה אחר לפירות ובשמחלל המעות נקרא מבק לפי פירוש שחלקים
חמש מקבץ בידו לחלל אחד [illegible] לאדם שיש לו מעות מעות
שני שיעור מעות זה לחלל המעשר במעות מעה מעות במעות כמו
שהשלחני לוקח לעצמו דהיינו כשלוקחין מהבעלים המעות לפדותו ולא
כמו שמוכרין וכו' תנא בתוספתא המבק הזה יהיה למעשר שני

פירוש שישלחם מותר ולא בשעה שהוא מצוק : אין מונין מעש
אכסרה. בשומא בלא מדה ובלא משקל .. פירוש שקניתו
או מעשר שהחליפו שאומדה כמה כוחה יש כבר ידה לדעת
בשומתה. אין מונין מעשר אכסרה כיכר הוא. פירוש הדרך
ומעשר מחלין לא יאמר כמה אתה רוצה ליתן בכבורי יקר
וכמה אדם רוצה ליתן בבורי יקר אלא אומר כמה אדם רוצה ליקח
לו פירוש בתלע כמה אדם רוצה ליקח לו מעשר בזהב ומניח
ד״ל אומר כמה מעשר תלמיד אדם רוצה ליקח בסלע ומחלל
על דם פירו שנוים סלע ומאחר שאמרו לו כי אלו המעשר
שוים סלע וכן כמה שדו ד׳ קנים אדם לוקח בסלע .. על פי
אחד ליקח אחד מבי בשומא .. על פי שלשה אף ביוש על פי
שלשה לקוחות דהיינו מותהם בקיאים במקח וממכר ״ שבקיאים
שהן ״ל להחמיר עכ״ל : שקים גא׳ שהם מלמון פרין
יקומם .. שהתלמון כמו שהחליפו והרוב שוום שהחליפו : וכן הוא בערוך :
בכל דבור אומר
בסלע וכו׳ מהכי לך כ״ה ומאי דקשה אחרים ומהיא דהבעלים
קודמין מפני שהן מוסיפין חומש כדכתובה שם בפ״ח סימן ב׳:
בסלע וחיסר החומש הוא אחד משמנה ועשרים בסלע שהרי הסלע
ד׳ דינרים והדינר שש מעין והמעה ד׳ אסרין : הקודה מעשר
שם שלו קדושה ה׳ החיים מרדשק נ״ד : וכן שנמצא לו במתנה
חיבה מאן חזוקה לה בפירוש שהן מכוון למעשר וקסבר למנו

שלא הותרו אלו כמו שהותרו דמין ובלאחן שלא הוים אלו ממון
גבוה הוי דאין שם מעשר עליו ונידון במתנה ואיכא מאן דמוקי
לה כרבנן דאית ליה בפ' יש בכור דאין מתנה במכר ובמד רמ"ה
דאלכו מעשר שני ממון ה' :
מעריכין וכו' נותן לו הרבה ל"ק ה"ה
ובמד רמ"ה דאלכו מעשר שני ממון ה' כו' ומ"ל בירושלמי שלא
מעריכין מהני שכתוב בו כבכה ומראה מעמ' כמי קודן חומש
כשער הזול : ושפחתו הערכה בבבלי שם ה' הרבה ובירוש
היך הא שפחתו הכי דמי א' גדולה שהביאה סימן מאי כנייא
גביה הא קטנה עכבה בסימנין מי בקטנה קטן מי איכא ליה
תקיה. ובבבלי משו דתרתי מיירי במעשר שני דעבד שאינו
נקוב דלא מחייב אלא מדרבנן ומשו"ה קובע .. ובירושלמי מוקי
לה כרבנן דאמרי בשם ר' נחמן דקונן שסורקין לו חומש ומכניסו
ומחייבו לאחר מיכן גילוי גרע טובה לעצמו ואין טובה למעשר ואיכא
מאן דמשבש דבשעה התמונות קדם הבא לידי בפ' הפיכין התמונות
מקחן מרח ומוכרין מוכר במעשרן והבא נמי גבי מעשר שני
לא פליגי דבין בבכורין ואפי' דאית ליה חב והא דתני סיפא
אבל לא יאמר בן לבנו ולבתו הגדולים וכן נמי תנן בפ' חלון
הרם מיירי בקטן שאין לו דעת כלל כגון צרור וטומל חומש
ומוקי : ובנו ובתו הגדולים פליגי בה אמוראי בגמ' דבת איכא
מ"ד דגדול גדול ממש ואיכא מ"ד כל שאינו סומך על שלחן אביו

רל"ה

בן גדול: ופדה לך לעצמך ובירושלמי מוק' דאי פדה לך קאמר דבהא
סגי אם פודה לעצמו אבל שפודה במעשר של בעל הבית אנ' פדה
לי במעשר שלך יהיבנא לך אינו מוסיף חומש דבעינן הוא ולהוו
משלו ומחזיק לה מקרא דכתי' ממעשרו חמישיתו יוסף עליו
ומשמע כי היכי לחומש שלו דהיינו של הפודין הן שלו [illegible] ולא
לעבדו ושפחתו הכנענים בירושלמי קאי עלה דמתני' מהיא
דתנן במכילתא [illegible] השואל את הפרה וכו' שלחה לו ביד
בנך ביד עבדך ביד שלוחך ושלחה ומתה חייב שמא שהעבד
זוכה [illegible] לאחר להשביע [illegible] העבדו של השואל זוכה לשואל
הלכך כי נאנסה ברשות שואל נאנסה ובמתני' אמרי' דיד עבד
כיד רבו דמי [illegible] ר' אלעזר להרס מיירי בעבד עברי ור' יוחנן
אמר אפי' בעבד כנעני [illegible] באותו לשואל למשאיל [illegible]
וקיא כוותי' [illegible] דכיון דאמ' כן הוא קבלה עליה [illegible] אמר
הבית .. ואיכא מאן דמפרש למתני' דהכא [illegible] חולין כר' מאיר
דמ"ל [illegible] דקידושי' דאין קנין לעבד בלא רבו והיא דהרס [illegible]
השואל [illegible] עליה דר"מ הרס במתני' דקידושי' [illegible]
יש קנין לעבד בלא רבו [illegible] חולין כר"מ
ליד עבד כיד רבו [illegible] כיד [illegible]
והיכי [illegible] בידה לאחרים [illegible]
[illegible] ר"מ [illegible] דקידושין והיכי [illegible] הרס [illegible]
[illegible] דהיא [illegible] ר"מ [illegible]

עביד יד עבד כיד רבו ולא עביד יד אשה כיד בעלה:

ד היה עומד בגורן

וכו' ומביאה בפ' הזהב דף מ"ד ורש"י ותוס' למהדר לקו' .. ועי'
עם הר"ש סימן י': אומר לחבירו שיזכה אותו ומודיעו
וזהו כן שאינו צריך שלא להאמין מן החומש: הרי הפירות
האלו של מעשר שני נתונים לך במתנה ואמרו פרקאם ...
במתנה עשה הראשון נכרי אצלם ויכול לפדותן בלא חומש
וחוזר ואומר הרי פירות של מעשר שני שלך יהו מחוללין על
מעות שיש לי בביתי ויקנה המעשר היה את המעות ויצא
לחולין והא דנקט אין בידו מעות היינו דאם יש בידו שם
יקנן שלא יהיה תומר הרבה לנכרי כן אלא המעות האלו הוי
החומש אומר לחבירו ומקנה אותם לו במשיכה וחבירו יאמר על אחר
דהכי עדיף טפי שאינה נראית הערמה כל כך להפטר מן החומש:
והאי גוונא מוקמינן לה הרם בפ' הזהב בגרן שאינה שלו דאי בגרן
שלו יתן לו בעל המעשר קרקע בחזקה ואמרו המעות ומשיכה
מה בקרקע יהיו המעשר קנויות לו בכל מקום שהם כדתנן בפ'
דקדושין נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיש להם
אחריות בכסף ובשטר ובחזקה וחבירו יאמר הרי הפירות האלו
מחוללין על מעות שיש לי בביתך דהכי עדיף דהוי נכרי .. והני מעות
פירות איכא למימר שלא נתן לו במשך אבל אלא פירו מעשר
שני ומעות שבביתך למה דתנן ר' יהודה הוא מעשר שני ומתון הזהו
מסך דיתנו
הוא:

ו

וכו' ירושלמי ת"ק דהלכתין וביד ת"ה דהלכו מעשר שני סימן ו

ע״ח הבקדוש פ׳ הא״ש מקדש ק׳ בד׳ מ״רת לב והרש דיקטן מ״דקד
ומערבב במעט שא״ל דפרס לו הנה כר׳ יהודה דאמר מעשר שני
ממון הדיוט הוא: עורק לו מלוא לוי שקנה במשיכה עכ״ל הר״ש
והוא פי׳ רש״י ז״ל ולפי מה מתני׳ מתבוקרא שהיר כרשב״ג אבל
בירושלמי קאמר מתני׳ דלא כרשב״ג דאמר ... דאיפו
מדני אלא דוקא במעשר מרך מעשר ... קאמר בבה״רח ומלוס
משיכה מעשר שני הוא מדיוטן ועל מה שפירש הר״ש ז״ל וכיון
שדרות כשער של עכשיו וכו׳ כרבי החכם ה״ר אברהם אשכנזי
ז״ל כל שאין האמור כך ועיין בפ׳ הא״ש מקדש שהגמרא הביא
מו המשנה לשם וכיה הלשון הביא אומר לשם נורן סלע ומערבב
סלע מלוי שמעשר שני ... ולפי רש״י ז״ל ולא אמרי ברשות
בעלין מעשר איקר וכיון לחללו בשוה מלוי שמעשר שני של
שמעשר ממון הדיוט הוא ונקנה במשיכה ועל אמרי שהביאו
המשנה סבר כר׳ יהודה דאמר מעשר ממון הדיוט הוא ולא כר׳ מאיר
שסובר שהמעשר ממון גבוה הוא וכך הוא המוסכם בגמ׳ ...
המשנה ... דוקא כר׳ יהודה ... הר״ש ז״ל ...
דר׳ מאיר עכ״ל ז״ל: ומערבב בסלע פי׳ ... הוא ...
אחר להוציאו ... שהוא חושב ... בשני ...
כלו שהוא ... עכ״ל ...
... ר׳ יהודה דאמר מעשר שני ממון הדיוט הוא ...
דהלכה מעשר שני ... כרבי ... למעשר
וכרבי ... ז״ל דהיינו ... הלכה כר׳ ... דמעשר
שני ממון גבוה ... הלכה ... המשנה ...
בפירושו ... הלכה ... מתניתין

הרמ"ל פירשו הר"ר שמשון והראב"ד ז"ל וכתב עוד שם מהר"ק ז"ל להשיב
על הרמב"ם ז"ל דהא דאמרי' בירושלמי מתני' דלא כרשב"ג וכו' לא קאי
רק אסיפא דמתני' והיינו דקאמר כרשב"ג. לעולם כשומר בין ברישא
בין בסיפא לעולם בדרך שער מציאה חולין דמציאה של מעשר היא
פירוש בין להקל בין להחמיר ואילו לרבנן הכא אמנם ברישא אזלי' בתר
שער מציאה בסיפא לא אזיל בתר שער מציאה דגבי מעשר לא בתר
שער מציאה להקל על המעשר עכ"ל ובמה שכתב הוא ז"ל ודבר הרמב"ם
ליבי עינן בפירושו כי היכי דניקום אליבא דהלכתא .. הכי נמי כפשט
הירושלמי שהוא פירוש הגה ובכן נאמר דקאי עולם ובזה נסתלק
קושית החכם הר"ר אברהם אשכנזי ז"ל : נותן לו סלע מחולין וסלע
ממעשר שני שלו כך צ"ל : אם היה עם הארץ נותן לו מדמיו גם
בספק והקח מפרו וקרי ליה הכי דמאי שלו אמנם לחבר אין צריך
דלא שעם הארץ הוא למוד לאכול דמעשר האחר אוכלין דמאי דחשודין
הן עליו הרמב"ם ז"ל :
הפודה מעשר שני וכו' קדושי' פ"ק דף נ' .. צריך לפרש לומר יהו לפדיון
מעשר שני ואם לאו לא יהא מעשר לחולין : היה מדבר וכו' ירושלמי
פ' הבקר דף מ"ב : גיטה וקדושיה או גיטה או קדושיה : דין בגט
גם בירושלמי מפרש ובלבד שעוסקין באותו ענין ורא"ש בריש פ' אלמנה
אין עוסקים באותו ענין אלא מענין לענין באותו ענין : צריך לפרש
אם נותן אותה קדושין : ובהא דאי רצה מעשר שני הא בהא קאמר
ר' יוסי דאיסור לאו הוי אבל גבי ניתן קדושין דאיסור כרת הוא אימא
מודה ליה לר' יהודה ואי רצה ניתן קדושין הא בהא קאמר ר' יהודה
אבל במעשר שני אימא מודה ליה לר' יוסי צריכא .. ופסק הר"ב דהלכה
איסור סי' ח' ובהל' גירושין סימן י"א ובהמ"ד הלכה מעשר

שם: וכתוב אבן העזר סימן כ"ג וכסימן קל"ו:
המניח איסר וכו'. פ"ה דהלכות מעשר שני ח
סימן ו' י"ג. ואיכא בירושלמי פ"ק דקדושין ועיין במה שכתבנו שם:
אוכל עליו עוד חולין מעשר שני חולין דהיינו איסר וכן מוכח בגמ'
שם דף ... שהיה לו של אבל הנמל ... מובח ... הרמב"ם
ז"ל: המניח איסר של מעשר שני כו' רש"י ז"ל והערוך הרא"ש ז"ל
וז"ל המניח איסר מעות שחבר שראה ... שחלל מעשר שני על
איסר ומסר ... כמו כן הקדש מעשר ראשון ... ענה בידו
... דאמר הנאמן על השני נאמן על הראשון הלכך
... פירותיו הלין כמו כן
מחלל פירות ... על איסר ונעשה עם פירותיו ... אחר ואחר
הקדש הראשון והם עליו ... מעשר מרוקים אחר ... עשר
... בידו פירות מרוקים שאין י"א איסרין ... ואחד מחולה באיסר
... אחד מחולה של כל איסר ואיסר של י"א דהיינו אחד עשר פעמים
אחד מחולה באיסר והוה השיעור האיסר דבל פעמים אחד עשר
קן ... וא מחולה באיסר דאחר היינו אחד מחולה מלבד דהוא
... שהרי כיון שהיה לו מעשר שני שוה איסר כמו שהיה
בידו ... שוה י"א איסרין והשיעור איסר והקדש ... אחד
למעשר ראשון ... שוה איסר והשיעור איסר הקדש השיעור איסר
ובאיסר יש השע השיעור ... איסר ... והשיעור איסר עשר
השיעור ומהם הקדש השיעור למעשר ראשון ונשארו שם עשרה
איסרין ... למ"ש ... הקדש שוה איסר וחלל על איסר ועוד
עם פירותיו ובן עשר למעשר ראשון הקדש עלו הפירות מעשר
חולקים אחר ונעשה הפירות עם שאר פירותיו נמצא בידו מרוקן
י"א והשיעור וחס ליקח ... של פירות
... לרבן ... אחד ... מש"ה י"א איסרין והשיעור איסר שכן

פירות מרוקבים: ובשא הכל עשה כלות נאמן על השני ואין נאמן
על הראשון דאמרי׳ שרואהו תולה פירות מעשר שהוא לא הפריש
לראשון וצריך החבר להפריש מעשר ראשון. ובהא כודאי וא״ת
החבר שהפריש אותו המעשר שחולל הפירות שהוא ודאי מעל אוכל
עליו וא כמה שית׳. ובן השיעור מלא שלא חש להפריש אבל אם
הפירות דמאי שאינו כן אינו אוכל כי אם עשה ואין נאמן על הראשון
עבל גז. והקשה הראשו׳ דלמי מדמה בין דהכא ע״ה מה קשה לפירות
ולכך אתו מאחרין לו ... ומחוברו מרוקבין אב חוזו הכא שעל
אלו הפירות המרוקבין יהיה כול בחקר מרקבין הוא הדוח דבריך על הפירות
אלו הפירות מנומין וחוזר ומעורין עם הטבל מהו הוא שהקשה ועוד
גם ואין כשה לו מה שייך להחבר ודאי ודמאי הפירות שהוא ע״ה
הוה לו ובמתני׳ קשיא מאמר באיסר ולפירוש אחר מאמר על כל
המקשן הוה ליה למיתני ועוד דדחיק תלמוד לומר מלנו ותלמיד ועוד
קשה טובא דלהדיה כי קתני אחר כירושלמי בין כותי בין בהמאי
אחד עשר בין מוריס כאמן לא כתיב ולא כמש ולא כמה לכך נראה
שמוכח אם ליש כמי אחד במשנה ודרשינן כמי המוכחים גם
משנתינו ודאיה שאינו על דק הירושלמי כלל ונראה כפירוש להם
משנתינו על דק הירושלמי בן ע״ה שפתח לבנו חבר איסר של מעשר
שני וכגון שאחד שאביו היה לו כדי שיכול למעשר ראשון ולמעשר ושמע
לו שאמר הוא מעשר שני של כאן הרי מחוללת על איסר זו ואם
אח״כ הלך לו ומצא הבן כמה פירות ויש בדברי שיכול לאכלן
החבר והבן שיכול לאכול החבר אף אם אין פירות שבכרי
וא איסר יכול לאכלן כולן ואף שיש הפירות מעשר של מעשר

ראשון

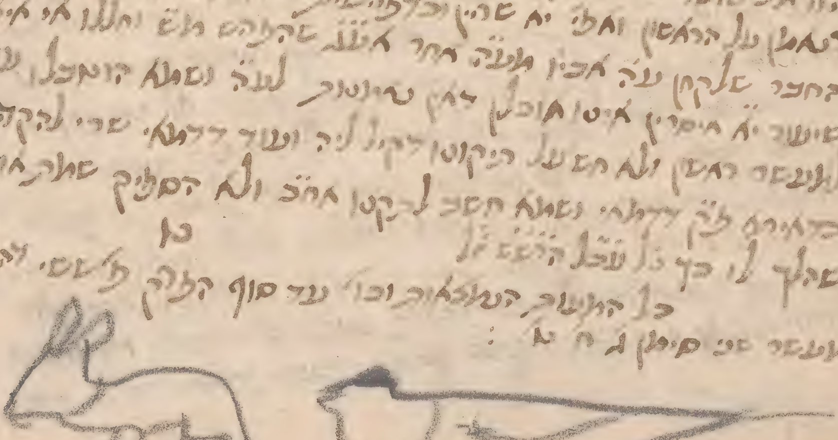
רלח

לז

ראשון דאמרה להם דקונה את מעות שבכרי נ״ב יכול לאכול ומשל
לכין דגדולה מעשר ניטלה אלא מן המוקף כדאמרה לן אין תורמין
ומעשר דגים עליו הדיוקא מעשר ממקום אחר ומ״ב הא להו מתוקנים
עד יא חיסין כיבד כיה הכרי שזה יא חיסק והשיעור איסר והמעש
המעשר אחר למעשר ראשון ומשום איסר והשיעור איסר הקדש השיעור
איסר דבאיסר יש השוו השיעור נמצא ~~איסר~~ והשיעור איסר עשר
השיעור להם הקדש השיעור איסר למעשר ~~ראשון~~ נמצאת אלא עשה
איסרין נופלין למ״ש ומכם הקדש פירות שוין איסר והלין על איסר
נמצא הבבא איסר כולו הדיוק למ״ש וקסבר האי תנא דנאמן על
נאמן על בראשון ומשנה דלא כחד מאבו אלא שחולו דמ״ש של
הכרי נאמר דודאי דקנו נ״ב מן המעשר ראשון ואיהו שבקן דמים
על המעשר ראשון לוי כדאמרה לכן שמונתו בסוף מכלרין ולרק
מן הלוי ואחר מעות באיסר כולו האי דשריין לה לחבר
האיסר הנוסף דהיינו איסר האחד עשר דהיינו איסר המחולקת
שבו נתקן בם ונ״ב לא היה דאחד מעות שבכרי דהיינו הרוחה
מעשר לא שהוא דנם חלה אחד מעות שבכרי שיש בכאן באיסר
מה הנוסף דהיינו הרוחה מעשר דהיינו כשיעור עשיה איסר יכול
לאכול באיסר הנוסף על העשה כתני שהוא דעבשיו אין כאן שלא יא
איסרין וגו׳ לא כדהוא לקמן וכדקני בר קפרא ·· ומעותא מלאן דהא
אמרי דסבר האי תנא דנאמן לשנ נאמן לראשון ולראשון חבים
מעשר שני שחילו דהיינו איסר אמרינן סך המעשר ראשון שהיה
ושמא כבר איסר לדמי המעשר ראשון ללוי ומשום דהא היה לו למ״ש
דאין יכול לרב דמים על המעשר ראשון שזה איסר לרב עליו איסר דהא
אחר מעות שבכרי הוי הרוחה המעשר ושמא עשה ומשום דמ״ש כבר
דמים על אחר מעות שבכרי באיסר שבכן עורכין הכא לנוטלו ותוקין

לז

ליה בנאמן ונשימת דבריו שלא מן המוקף דהא על כהן אם נאמן על
הראשון כש"כ על תרומה הלכך מצי אכיל אף אם אין בכרי פירות שאין
אלא י"א וכה"ג אם אינו זוה לא נעשה איסורין וכו' לא ידך שהורה לרבן
קויה בין בודאי בין בדמאי ובדרגא בר קפרא ולהכי תני בר קפרא דמשנה נעשה
דקושיא דמתלבא י"א והשיעור חסר הויין דלא מעשר שישארו
עליהם מעשרים לתש"ע אלא בהכי אלא מתני' דלמ"ש לא שרי שלא מוקף
עשרה קבין בבי"ה י"א דשרי ואע"ג דלא מכוון החשבון כי היכי
דשריין אחד ממאה דהיינו תרומת מעשר כיון דלא בבית מוקף הכ"ל
ואמרי' הקשיעך אבל העכבהם או נתנו לאחר ואע"ג דעבר בבכרי
אין כאן שלא י"א שריין ליה ולהכי לא תני בר קפרא שלא י"א ושמואל כרך
עלה בירושלמי .. הכל בעשרה בין בודאי בין בדמאי אינו אוכל הככי
אלא אכ"כ אין בו פירות שלא שישור עשרה איסרין ולא יותר דהשירא ולכה
ואין שם שיעור פירות שלא שיעור איסר לתש"ע עקרא שם והשתא אבל
אבל אי הוי שיעור י"א הא אינא הכא אינור שבלין וקאמר
באמן על השני אין נאמן על הראשון .. ובהא בודאי י"א כשהקדים
הוו מכירים על אביו אי אין חשוד להקדים וכיון שהקדים לשם מעשר
דנאמן על הראשון ואתי י"א שריין בדלא השיב אבל בדמאי שידע הבן
בחבר שלקח עה"א אביו מנעה אחר אע"ג שהקדים מ"ש והללו אי איכא
שיעור י"א איסרין אינו אוכלין דאין שיעור לנה"ג ונשמא הוקבל עדיין
מעשר ראשון ולא הא על היקונו דקול ליה ועוד דדמאי שרי להקדים
בחורף לכן דדמאי ונשמא חשב לתקנו אח"כ ולא הספיק שהרי אי
שהלך לו בך כל עכל הראשון כן
כל המעשר הנמצא וכו' עד סוף הפרק פירושו להלכו
מעשר שני סימן ג ח ע :

הוא קרבן כלומר הקדש כלומר:
על קרבן העצים: יא המוצא
כלי וכו' יבמה כל המעשה שלוס קף קרבן ... ובגם פי המלקיר זה לה:
ושם בשום הגרסא דלית למימר כל חולין והרומה שברשותו ואין נאכל
אלא לבקנים יד יומי חוטי כולם שמוך בפי אדם הם קרבן הרי זה מעשה
ר' דוד בן זמרין ת' רבן נר יומי לטבריס דלכן קאמר דלהלה
אף כרוב בו כל הרובה שלמה זה קרבן בפועה דאומר
אשרכך היכה תלמה פירות הרומה וזונה ורק סבר לא חיישינן
שמא פגה ... וכל המעשה שלוס אינא מה דבע חיים: שמא פגין והבה
בהא קמולי מם או מרבה דמין מודר הוה גר ר' לחור ומם אסרתיו
אי זכר ומת כוח ירושלמי דכבר לא תלוג אלא כאורח אדם שכמו
אבל אם ועד אין לכנו עמנה ומודי לר' יומי ... אשרכך שנה שנברה
עב: כמו שרה קדושה ואשרה כל שרה דא וברושתא מודה ר' יומי
שאם כרוב על פי המגופה של החבית או בנייר על פי חבית אם הרומה
הרי זו רומה ואם מעשר הרי זה מעשר דכיון דהלכה הכי על פי המגופות
המגופה ודאי לא פירש אורח דהא בכל שבת עושין לחבית
מלמודו ... ובירוש הבא מבסא כל' כתוב עליו אלף או דלת או חית או טית
או רוש או מם או תו כל אלו כל הרומה ולמעשר חולין חלוק דבקמא
התרומה דמנבי דליר ומאי ומם בע הרומה ... חית חלבו והרומה הקריב
חלב דבר כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ... טית טבלו והרגום חלב
הלבן טובת לתרומה ... ריש כתשיב קדיסו קרומה ... מם מעשר ומם בו
הרומה ... ויש לפרש שמא מעשר שני הוא ונותן חומש ... המ הרומה:
ואם היה כתוב בו בית ולא שין כל מעשר שני בית על שם שהוא שני ..
דלא על שם הבית דהון ... שין שקדים שני ... וכן נכ' אם היה כתוב עליו יוד

ושוכין מרחב זנרא
קרבן קרבן
הרומה כלי
וכתוב עליו
קרבן
מעשר דלק
דרדי ע גמל
הרומה וכלה
עד ר' יומי אומר
וכולן שמוב
חשיסין ר'
קרבן מעשר
ר' דוד בן
טוביה הרבן
כלומר שלבן
ין וחולין עב.

מס

מה שמצא בתוכו ·· וכן נ"ב אם היה כתוב עליו ער' הרי הוא מעשר
שני שמעון ער' ·· ואם היה כתוב עליו מעשר ער' סימן הוא שגלה
ונתקל בכל ער' חוץ למחיצה :
הרי שם נבל כך צריך להיות ומייתי לה בפסחים דף י' ובציצה
דף י' בהירה ·· ובירושלמי דלקרקן ודלק הציבה איכא מאן דבעי לאוקמי
מתני' כרבי דהוה הנח מאחרים ומצא חבר לוקח ומצא גמל דברי
כבי וחכמים אומרי' הכל חולין וכן נמי הוה מתני' דציבה דקתני שנים
ומצא שנשר אחיהם שנשר ומצא שנים מאחרים הא' מיתה כבי וכן
דמתני' יהודה היא לסק דהתבואה שאם אמר לו הרי שם מאחרים
ומצא חבר הרי הוא חולין והיינו כרבנן ואיכא מאן דמוקי למתני' כבי
שלמה דבי איתנהו כבי ורבנן הייתו בשהוא הנח והוא ומצא דכין דאיתו
מוכר בלל איכא למימר בדאי בולהו חולין אבל הכא במשנתנו אבין
הנח והיו ומצא ומיימר דאם אחד מהם שחסרו היה טוען שלהן
ונמכר שנשל מהן והנח מהן הלכך מודו הכא דאמר מעשר :

סליק פירקא

פרק חמישי

כרם רבעי מציינין וכו' עד סוף
סימן ב' לכו דהלכה מעשר שני
ונטעו דבעי סימן ה' ומתה
דהלכו כשותא הטוב סימן נ"ג :

כרם רבעי בלשון הפיוט וכדרשן ריש מסכת תלה וכתב ברש"ג
ת"ל והא דנקט הכא כרם ומסכת כרם רבעי אלא דבן הוא בעומר
נטעו בכל למנורתיה ותנום דבעי למימר בזה שיש לו חומש וככה
ומעשר מגו דגמר קדש קדש ממעשר שני ובעי חולה ובעי ויחוי

ונטעי

רמ
סב

ורבעי פדיון וכסף שיש בו צורה כמעשר שני שאין פודין אלא מעשה
דכתיב יהיה כל פריו קדש הלולים לה' ולהכי תני הכא כרם רבעי ואתאי
ערלה דסוף פירקין הוא כרם רבעי ואגב תני נמי ציון דערלה
בקוזזות כמו קבוצות חתיכות עפר עב' ובירושלמי גרסי' אדמה אחת
לומר מה נרגי כרם רבעי או נטע רבעי אמר לון מיקן שאלון לכל
יצחק רבא דבחנותא דכל מתניתא כי שבחנתי ודקדקתי שיש כל
המשנה כמו שאמר (נטע) ושאלון ליה אמר לון קדמאה כרם רבעי
לבר ומצרנו קמייתא יחיד נטע רבעי הנשיא דתני כיצד מברכין
פרק כל הכליו ר' חייא ורש חד תני כרם רבעי וחד תני נטע רבעי דתום
כל היכא דנהיג ערלה נהיג רבעי וכולהו מדרות התולין דפעולם בעי
כדי בשנה הרביעית ומאי כמוע רבעי ותם כבי ומכולהו בגמ
ערלה קדושה רבעי איתו נוהג אלא בכרם ומשמיה נא הרם הלכך גם
נאמר כאן להוסיף לכם תבואתו ונאמר להלן ותבואת הכרם מה
להלן כרם אף כאן כרם ומיכה מאן דדרש לה מהלולים דבר
הטעון שירה טעון חלול ומהוין .. ור' יצחק רבה סל כמו שנט
פני אלא כאן חסדא המעברי דרכים שיכשלו אלא בכהנים ושמרבין
על הגדרים עוקרין עוברי דרכים הפירות ונכשלים אבל באיסורין
גבוהין ועד שאין מסרבין ליכא חסדא : עפר בקי' בברורשאני
הביא כרם רבעי מציינין אותו בקוזזות חלמה שהוא לשעבר שמותר
הנוטעים הם נמוחין ומכירין שמותרה שנה יש היכר כגון יני פדיון:
של ערלה שאיסורו אסור בחוורה זקוק עפר לבן ולא כסיד
רבי מה שפירש מהיות כהונה רעלים .. ושל קברות שאיסורו לעולם
בסיד : אחד לשבע במה מאיני דרבי אבל במאר שני שבוע

ומתמה ושוחק
בערוך נרים
ומתמה ושוחק הפירות כמו ומוחה לשון יוצא מן הכל דברים :

בלונעיט

הלוקח לרבע ומות ובירושלמי פריך בשלמא לרבנן דאמרי דאין
פודין אלא בשביעית בין דמסות [illegible] שלמא [illegible] [illegible] [illegible]
אלא לרבנן דאמרי אף בשאר שני שבוע פודין הא לא חזי אלא בגבולה
כיון דנכנס הוא והא לא מהני אלא אמרי דלא חזי לה לבין בגבולה ומשני
[illegible] פודין היין [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
לתו [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בגבולה [illegible] ור' יוסי ורשב"ג אומרי
עבר אחד [illegible] [illegible] בגבולה [illegible] : [illegible] וכו' [illegible] קמא
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כשהם אין פודין
אלא [illegible] [illegible] : כל הלוקח [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ורשב"ג כר
יהודה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] כן נר' יהודה [illegible]
ליה [illegible] [illegible] ההיא [illegible] [illegible] [illegible] הכורים [illegible] של ספר
[illegible] כל הלוקח [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] הוא [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] קאמר ליה
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בירושלמי .. [illegible] הרי
הלוקח כל [illegible] ורשב"ג [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שחיה כגל
[illegible] [illegible] כל [illegible] [illegible] וכו' :
כרם רבעי וכו' [illegible] פרק ק"ה ורק'
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] : ולגל בפירקין [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אלא
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

רגלא

21 סמוך לחומה וכן פסק הרמב״ם : לוד מן המערב מהני דקרני
דמן לוד עד ירושלם מהלך יום אחד תלינה על זה דאמרי בירושלמי
בנות לוד היו לשות עיסתן ועולות ומתפללות ויורדות עד שלא יחמיצו: דכין
ואפי׳ הימא לא היא תלונה מחלוקת היו ונראה היא הוא לרבי נדר
בגמיך כביכורי עוה ר׳ יוסי אומר משחרב בית המקדש היה הגנאי
היה אומר שיפנה וכו׳ כך היא הנוסחא בספר כ״ו ועי׳ הרמב״ם ול היה
הגנאי היה שיהא כמקח סמוך לחומה ונראה דהוא דבטלה כמחבא אם
דביבה: יחזור הדבר כמות שהיה שמהלך יום אחד לא יוכלו למרוח
וקמצו עיר הקדש ערבך לגבות קודם מלכות בית דוד כמאירב בירושלמי
ומשום דבי הנהגו לגבות רקנה נמנן אותו הדבר לבשיבנה ובירושלמי
מרשה עלה וזכאי ולס עגב בשרה אחר לס עגב היינו ביאת המשיח
דבתי בית תורה דרכתי לבדי ואחר בשרה אחר היינו כמכך משמע
דמלכו בית דוד קודמת: ל
כרם רבעי שנה וכו׳ קדוש׳ כי האיש מקדש קו׳ נ׳ ובית דתו
המשנה רבי׳ גבי חומש וביעור תליא בירושלמי
דהלכו מעשה שני מקל׳ : ואם גלו
ורשנות זה גבי כין דכרבי כהדיא גבי מעשר שני דבעי
יגאל איש ממעשרו וכתי׳ תקבה שלש שנים רביעית כל מעשר ואמ׳
ומל גמי׳ דגמרי קדש קדש מעשר הכי הובא לתרש דדיקא בשביעית
הוא דקלני דלא נהוג מעשר שני בו הלבך לא איצטריך כמו הבני בשביעית
לגבי חומש וביעור ואם׳ אף בכולהו שני מלני דהא לא גמרי קדש
קדש ממעשר ... והכא יש לן למי׳ דקלני בשמיטתא דקא ומשמע דהוה
הוא דקאמר׳ דאשמועינן הוא דקלני קדש קדש ממעשר אבל קולא דאיסו
לאוסרו מקדשו לחומש וביעור כיון דאין סומכה בה משה לא ילפינן
ולמי׳ בכולהו שבעתי שבעה בתנאיהו כדאי׳ בכל האיש מקדש דבש

גמרי׳

גמרי קדש קדש כאמר בכרם רבעי קדש הלולים ונאמר במעשר שני
וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ קדש לה' זה מעשר שני
יש לו חומש ויש לו ביעור ובהדיא כתיב ביה אף כרם רבעי נמי
יש לו פרט ויש לו עוללות דק בהא בין לרבי בין להתנא בכולהו
שני שבוע אית להו במעשר שני נמי תליא והוצרך כאן דבל'
שנויה גבי רבעי תלת דגמרי כה"ג רבעי ממע"ש דס"ל כר' יהודה
דכשיו הוי ומע"ש חייבו בחלה בירושלמי ואתמר ר' יוחנן והא דבען
דס"ל לחייבי בחלה בבהירא הפסח חלה ואתפיך קדושי ואב"א הכי
גבי מע"ש שני ומיר דס"ל למירע הכי דלכש"ג יש לו פרט וכו' אלא
מיני דבבא דהשא שנויה גבי רבעי הבא חיובא נמי גבי כרם רבעי
אבל על כרחך הכא לא כה"ג הבא לא במשמעות דקדוש קדש
במעשר שני ובכרם רבעי בהדיא דלא משמע לה לגמ' דקדש משמע
ממון גבוה לגמרי נכסיו הוי ומע"ש לרבי דסבר דגמרי גם ליתה
דדוקא להו בשנה שביעית דבכך חומש וביעור אבל במעשר שני
שבוע דגמרי אית להו אבל בפרט ועוללות דלא כתיבי דבעי לה
ומבואר שני תליא בשניהם דבבשר גמורים נינהו דהא בברוייתו כתי'
קדש ובמשמעות קדש תליא דהא' מותיה ליה להו גבי מעשר קלא
ממונא משמעות קדש דמשמע ממון גבוה וכה"ג תליא עליה למפרי
דלא אתי לאורויי דממון גבוה הוי אלא לענין דבעי לחין בכולן והלחין
בהך להעלותו בירושלם כבכורים אבל לדבר אחר לא ומע"ש דס"ל
דתליא עליה דר' יהודה היינו דס"ל דמשמעות קדש משמע נמי היינו
ממון גבוה ואין כאן קדושין כה"ג בהאיש מקדש ומילתייהו בין לענין
קדושין בין לענין חלה הוי.. והעניים מהם לשבתם אית מהם
דנרמי ליה ואית מהם דלא גרסי ליה ובפ' האיש מקדש איתו
בגוס סתי והתוספתא נמי לא גרסי ליה ..וכן משמע מן הירושלמי

22

רתב

ולא תקשי לה בפשיטותא
ומקשי לה ר' יוחנן לר' ... מהוקא דמתני' : כולו לגר
דקתני והעניים פודים לעצמן משמע דלא גרמי לה במתני' : עכ"ל הרש"ש ז"ל :
ואין לעניים בו כלום כדמפרש דכולו ממון גבוה וכרת לו לגבולין
ופירוש חוץ דלב"ה דאמרי יש לו פרט ויש לו עוללות ומחייבי בחלה בפסח
ור' יהודה סל' כוותיה וכרכתבין ור' יהודה דאמר פוריא מעשר לכני
ומשמע ... ושבעתי של כבש ולמי אמר להו מעשר הכני
דמסכת תרומות ... אגבאו חבורנו
פירושו אינו דמחייבי בערלה כדרשן בהש ערלה עד ד
ובולה של כבש ... ובמשנה ד' סימן רכ"ד : ... וכו' שם ... סימן ו' :
כיכר כוק נמצא ... להדיה לו בפלגא מה
ובטור יורה דעה סימן רכ"ד : כמה אדם רוצה ... הכני יורה מומכי
פירושו לבך לו בפלגא והא דהקין גבי כמעט ... הנגן לעיר השבח
של דאילו גבי מה"ג הכין כל המולך הקופה פירותיהן שיהב הוצאות
לשני ויציאות משלש ומשרג והבא מעשר כדי שאחר רוצה ליקח לו פירות
רק הפירות שאמרו שהן פלגא ויהא כמה אדם רוצה ליקח לו בפלגא
בפלגא כלומר אם היה כרם זה חולין בפלגא מה מרתיחים עליו לו
עמו שירד כל ההוצאות שאינו הוצאות שאינו חייב לחזור עליו שהרי
מבטיק לשכר פועלים להוצאות הכרם כגון חשבה מניה ... בביא
או לקיצור ושמור כל קך פירות מוזה בפלגא לאחר שישומו השלשה כמה
פלים השווה לוקח כמו ליקח בחלוב ואומ' כל הנלקח מפירות של אחד
שיבא נלקח דאין שין במחובר מחולל על המעות : ולכן וכך פלים
בפלגא כמו שישומו הם אם שני פלים או שלשה ואיכא למידי דהכא ולשום
הפלים הכני לשום כבני שלשה ובפ"ק דסנהדרין הכין נמצא הכני ולשום
שני שאין להוו ידועים בשלשה והכין רבינו שמשון ז"ל דאין להוו ידועים
למו חכמים כבני קחי דבפת הקא חייהו ומשמע שני שאין להוו ידועים ""

שיקרים כדרכן לנפול ולא קתני בההיא איתו כרם רבעי וכו' משום דבולי
הוי אין רגיל ידועים שצריך לחזור הציונה כדתנן הכא עכ"ל ויש לומר
משום דתאי שנה הא' והב' ובחד דמעשר שני יוצא לזקנים הכא השנה
שעקרו לא הוי עכל עד אחר תורה ובהלכה לזקנים אחר הלכך
כל הציונות ישלו מלמטה נחי הנוגא אחרתי והנכיא הוצאות שלה
באותיה בתשיך מה שאין כן בכרם רבעי שלא ימצא עקרי שלא בשנות
הכבה שאין יכול לאכול מתנו דהא באחוזה הוא קדוש הלכך צריך
לעשות הציונות מן הספרות ולא ישנו אותן בדרך שמין באור פירות
ה
החולין דבלחא בכל הרש"ש ז"ל :

ומשביעין מדרו וכו' ביד שם פני מי
רלנשה
ב"ו : אין לו לא שכר לקיטה מתחת בירושלמי שכר עקיצה לאין
כמו עקוץ האנה וכו' כלומר ולא יחזרו מן השוי שלא שכר רלנשה ורלא
ולא שכר חמור ולא שכר כרך דכדי למכור מן ההפקר אין סדדי למחול
שכר דבאר ואיתו מותר מעשר לכרמים הלכך לא יחזרו מתנו שלא שכר
עקיצה : התודה כמוע רבעי וכו' בקדושי פ' האיש מקדש דף נ"ד :
אלו מוסיף עליו חומש דהויא דמע' לכרמים ביד מתנשאו ודרשינן ולא אל
אחר : ואין שצריך לו במרגה שם בגמ' ומסיק דמרבי כמו וכמון דהביא
לו במרגה בשהוא סמדר שלא הגיע לשנת המעשר דאסבי לא הוי פרי
נפב
דליתמא :
ו
ימא הראשון וכו' רשה דמלך דרה דף ד' ודה הערל דף ע"ג ודמלך דבתו
דף יא ודמלך דקדושי דף כו ועיין בה' הערוע דף ז"א שכרבוש רום
מ"ל דשני דיני מעשר יש אחד מרחלק בתוך הבית ואחד מרחלק בתוך
הגרנות כדמשמע בה' ברכה דמדם ומוהו המרחלק בתוך הגרנות(א)

נרבעים

ריטב

ובמאי כו' ועובר דנתי לא בארו המרחק בתוך הבית ומהרי'
מה להו מקראי. כתוב אחד אומ' מקצה שלש שנים תוציא את כל
מעשר תבואתך והנחת אותו בביתך (הנחו בבית) ובאו עניים ונוטלין
אותו וכתוב אחד אומ' כי תכלה לעשר והוצאה ונתת ללוי וגו' אלמנה
בתוך הבית מתוקן מדברי' ונתת הא כיצד עד הפסח שהוא זמן הבעור
עם מניחו בחוץ נפסד מתוקן בתוך ביתו והוי מעשר עני המרחק
בתוך הבית מכאן ואילך שהוא ימי הקיץ מניחו בחוץ בגבולין ועניים
באים ונוטלין אותו עכ"ל: ובירו' תניא האלכו מעשר שני ...
ומשם נראה דנראה הוא על ערב יו"ט האחרון וכו' וכן כתב שם להדיא
ע"ל.. וכתב הרשב"א ז"ל על ערב יו"ט הראשון של פסח היה מצות הביעור להוציא
ראם השנה מעשרותיו של שנה ראשונה של שמטה ושניה חייב
מן הבית בשנה השלישית כדכתי' מקצה שלש שנים תוציא
את כל מעשר תבואתך בשנה ההיא והנחת בשעריך ומה' ביר' ושלמי
עלמוף לקיום פירות שלשית דהיינו בביעור תוציא מעשרו של שנה
ראשונה ושניה ושלישית שהשהירם ולא בערם מן הבית ערב
הביעור ראשונה ושניה ושלישית לכל אחד שלו כדכתי' ובא הלוי ונותן מעשר
ראשון ראשונים ורבן לכל אחד שלו כדכתי' ולאחר שעשה
ראשון וגו' והרתם והאלמנה ונותן מעשר עני ולאחר שעשה בעזרה
בתחלת הרגל מתוודה בסוף הרגל ואומר תורה למה ביעור
הקדש מן הבית וגומ' כדכתי' קרא ... ילף מקראי דשני
מעשר מן הבית וגומ' כדכתי' ... מתני' ראשון
תמשים בשבוע מתוודה ומה בפרי' מעשר ... ומעשר
עני שבשלישית ובשביעי' מתני' מעשר עני שבשישית ... אחרי' דירושלמי
לבעליו ללוים ומעשר עני לבעליו לעניים וקשה דהכא אחרי'

מנוי

בעיא ביעור וכל שני ובכורים תנן ויש בכורים ומעשר לא בעין
תרומה וקתני ביעור וז"ל דרבי גווני ביעור איכא בישנא דהכא
היינו שצריך ליתנו לכהן ולא לשהותה עוד בביתו והכהן יכול לקיימה
כל זמן שירצה והרמב"ם ז"ל פירש שאוכלין אותו ומבערין מן העולם ביום האחרון
של פסח כדתנן הכא ומעשר שני והבכורים מתבערים בכל מקום והיינו
מתבערים מן העולם ואילו תרומה לא קתני בהדיהו ומ"ש ובכורים
מתבערה מעשר שני לכל אדם ובכורים לפי שיש לו היתר אכילתן והיינו
הכהנים חייבי' לבערן לסוף הרגל בכל מקום למעשר שני ובכורי' טעונין
מחיצה ובין שאין תוך מחיצתן דהיינו ירושלים בין שהן חוץ לירושלים קדי
זה מבערן ומשליך לים או שורף וכן כתב הרמב"ם ז"ל ריש פ"ה דהלכות מעשר
שני עכ"ל ז"ל : ור' שמעון אומר הבכורים נתנים לכהנים כדין התרומה
ותרומה קתני התם אלא תרומה לא בעיא ביעור אף בכורים
והרמב"ם ז"ל וכו' ירושלמי הכל מודים כמו וכו' שצריך לבער שמן דאין
מסרסין מאתו כל כך ותנא דמתני' בין ובין הכל מודים שבוער כמבוער
מן דשורין מרובין ותבלין הנדרכים עמהן : ז
בש"א צריך לחלל על הכסף דבריו ופרות הכסף
בידך ובלבד בידך כתרגומו ר"ל שתקבור בידך ובלבד כסף יהא לה
שתקבור : אחד מן כסף ואחד מן פירות פירוש בין שחללו על הכסף
בין פירות עצמן מבערן ומניח הפירות במקום המוכנס עד שיקבו ומה מועיל
החילול ... עם פי' הר"ש סימן ד' : ח
תר' יהודה וכו' ריש פר' דסנהדרין דף י"א : שלא באו לעונת המעשרות לאו
בבכאה ... קאמר אלא בבריתן הוא דקאמר והשתא אתי שפיר הא דאמר רבי ...
מעשרותיו ... שבולת דהיינו קודם מירוח וקודם שיהיו שמן למוקח

רמ"ד

אבל תקשה דהשבלים הביאו שליש וכן חרמים של מעשר ולשון שנה לאו
דוקא הר"ש ז"ל ובירוש' פליג ולאו טבל הוא כלומ' דאמי' הגיע לעונת
המעשרות אמאי חייב בביעור כל זמן שלא הפרישן ומשני מאי קורבה
דטבל קרוי קדש ובראשונה היו קבורים דאמי' קודש תורה שני קרוי קדש
ובירו' שם פ"א סימן י"ה ט ת'
שהיו מבורבין יחוקים ממנו וכו' בירו' שם פ"א סימן י"א: בפרק לקרוא להם שם
למעשרותיהן או בכמותן או בדרותן כלומ' ומיהו אורך לבעליהן ואהא מייתי
מעשה בר"ג דשנת הביעור היתה וכבר קרא שם ר"ג בכמותן או בדרותן
והאי ר"ג הוא בנו של רשב"ג הנהרג אחר החרבן הר"ש ז"ל: מעשה וכו'
קדושי' פ"ק דף כ"ו וכ"ז ומציעא פ"ק דף י"א ותוס' [illegible] דערכין דף [illegible]
חולין דף ט"א ושם [illegible] הקשו תוס' ז"ל אמאי נתקבלו שכר [illegible]
[illegible] הוא מרבה כתרומה עמ"ש להחזיר או לירקו חד מחבירו בחלוקה
[illegible] [illegible] ההוא ארבא [illegible] דכל דבר בחוזר [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
מעשר פ"ק מ"ה ע"כ: ובירו' פ"א דהלכו מכיר פ"ו מ"ו: אמר רבן גמליאל עשור
שאני עתיד וכו' מה שהשיח רבן גמליאל טבל בביתו ולא רבן אשי' על דחזקה
על חבר וכו' שמא קודם שיבא מכירו הודע: נתן ליהושע לוי היה כדאמרי'
בערכין וגם בספרי מעשה בר' יהושע בר' חנניה שהלך לסייע את ר' יוחנן
בן גודגדא בהגפת דלתות א"ל חזור בך אתה מתחייב בנפשך שאתה מהמשוררין
ואני מן השוערים אלמא לוי היה ... ומעשר דרבנן [illegible] עמ"ש קנאה לעניים
נטל כהונה ... [illegible] שלא נתן לו מעשר עני דאמרי' בעלמא הטורף [illegible]
לבן אחד [illegible] לעולם אע"פ היו לו נאמרים [illegible] ומעשר דלאו דאוריית'
לעני היה נוטל הואיל ומרבהם בדוחק שהיה מחמי' כדאמרי' בבבא קמא
כל כך יש בידך נהרה יורד בקלייה ולמ"ד קנאה לכהנים [illegible] [illegible]

קו'

הוי אף לבער : עשור אחד וכו׳ ירושלמי פ״ג דפאה : עד סוף פירקין יד׳ ביד
במעשק וכו׳
ומשני עד כאן מצוה לאכול
שם תו״א .. ובירושלמי פריך והרי הוא שחזר רבינו : בערתי הקדש זה
לאחר הוידוי אסור לאכול מעשר שני או נטע רבעי קדש דכתיב קדש הלולים וכל מעשר
מעשר שני ונטע רבעי דתרווייהו איקרו קדש לה׳ : ומשמע לי בירושלמי דכ״ע סבר
הארץ מזרע הארץ מפרי העץ קדש לה׳ : למפרע הוה שלא כבנ״ל
מאי דעביד מאן גבוה ק׳ לאחר גבי נטע רבעי קנס לבן נאמר להוסיף
קי״ל שלא יאחר אדם יותר מג׳ שנים מלבער את בו קנס כל אותן פירות של
לכם תבואתו פירוש שיוסיף פירותיו בתוספת ובשלה ובירושלמי היך ולדא
שנים שאבדו מהם לשנות׳ וכן נראה שפי׳ הרש״ש ז״ל : בב׳ שני המספר
הני בכורים בהדי מעשר שני ונטע רבעי אם רה״ה היא דבן לכה
בכורים וחייבי בביעור וה״ה תומר לבערה מן העולם אלא הנתן לכה
בכורים והא דלא תני להו בהדי תרומה ותרומת מעשר משום דבכלל
תרומה ומה דלא תני להו בהדי תרומה ותרומת מעשר ל׳ הבכורים
תרומה נינהו דבכורים איקרו תרומה כדדרשינן ותרומת ידך אלו הבכורים
אבל בתוספתא מוקי בכורים בהדי מעשר שני ונטע רבעי הלכך להו
הכין מקרא דכתי׳ בערתי הקדש מן הבית הקדש המעשר בתשובה תרומה
דהרשב בכורים בתוספתא נטל מתרומת וידוי מעשר : וגם נתתיו
וכו׳ רש״י ז״ל אלו התרומה קן לוי : זה מעשר לוי בירושלמי ...
לה מעשר לוי ... דקסבר הכי תנא דמעשר ראשון לוי ולא לבהן
ואיכא מאן דהייני לר׳ אליעזר יוחנן כ״ג העביר הודאת המעשר :
והלקט והשכחה והפאה דכולהו כתיב לגר וליתום ולאלמנה מעשר עני כתיב
והגר והיתום והאלמנה .. אמת שאין מעבירין את הודוי משמע שאם אחר
ולא נתן ליכול להתודות קשה דהא אמרינן בירושלמי אחר שאחר
נשאר טבלו אסור להתודות כגון שהפריש מעשר שני ולא הקדיש לבהם

מעשר שני פרק חמישי

שהראשון כדרשן
מעשר שני עד שנשק אינו יכול להתוודות דהא מתודה
בהמתני ועוד הא קאמר ככל מצותך אשר צויתני אלא הא תנן כל אחד
מאלו אין מתודין ואין מעכבי דקאמר היינו מעשר שקיימן אין מעכב בוידוי לומר
שלא עשה מצוה אם לא התודה דלא כתיב ודוי לרש"י שלא כמש"ש ונשא כבני
ולכהן אף בכהונה :אבל קשה לי על פירוש זה חדא דקתני בהמקרא
דלקט שכחה ופאה אין לכן [illegible] וידוי ותשעה דאין עד בעשה ויציאה
בודוי דאפי' לא קיימן אין וידוי מעכב עליו וכן תנא התוספות שכתב
בהלכותי המשנה כפשוטו ועוד קשה לי כיון דתלי' רבי בירושלמי על
דאיכא תלי' כל מצות מעכבות מלומר הוידוי ותני אם הקדים [illegible] על
ראם לתרומה שליש דתנא דמתני' על כתוב דדוקא מצות שבתורה מעכבין אב
מנא להו דלקט שכחה ופאה לא מעכבי כיון דכתי' ככל מצותך אשר צויתני
ונל טעמו של הר"ר דכיון דכתי' מפרשה בנתי' הקדש מן הבית כל דאיקרי קדש
הוא דמעכב וכל הטובל אשנו דאין בו תרומה דדרשינן ולא יחללו את קדשי
בני ישראל את אשר ירימו לה' ודרשינן בפ' הנשרפין בעתידין לתרום הכתוב
מדבר ואסיקנא בפ' יש מותרות דאפי' מעשר שני נמי טבול הוא שאין בו :
לקט שכחה ופאה דלא טבלי ונפק מכלל וידוי [illegible] ולוי כסדר
אין הבית מו חלב בהן הוא דלדרוש להאי דרשא מוקמי' נמי [illegible]
המקרא אלא סדר הפרשת המעשרות בקיום ומחיל הרא"ש ז"ל
ר"א אם הקדים מעשר לראשון וכו'
לא הפרשתי מהן על שאינו
בית פ' שני דהלכו' מתנות עניים סימן ג' :
ונאמר על יד מלכה' כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ודרשי' לרבות חלב
וחלב : ומלהכיר שמן עליו בפ' כיצד מברכין דף מ"ב הי"ר מלהכא
לברכה בהכה המבכר דיס וחינה בהכה מלבות ונולא קרבי שמן ומברך
עליו ונבא חלנו שעל הכס ואמר דאמו כי כוכלא לחשוב ומחיל וקשה

המצות. המצות דאורייתא ונראה לפרש דאמ"ש [illegible] מחוורת
מוקמינן לה ובשכבר המין בברכה אחרונה שלהן דאורייתא הרמב"ם ז"ל: ומיהו
יותר היה נראה דזה ז"ל דהא תלוי עליה דאכלי ובמוקמינן שלנו איסור [illegible]
שם הא אבל כך הרבו שם הוא ז"ל אליבא דר' יוחנן .. ורש"י ז"ל נראה
שמצא בספר אחר כהנוסחא שלגמרא נר' יוחנן הא מלהחבור [illegible]
ומברך עליו מה דברי הא אינו שם:

יב לא אכלתי באוני ממנו וכו' מה להלבין מעשר
שני קודש תמיד: הא אם אכלו באסור אינו יכול להתוודות דכתיב לא
מדכתיב [illegible] ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך בשמחה
הוא נאכל ולא באנינות וכל הני לאוין דכתיבי בקרא קרא הכא [illegible]
כאיס: הא אם הפרישו בטומאה בת העירו אחרי דאם אכל מע"ש בטומאה
נטמאו לוקה וגמרא ל' תקנה דלא תוכל לאכול בשעריך ואמרי' התם דאם
אכלו בטומאת הגוף לוקה וכ"ל מקרא דולא אכלו מן הקדשים כי אם רחץ
בשרו במים וכו' לאוין דאכילה שבו אבל איסור בהפרשה לא שמעינו
והכא דהם לה מדאורייתא לא בעינן וממדה"ק אף הביעור שחייב
להפרישו ולבערו לא עשיתי בטומאה לפי שאסור להפרישו בטומאה ומשל
משום דטומאתו ומאוסו ונראה דאסור ליה מן מקרא מדכתיב דברי בכל קדש
לא רצע ומע"ש ונטע רבעי דאיקרו קדש: לא נתתי ממנו למת הוא דכ'
הערל דף ע"ג ודף היקב דף ע"ג ודר"ל בקרא מע"ש: לא נקחתי ממנו
ארון ותכריכין למת משום דאין מידי דאכילה והשקאה אחרת ומכות לא
לסחורה ולא להפסד כדרך שאמור בשביעית וקה"ג דלאו [illegible]
שלא לקח ממנו מלבושין דהא לא הוי מידי דאכילה אלא לא [illegible]
למת מבוא דאיכא דהייא לכל המצות אבל לא נקחתי לו ארון ותכריכין
וכ"ש לאו [illegible] דהם למיכה ולמלאי דמיכה מותר לאו ואתי [illegible]
[illegible] דאכילה מחוי במיכה מותר .. ולא נתתיו לאוננים אחרים לא

[illegible] אלא לא בכדי
[illegible]
[illegible] לא הרבן [illegible]
[illegible] על מעשרות [illegible]
[illegible] יא
כל טוב כמשמעו הרמב״ם ז״ל :
השקיפה ממעון קדשך [illegible]
הונא בר אחא [illegible] כמה גדול כחן של עושי מצות
שכל השקיפה שבתורה ארורה [illegible]
עלה קיטור [illegible] השקיפה [illegible]
[illegible] כאשר נשבעת [illegible]
[illegible] לאבותינו [illegible] ארץ זבת חלב
האדמה כאשר נתת לנו כאשר נשבעת לאבותינו [illegible]
הרמב״ם ז״ל : [illegible] זבת חלב ודבש [illegible] יד
[illegible] בפירות :
[illegible] בכורים
[illegible] ישראל [illegible]
[illegible]
[illegible] ישראל [illegible]
[illegible]
[illegible] לא יהיה [illegible]
[illegible] להם שכר [illegible] יוחנן
טו
[illegible]
כל [illegible] שנה בבקורה גדולה [illegible] להם
[illegible] בתוספתא [illegible]
רבן יוחנן בן זכאי [illegible] אבל הרמב״ם כתב

מעשר יוחנן כה"ג שהיה אחר שמעון הצדיק וכתב שם בסוף משנה חגי'
לאפוקי שלא נאמר אותו יוחנן כה"ג ששימש בכהונה גדולה פ' שנה ולבסוף
נעשה צדוקי עכ"ל [illegible] [illegible] [illegible] בפ' [illegible] כתב בפירוש
יוחנן כה"ג הוא יוחנן בן מתתיה עכ"ל ויש אומרים שהוא ינאי המלך המוזכר
בקידושין פ' האומר שהרג חכמי ישראל ובגמרא בפ' [illegible] השחר [illegible] כ"א
והרי ינאי כהן גדול הוה : ובירושלמי [illegible] ר' יוחנן [illegible] להשבח [illegible] [illegible] שבאו
מעשרין [illegible] [illegible] מעשרין [illegible] לקיים [illegible] [illegible] להשבח [illegible] וכמו
שאמרו [illegible] : והאי דקרי [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בירוש' בדרא
דרבנא עד [illegible] היו אומרים קול [illegible] [illegible] ואילך [illegible] קול
[illegible] : וכמו יד' [illegible] [illegible] : [illegible] המעשרות שהיו אומרים עורה
[illegible] ה' [illegible] [illegible] [illegible] התקנים [illegible] [illegible] לא [illegible] ולא [illegible]
אלא כל זמן שישראל [illegible] [illegible] ואומות העולם בשלוה לכך נאמר
עורה [illegible] ה' [illegible] הוא אומר [illegible] [illegible] עכ"ל : עד ימיו
עד [illegible] ימיו : ובמסכת [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] אחרונה
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] שם [illegible] [illegible] [illegible] אדם בכך
[illegible] על [illegible] בירושלמי [illegible] [illegible] שהעמיד [illegible] [illegible] הר"ש ז"ל [illegible]
[illegible] עד [illegible] כולהו [illegible] הן הראשונים [illegible] [illegible] והשניים
[illegible] [illegible] והיה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] עכ"ל :
עד [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מעשר [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] כהונה ולויה [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] המעשר
את [illegible] [illegible] הר"ש ז"ל שהיו [illegible] אותו [illegible] שאם יבואו [illegible]
[illegible] להם [illegible] [illegible] [illegible] : [illegible] [illegible] שהיו בירושלים [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] בירושלים [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ואילך [illegible] [illegible] משנה [illegible] [illegible] [illegible] יהודה בן [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] המעשר [illegible] ולא [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] המעשר עד [illegible] [illegible] [illegible]

ועיין בחי' הר' שמשון ז"ל ובסדר [illegible] [illegible] כה"ג שנתמנה [illegible] בכהונה אשר [illegible] דקרוב לחו[illegible] [illegible] :

[illegible]

סליק פירקא

וסליקא לה מסכת מעשר שני

בעה"י נתחיל מסכת חלה

פרק ראשון

[illegible]

[illegible]

חב"ל אין מתחייבין בו פי' הרמב"ם ז"ל בפירושו פ' ר' ישמעאל : ואסורין בחדש
מלפני העומר ומלקצור מלפני הפסח לפני הפסח דקדק מהרב היינו
לפני קצירת העומר אבל בין דפסח [illegible] ולא [illegible] אמר
לפני הפסח הרמב"ם ז"ל שם בפירושו: אמנם נראה לי דפי' הר"ש ז"ל [illegible]
מסכת חלה וז"ל ואסורין בחדש מלפני הפסח [illegible] לחם [illegible] וכהנא לא
האכלו עד שעה שאין [illegible] אסור [illegible] אסור עד שיאור היום ונאמר
עד הקרבת העומר [illegible] היינו עם לאחר הפסח דגמרינן
לחם לחם ממצה ובירושלמי [illegible] לא תני מלפני העומר כמו גבי קצירה ושריפה
ור' יוחנן ז"ל דייק ואסורין בחדש מלפני הפסח פי' מלפני ביעור [illegible] אורחין דאין
הטורח מן הפסח דהיינו ביום י"ו דאתי כולו י"ו ה"ל דאין [illegible] ז"ל פירוש
אורחי' טורח אלא ביום בבחירה בית המקדש לפסחים ופסק כן הרמב"ם ז"ל
[illegible] המוקדשי' ואיכא [illegible] דתני ואסורין בחדש מלפני העומר
ור"ל מלפני הקרבת העומר דאתי ביום י"ו בזמן [illegible] עד שיקרב העומר
אבל [illegible] בזמן הזה משהאיר היום של י"ו [illegible] ומלקצור
מלפני העומר [illegible] קצירת העומר דהיינו עד
אחר שנה אחר [illegible] : ואם הקדישו קודם לעומר [illegible] אחוראי
[illegible] וירושלמי [illegible] ר' ישמעאל דמנחות [illegible] אי קודם לקצירה
אי קודם הבאת העומר דהיינו האיר היום של י"ו [illegible] וזה הקציר בכונה
העומר והיינו [illegible] לה בפ' ר' ישמעאל [illegible] שקדו נתנו פשרה ונשרש
מעשר אשר [illegible] משמע [illegible] הוראה [illegible] מן [illegible] ע"כ
[illegible] והיינו קצירה [illegible] מן השבה [illegible]
[illegible] ואכלו אסורה [illegible] [illegible]
[illegible] ממלכת [illegible]
בעור [illegible] מסיק [illegible] עד סוף [illegible] :

האוכל מהם כזית מצה פי׳ כזית מצה או כזית מחמץ :
ב הרי״ה עובר בפסח מהם
כזית חמץ חייב בהכרת אבל אורז ודוחן לא .. ור׳ אליעזר
כל׳ אלו עוברין כגון דאיכא בהשעור כזית בכדי אכילת פרס
מחייב עליה בלאו דכל מחמצת והוא דבלעיה הכי בעינן שלא שהה יותר מכדי
אכילת פרס ומשנה דלאו אורחייהו דאינשי למיכליה הכי בעינה באנסי כמשיך
אלא במבול הייטו דאשמועי׳ החמשה ורבנן פליגי עליה דר׳ אליעזר והכא
סתם לן תנא כר׳ אליעזר והשני׳ ז״ל סובר דדעת ר׳ אליעזר דעובר גם בבליעתו
ובבל ימצא וכ״ש דאיכא למי שאכלן וכדמשמע ור״ה ז״ל סובר דלא מחייב
ר׳ אליעזר אלא על אכילה לחוד .. הנודר מן הפת ומן התבואה אינו אסור
אלא מהן אבל הנודר מן הדגן אסור בכל דברי ר״מ וחכמים אומרים אף
הנודר מן הדגן אינו אסור אלא מהן וכו׳ כך שמעתי שהיא גירסת המשנה
וכך נראה קצת שהיא גירסת רבינו אבל מה שכ׳ פי׳ הרמב״ם משמע קצת
דגירס כמו שכתוב בספרים שהוא מפרש על המשנה הגרסא הנזכרת .. ומה לשון
ובפי׳ המסכת נדרים שנוייה פלוגתא זו הרמב״ם בהדיא כדכתבינן
הר״ש ז״ל ודברי ר׳ מאיר כלומ׳ דוקא כי אמר פת או תבואה אינו אסור אלא
מהן אבל הנודר מן הדגן אסור בכל המינין חוץ מפירות האילן כדתנן בפרק
הנודר מן הירק דקסבר ר״מ דדגן כל התולדגן משמע כדאיתא הרמב״ם .. וחכמים
אומרי׳ הנודר מן הדגן אף מן הדגן הדין כן אבל כנגד מודו דהנודר מן התבואה
דאסור בחמשת המינין וכבר איתא בפ׳ הנודר מן הירק עכ״ל משמע דלא נראה
כמו״כ רק כמו שכתוב בספרים .. ומן הזמנה שבלשוני פ׳ הנודר מן
הירק .. ובסוף פ״ק דהלכו׳ נדרים סי׳ ט׳ :
ג אלו חייבין בחלה ופטורי׳ מן המעשרות פ׳ שני
דהלכו׳ ברכות סי׳ ט׳ וא׳ ובפ״ו דהלכו׳ בכורים סי׳ ג׳ ד׳ ט״ו : ומפ׳ בירוש׳
דאשנה דכבי׳ בחלה כברכות גם כן הרמון חורה אחת אמכתן החלה
חטיכא דהא שבע שבכשו ונשבע שאלכו נתחייבו בחלה שמא אנא דמן

דקתני מכו דאין שום אחד יכול לומר עליו או שדה של אחד מהם החמשה הכי להו
בחלה כדאמרי' בעלמא משנה ביאה או אכל ביאה שנאמרו בתורה שבכלן
כתיב כי תבואו או כי תבואו כי יביאך וכאן גבי חלה כתי' בבאכם להודיעו
שמיד חייבי' להפריש חלה והני כולהו בשנן הפרק שנהו :
ומעשר ראשון שנטלה תרומתו מכל ביתו' שנטלה ממנו תרומת מעשר
אבל לא תרומה גדולה וכגון שהקדימו בשבלים דפטור מתרומה גדולה וחייב
בחלה דחייב חלה הוי בגלגול דעיסה וכגון חדש הוא דהא המפריש חלה
קמח וגמל ב"ד בה כדתנן לקמן בפ' שני הלכך מחייבי : ומעשר שני
שנפדה מפרק חלק דף ק"ב איכא בהדיא בפלוגתא ומתמה דהכא כחכמים
דהתם והתם יאמר רשון הרמ' אע"פ שאינה משנה וכן איכא טובא בתלמוד
בפ' החולץ כדאיתא שם תוס' ז"ל ובספר לקדושי' ובפ' כסוי הדם דף פ"ח ובפ'
השער והתרומה דף ק"ה ובפ' כל היד דף י"ג :: ועיין במה שכתבו תוס' ז"ל על
הביא דהלך בפ' שני דקדושי' דף נ"ג :: ואיתה להאי בהדיא בפ' כל שעה
דף לה ובפ' הגוזל דף לה :: ותירוץ הר"ש ז"ל ונראה דלחם וגזרה הלך
דמיירי שנתן את הקרן ולא נתן את החומש והוי מדי דאין החומש מעכב ואמר
חייב בחלה והוא דבפדיה ממעש שני קודם שעשאו עיסה בשנן דכי עשאו
עיסה דהוי גבן לחלה חולין הוי ואתנא דלא יקיב חומש מדי הוא דבכולי תלמודא
מוקמינן האי מתני' כה"ג אבל תוס' קידושין לבא לאוקומה הכי דבירושלמי
בפ' המוליך קאמר ר' יוחנן דאין המעשר מדי מנא דאין לעכבן וחומשי לתשיעה
טובל לבן דאיירי דנקט קדש ונקט מעשר והקדש מודה ר' יוחנן התם דמדי
הוי דלבא תשובה :: והקדש שנפדה היתה שפדאה עד שלא עשאה עיסה
והקדשו קודם מירוח דגן לכי עביד ליה גרן פטור מן המעשרו' דכתי' דגנך
ולא של הקדש ובתולה דגן הלא הלא בנהפה כדכתבי' עהמורכס בין
דעשאה עיסה אחר שפדאה עריסותיכם הוי ומחייב אבל אם פדאה אחר

וכמו שכתב
נ"ב עליו ז"ר
שהבאתי ז"ל
במשנה למסכת
תרומות

שבולת

ומגלגלה פטורה כדתנן לקמן כל אוכלין עראי וקתני [illegible] דלא [illegible] חומש
[illegible] מיקרי דאין החומש מעכב ענ״ב [illegible] ת״ל כי [illegible]
פטור מן המעשרות [illegible] בגבולין ואפי׳ [illegible] להתחייב ליה במעשרו׳
בירושלים מש׳ דסבר מתני׳ דהוא הוא בגבולין מודי [illegible]
ומעש׳ שני שהקדישו בשבלים פטור מתרומה גדולה ומן המעשרו׳ [illegible]
שמיה ופדה אבל פדה ואח״כ חייב בכל וה״ק לענין הקדש [illegible]: ומורג [illegible]
פטור מן המעשרו׳ פרש״י בגמ׳ דלא כר׳ עקיבא דמחייב ליה [illegible]
[illegible] בחלה ובמעשרו׳ במתני׳ דת״ק ר׳ ישמעאל [illegible]: ר׳ אליעזר
אומ׳ תבואה שלא הביאה שליש פטורה מן החלה [illegible]
[illegible] אחרה וקסבר נמי ר׳ אליעזר דאין אדם יוצא בה ידי [illegible]
חייבי [illegible] גרסי׳ [illegible]: [illegible] מן
[illegible] פלגא [illegible]
ד
[illegible] ולוקחין קודם
[illegible] מוכרין להו [illegible] פירוש׳ דהא מעשרו׳ [illegible]
[illegible] להם [illegible] והא דלא קתני [illegible]
חלה [illegible] לעיל [illegible] שעורי׳ ובהנך ר׳ אליעזר [illegible]
[illegible] לא משום [illegible] להכי [illegible]
[illegible] לתבואה [illegible]
[illegible] בתבואה [illegible]
[illegible] בתבואה [illegible] עשר [illegible]
[illegible] מוחן [illegible]
העומר [illegible]
[illegible] חלה [illegible]
[illegible] התבואה [illegible]
[illegible] התבואה [illegible]
[illegible] החלה [illegible] במעשר [illegible]
מן החלה [illegible] שחייב במעשר [illegible]

מן החלה כמו פחות מחמשת רבעים וקמח בפ׳ שני תנן חמשת רבעים
קמח חייבין בחלה הן ושאורן וסובן ומורסנן חמשת רבעים חייבי׳
משמע דהקמח משמשין מדקמכיר קמח ועוד אי שבתבואה משמשין
א״כ מוכח דמשמשי הן וסובן ומורסנן פשיטא דסובן ומורסנן בכלל
כיון דתבואה מודין ועוד דקתני סיפא נטל מורסנן וחזר לתוכן הרי שלא
פטורין ואי משמשין בתבואה חמאי פטורין הרי יש כאן חמשת רבעים תבואה
בחלה אלא ודאי בקמח משמשין ומשמשי בה״א דאנא דחמשת רבעים
קמח בשעור סובן ומורסנן מספיק בהדי בשעור שלא נטל מתוכו אבל
בשעור מתוכו קתני בסיפא דאין מצטרף ע״כ ואני אומר כמנהג הגולה
שמודדין קבשים משום דר׳ יוסי פליג בפ״ק דעדויות על הכל דאמרי
חמשת רבעים והיינו אחד חמשת רבעים פטורין חמשת רבעים ועוד חייבי׳
ופירש המפרש׳ לקמן בפ׳ שני וקיימא כותיה ועבדי׳ כפ׳ כלל גדול
ובפ׳ אלו עוברין והא אנן תנן חמשת רבעים קמח ועוד חייבי׳ בחלה וכן
קביעה בהלכו׳ וכן הנוסח בכל הספרים ורש״י ז״ל הוא שלחך והרא״ש
ז״ל כתבו בפ׳ כלל גדול ובפ׳ אלו עוברי׳ ובכל הספרים כתוב במקומו
חלה ועוד וא״כ סתם מתני׳ כר׳ יוסי דעדיות ולכך נהגו למדוד כדי
שאחר שנוטל החלה נשאר שיעור עיסה עליה וחייבי׳ במעשר דלגבי
מעשר ותרומה חמץ אחת קלשר ויש בה תרומה ומעשר כדאיתא בפ׳
שני דקדושי׳ : הסופגנין להם לקיים קמבר אתי׳ כגמשו באור פטור׳
במשנה דמתני׳ נהדיה הייטו מעשה אלפס פטורין לאור מהלך המחבר
ור׳ יוחנן פליג עליה דלאו באור מיירי דבאור סופגנין חייבין בחלה ..
והירושלמי גם בפ׳ כל שעה מפ׳ אליבא דר׳ יוחנן דהני פטורים דמיירי
שאפאן בחמה או במשקה פי׳ דעל ידי משקה מודה ר׳ יוחנן דמעשה
אלפס פטור וכמו שנכתב בעז״ה במתוך נפי חלה המשרה .. הסופגנין
וכו׳ פ׳ כל שעה דף ל״ז בהורא׳ .. והדובשנין מפ׳ בירושלמי מלינדא והוא
עשין יש עיסה שנעשה בדבש וחלב והאי נמי אליבא דר׳ יוחנן שאפאם

שאפאם בחלה אבל אפאם באלפס כיבש חייבי׳ והיינו מעשי׳ לחלב ודבש
מחבת׳ ׳׳ והאסקריטין הת׳ בירוש׳ חלוטין דשוק שקיו טוהב׳) למשורת
למבור בשוק ואומר לי לבי שכן אותן סנבוסאק שעושין כמין כיסים וממלאין
אותן ירקות ובצלים ומרגיס בהם דבש וכו׳ שעושין מסבוכה (טורטין)
וטיגנים דבש (מזומנין) אותן בשמן בשר אחרים וראיה גמ׳ לר׳ יוחנן שאמר
בחלק א״ב דתלוי עיקר ולחם טפל והני אתי׳ בבשר מודה למנורני׳ ודנא
אתינא לה דאסקריטין לשון היבות קנסות שוש כיון חלל דבמיחה
כובש מרגניש) כאיסקריטין ובנקדות דהכב מרגמין איסקריטין
ובמיחה כמו במחת הגיס ובלשון לעיטו היבה קמנה קורין איסקרטו:
וחלה המשרת הת׳ בירושלמי חלוטין למה שחולטין קומסק במים
הבצל ברים העשיהם והכי אירא נמי בפ׳ כל שעה את חלוט של בעלי
בתים שחולטין אותו במחבת להחבת מרגמיש תפרושא דכון דעבידי
משקך נפסק אנגל דחיבא אור תחתיו דכע ׳׳ל דתנור: והמדומע
הדומע שנפלה לתוך מחאה חולין בעודה הבואה או בעודה קמח דאין
הדמ גלגול חייבת כדתנן לקמן בפ׳ אוכלין ערחי ודוקא למאה חמש
נפלה לתוך ק׳ חולין הכל חולין וחייבי׳ בחלה וכ״כ מהר״שא ז״ל וכרב הר״ש
ז״ל בתוב למסבת נז׳ דהאי דמאי לפאר מדומעין החלה ד׳ יומי ור״ש היא דקא
סברי חלה בזמן הזה דרבנן בדאמרי׳ בגלגי׳ פ׳ יוצא דופן דאי מדאורייתא
אתי המוע דרבנן ומפקיע חלה דאורייתא אבל כ״מ ור׳ יהודה מחייבי׳ המדומע
בחלה דס״ל חלה בזמן הזה דאורייתא ולא מפקע לה דמוע דרבנן ע״כ ובירוש
אמרי׳ דהעושה עיסה מן המבל בעינן שהחלה יש בה חלק תרומה והרבה
יש בה חלק חלה ד׳ יונה אמר כבבא קמייתא לחייבי׳ בחלה ובמעשרי׳ ר׳ יוסי
אמר כבבא בתרייתא ואית לה הן מדומעת להרבני׳ ׳׳ ומיד ב׳ שתי׳ דאלבו כבואם:
עיסה שהתלבה וכול׳

ה

כיוד שם ב׳ שתי׳ סימן ו״ג: והטם ב׳ בל שעה דף ל״ג: החלבה סופגנין ומופה
עיסה כמין שבלולבה רכה ואחכ׳ אופים אותה בתנור ונחלקו בזה חכמי
ישראל רה״ וההוגן ז״ל רה״ הת׳ למרגי׳ כמשמעה וכבר רק זו הוסי׳ ז״ל בפ׳

כיצד מברכין על רה"ר מקדיא דלחם העשוי לכותח דהקיא עיסה הויא
ואפ' הכי פטור מן החלה משו' דעשו' אותו כחולה אלמא הברכה סוף
דעבדו חלוטין ·· והר"ש והרא"ש ז"ל והרמב"ם והרמב"ן ז"ל מפרש' לה בענין
אבל אם מתחלה נתכוון לעשותה סופגנין אלא כדי לחמכה עשאה עבה
פטור גם ר' משולם ז"ל כך פירש כדברי הרמב"ן ז"ל ונהוג
עלמא כדברי הרמב"ן ז"ל ובכל הרא"ש ז"ל ועיין ביאור המחלוקת הזו
בהר"ן ז"ל פ' כל שעה דף ל"ז:

המעיסה פטורה פ' כל שעה דף ל"ז ·· ובי"ד סס' פ' שכ"ט
סעיף ה' י"ב: ותוס' פ' כ"ס חמאת דף צ"ה והרא"ש פ' ביצה דף קל"ג:
ומצאתי כתוב כהנכה יד הגרמא המעיסה בלא יוד וכן נמי החלוטה:
בפי' ר"ש ז"ל צריך להגיה ומי ששנה זו לא שנה זו כלומר חד תנא תנא
מעיסה וכו' ·· והכי נמי מפרש ומרבין לה בירושלמי דשני תלמידים
שנו חדא. מי ששנה כבא דהמעיסה סבר דתקון סבר דמקולי ב"ש
וחומרי ב"ה היא ותנא המעיסה וב"ש החלוטה לב"ש וכחא דבירבא דב"ש
עדיף ליה ותנא דחלוטה עליה סבר דהא נמי מקולי ב"ה וחומרי ב"ש ותנא
החלוטה דב"ש מחייבי' וב"ש במעיסה והקשו התוס' ז"ל בשלמא ב"ש
קשיין אהדדי אלא ב"ה נימא דסברי דבמה גבר הלכך בנתינה כל
עבה פטורי ובלא נתינה כל צבה מחייבי דהקמח של מעיסה
מרכך בה החום הלכך לא נתינה ורבנן ר' דקפסיק ורבי אמולא
עליה ביה אלא שיעור חלה מצוותם והכי קא מקשה א' אפשר
שלא יתבשל מתוכו מעט וחסר ליה משיעורה ·· ועוד בירושלמי
עבכלל ר' ישמעאל אומ' משום אביו מה וזה לפטור ואית דאמרין
מה וזה לחיוב: עשאן לבסוף פטור ואיננו שלא קדשי אלא בשחיטה
החבה הת' קדושה האף ועוד דאפי' לא קדשי כלל פטורי בין
דגלגלן לקדשן הר"ר שמשון ז"ל:

מחרס שעשה וכו' ביו"ד סס' פ' שכ"י דהלכו' פכוהם ס'

ונו

יט״ב כ׳: בשיס שנהנו וכו׳ בירושלמי פליך ואפי׳ אם יש בשל אחת מהן כשיעור אמאי מחייבי העיסות האחרונות דהא ודאי מתני׳ קק דאם יש בשל אחת כשיעור מחייב לאפרושי על הכל חלה דאי מתוקמא עיסה שיש בה שיעור פשיטא ומשני פליך העושה כדבר שלא נגמרה מלאכתו והוא סופו לפרוק פירוק זה דהכי נמי אמרי׳ בפ׳ הכובש אליבא דרבנן דאמרי שורין על הגת ומעמא דסופו להחזיר את המותר לדבר שלא נגמרה מלאכתו והכא נמי ניזיל בתר סוף ולא משני מידי וכתב הר״ש ז״ל ונראה לא חש דהתם לא היין מופקר שלא נגמרה מלאכתו דמה״ל טובל עד שירד לבור או ישלה בחביות לר׳ עקיבא אבל הכא הא נחבר לדבר שנגמרה מלאכתו לחיוב חלה הוא בחמים משהתגלגל עכ״ל:

עיסת הכלבים וכו׳ כיצד פ׳ שני דף כ״א ·· וביו״ד סם ל׳ ששי סי׳ ח׳ ובהלכו׳ י״ט פ״א סי׳ י״ד ·· ובהלכו׳ חמץ ומצה פ״ה ששי סי׳ ה׳ ובטור א״ח סי׳ תנ״ד יו״ד בירושלמי ר׳ חייא רבא אמר דאפי׳ עשאן גלוסקין פטורה מוכחת דלאדם היא כיון דיהיב לבהמה אינה חייבת בחלה כדהיא עיסתא דמתני׳ בזמן שהרועים וכו׳ ולא קתני אם ראויה לרועים חייבת ושאינה ראויה פטורה וסיפא דקתני ואם אין הרועים אוכלין ממנה מפ׳ לה איזו כשמשה מעיסה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה: ונעשית בי״ט נאפית משום חלק הרועים ויש מפרשים דגרסי׳ ונאפית ואינה נאפית ·· ועם בפ׳ שני דביצה מוקי לה כגון דאיכא לאיתויי נבלה דודאי אפשר לקיים בנבלה הא לאו הכי אסור ומשום דכתי׳ לכם לכם ולא לגויים לכם לכם ולא לכלבים ובירוש׳ מוקי לה כר״ש בן אלעזר דאמר בפ׳ שני דביצה ממלאה אשה תנור פת מפני שהפת נאפית יפה בזמן שהתנור מלא הר״ש משאנ״ז ז״ל: ואינה נעשית בי״ט כדברי׳ החלה לבי וכדכתבינן:

והתרומה וכו' תוס' פ' הזהב דף נ"ג ובד"ה דהלכו' תרומות מיתה
וסימן י"ח ובפ' שני ספ"י נראה דהלכו' בכורים מיתה י"ד ובאור י"ד
מיתה שלא" ובירושלמי קשיא ליה דהא ליכא היסק אדעתין לחלה
שהיא לכהנים דאיכא מוקדשין לתרומה והא כהא כתי' בה תרומה ותרגום דמלה
כיון דכתי' חלה חולין הוא ומותר לגלגל עיסתו בה והאי דקרי לה
תרומה משו' דטבלא אבל מכי אתרמא היא גופה שהיא דומיא
דמעשר ראשון דמיקרי תרומה ומפרש בפ' יש מותרות דהיינו
דטבל כתרומה ומכי אתרמיה שרי לזרים: וחומש כשאכלה זר
בשוגג קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה והחומש קדוש כתרומה
והיינו דהכי תנא ואסורים לזרים דחומש וקרן דידייהו אסורין לזרים
כדחזינא בפ' האוכל שוגג ובפ' שני דבכורים תני כה"ג ובגמ' מפרש
מתני' מסייעא לר' יוחנן דאמ' חצי שיעור אסור מן התורה ותיהוי לר"ל
דקי"ל דלית ליה חצי שיעור אסור צריך לומר כדמפרשי' ומשום
דחייבים עליהם גבי חלה חוב גברא נסביה דהויא זרה ואתי' כחולין בטלה
בטילה אלא חוב תרומה נסבה והתרומה אף לאכילת פירות בני עצלה
ההם שעורין ומסלוב את התרומה הר"ש ז"ל: ואין נוטלין אלא
מן המוקף גרסי' עכל דעגל את המלקט מרנך פ' ההשבה מגמע
דלא גרסי' גבי מוקף ואין נוטלין שכבר ושיעור המאמר כן אין נוטלין
מן הטהור על הטמא ואין נוטלין אלא מן המוקף וכן גב' פירש הר"ש
ז"ל ור' אליעזר פליג עלה בסוף פירקין דלקמן דנוטלין מן הטהור על
הטמא: האומר כל גרני וכו' בחולין פ' ראשית הגז דף קל"ו והתם
ד"ייק הא כל גבי ראשית הכי קיימי ותנא חזיק לא אמר כלום
אלא לאו שמ' הא דקתני לא אמר כלום ר' אליעזר היא דמקיש ראשית
דגן לתרומה דכתי' ראשית דגנך וגומ' וראשית גז צאנך ומקשינן
דהודין מינה הא כל גבי ראשית הכי קיימי הכא היא דלא מקיש

ראשית דגן לתרומה ·· ואיתא בהרא״ש פ״ק דביצה ·· ונראה מן
הירושלמי דהא פלוגתא דלאו תרומה היא דהא פלוגתא דתנאי
היא בפ״ק דתרומות התורם כתרומה ובולי״ :

סליק פירקא פרק שני

פירות ח״ל וכו׳ בפ״א דהלכו׳ תרומו׳ סי׳ כ״ב ובפ״ה דהלכו׳ בכורים
סימן ו׳ ; ומצאתי מוגה במתני׳ חייבי׳ בחלה ובמעשרות ועיין שם
בי״ד ; ופי׳ הר״ש ז״ל פירות ח״ל הנכנסין של ח״ל דמעשר תנן דגן הוא דמחייב
בחלה ·· שנכנסו לארץ ונגמרו חייבין בארץ לר׳ עקיבא דאמר לקמן בפרק
אחרון נראי׳ לדברי׳ קודם הביאה אחרין והכי איתא בירושלמי נכנסו לארץ
היינו שקודם הביאה בארץ מן החוצה לארץ ולכאן דאמרי׳ הדבר נגמר
אחרון היינו דנגמר העיסה בארץ ומשמע דקדק רישא בין ר׳ אליעזר
בין ר׳ עקיבא מודו בה ·· יצאו מכאן לשם מן הארץ לח״ל נמי נגמרו
בח״ל ומור קודם הביאה בח״ל ר׳ אליעזר מחייב ור׳ עקי׳ פוטר בירושלמי
מפ׳ פלוגתייהו והאי פטור דקאמר ר׳ עקי׳ דוקא מדאורייתא הוא אבל
מדרבנן משום דמחייב שרי חלות דומיא דסוריא ואתנה׳ וכן בבב׳
הבא״ד ז״ל עוכל ח״ל משמע דלא הוה גרם ובמעשרות ובירוש׳ תני
מודבי כת אבל ר׳ יהודה אומ׳ פירו׳ ח״ל שנכנסו לארץ ר׳ אליעזר פוטר
ור׳ עקיבא מחייב מאי טעמא דר׳ אליעזר וכו׳ :

ב עפר ח״ל בהרא״ש פ״ק דגיטין וקי״מ ורים
פ״ב דהלכו׳ תרומות וביד שם פ״א סימן כ״ג ובפ״ג דהלכו׳ ...

סימן יב: חייב במעשרות ובשביעית. מצאתי חיוב תוגר חייב
גידוליו במעשרות ובשביעית וכו׳ .. ובבה״ג דפ״ק דגיטין דף ז׳
פי׳ שם רש״י ז״ל חייבת במעשרות ובשביעית שהנכרים שבארץ
ישראל הרי הם כארץ ישראל עכ״ל .. ופירש הר״ש ז״ל עפר חוצה
לארץ שבא בספינה לארץ כגון שנכנסה הספינה בארץ מן הים
ולפנים ומיעו בספינה וצמח ופירשו התוס׳ שם פ״ק דגיטין בספינה
נקובה מיירי ודבר פשוט הוא ובירושלמי מפ׳ מה בין עציץ נקוב
לספינה דבעציץ נקוב מודו כו״ע דחשיב כארץ והכא פליגי ומשני
ספינה עולה ויורדת היא ואם במקומו עומד הוא והיינו פלוגתא גופיה
דפליגי בפ״ק דגיטין עכ״ל לא קאמר ר׳ יהודה הכא שלא בספינה העשויה לברוח
לברוח אבל עציץ שאינו עשוי לברוח לא ופי׳ רש״י ז״ל העשויה
כלומר ודאי שהיא מהלכת כל שעה: חייב במעשרות ובשביעית
ומפ׳ מן הספינה גופשת דס״ל לפטן דכיון דנכנס וישראל לרוכה
נתקדשה ונתקדשת כל הנקלט בתוכה ובירוש׳ מפ׳ דאפי׳ למ״ד
כבוש יחיד לא שמיה כבוש מודי בהא לפטן: א״ר יהודה אימתי וכו׳
אשלא דבבל דוכתא אחרי׳ דאומר דר׳ יהודה במחנ׳ לעולם בא ולא
לחוץ הא קי״ל דאין נותנין מן הכללות ואפי׳ בחוץ שנאמר בה
חוץ ובבה״ג קאמר בהדיא דאשלא דנקובה היא ר׳ יהודה אומר
לא בעציץ שאינו נקוב ובפ״ק דגיטין נמי מפ׳ לה דפליגי עכ״ל:
עיסה שנילושה במי פירות חוץ מה׳ משקין מיירי .. חייבת בחלה
דס״ל דמחברי וחשיב לישה ומשנה הלפי׳ אם לאו מתפח ומי פירות
אין מחמיצין הירך הר״ש ז״ל דלא מודינא לגבי מינין הבאים לה

חמש

חוץ ·· ובלבד המסכב טבול יום תנן עיסה שהוכשרה במשקה ונלושה
במי פירות ונגע בה טבול יום ר' אלעזר בן יהודה איש ברתותא
אומר משום ר' יהושע פסל את כולה ור' עקיבא אומר משמו לא
פסל אלא מקום מגעו ואמרי' בירוש' ר' חייא בשם ר' יוחנן
מתני' דלא כהדא דתנייא בחלה אחרינא אתי' לר' עקיבא דאלימא
דר' ועק' אמר שם אין מי פירות מחברין) לטומאה מודה הוא
הכא שמי פירו' מחברין לחלה ור' חייא ור' בא בשם ר' יהושע
בן לוי אין לך מחבר מכולן אלא ז' משקין בלבד :
מי שאינו יכול לעשות עיסתו בטהרה
ל
יעשנה קבים כגון לרחוק הגבול מן המקום יותר מכ' מילין או ל' מילין
בהוצאה בירושלמי וקשיא תק' העשנה קבים בטהרה ולא בטומאה
בטומאה הוא שלא לגרום הכנה ור' עק' סבר דמוטב שיקרא שם חלה
בטומאה ואל יעשנה עיסתו קבים לקורא שם חלה בטהרה לטומאה
כמו לטהרה ·· אבל קבים נמי אבל בטהרה לקבקב הוא מתקיימא
מחלה ואין כאן בטבה ונותן לכהן חלקו ומפסידו לחייא לאו הרשם ל'
וכתב הרב ז"ל לתו קורא חלה נמי דקורא שם חלה לטומאה כמו
לטהרה אבל עיסה טהורה אין לעשות חלק בה ואינו מכניס דגנים
לאו קורא חלה לשם ולתו קורא חלה לשם אבל קבים אין לבם חלק לשם
עכ' בירוש' תניך תמן בגל בבבא תנן הטומאת חלה אין הקב ר' עקיבא
אומר חלה והיכי אמרי הכא דקדין אין בהם חלק לשם ואשמי כמן שלעבד
בכה הכא לבחלה ·· ונביא הב דבלבו בבוהם סי' יא :
ד
העושה עיסתו קבים הוא
אלו עוברי' קן ... וקן מזה ומלבן דבדי קן מ' : ומי דהלשנוגל קבים
הנכנסים בכאן במו הבלבב ויש בהם שיעור חלה והוא המשבי הבשיעור

הנתכבים בשתוך ומשמשות לבצים קן יותר מרבים הנתכבים במשנה
ועשנה קמ"ח שאין כל הקבים הנתכבים במחברת זו שון הקבים
הנתכבים בזו המחברת אינם הקבים הנתכבים שישנים במחברות
אחרות. והאריך על זה עיין שם: קבים פי' קבקב בתוך עצמו
וקבים ביור אחת נקבו' ואם יש קנים בשני יודין חלה הנה נקודה
בנקודה אינן וכן גבי יוד שנייה אין צריך להיות קביים: ר'
אומר אף הכותה וכו' נמה לקמן דף ח' ופסחי' דף מ"ח והרש"ב דף
ח' קמ"ג ומזיק דוכתי' דהלכתא כותיה דר' אליעזר חדא הא ומיהו
במאן דתסכב יבמות דתנן ר' אליעזר אומר מתלה' את הקבה
שבתוך כו'.. ומבד ר' מקומות בסדר טהרות דהלכתא כותיה
כדכתבו' בפ"ק דנדה.. ופי' הרמב"ם ז"ל עד שישוכו שדבוקות זו
בזו שאם בא להפריד נתלש קצת מעיסה זו בזו כדדרגא בתוספתא
לעקרות איזהו הנושך הרולם מעט מזהו.. הרודה הנושך מן
התנור לאחר אפייתו קרוי רודה לשון תלושה דבוק וכן כתב הרמב"ם:
קנ"ג ר' אליעזר אומר הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה. ובבי' איתא
בפ"ק שאו עוברו' דף מ"ח: ובגמרא ירושלמי איתא דסל לר' אליעזר
דבעינן כרכי' שישוכו ונתנו לסל ע"כ. ובעד ה' שני הלכו' בכנים
התלבש
ק
כיוצא בו:
חלות קמח קדושי' פ' האיש מקדש דף מ"ו ורום' דפ"ק דנדה דף ו':
איננה חלה דראשית עריסותיכם כתיב ואינה דהרומה ומעשר קדשי
בשבלין אינה דלא אתי לידי מירוח שאני התם דלאו קרא.. וגמל
ביד כהן ואם קדש בה אשה אינה מקודשת השרה לא נתנה לו שה על
דעת שהיא עיסה מצווה מן החלה והרי אינה מצווה והעיסה עצמה
כלומר שעשה הישראל עיסה מן הקמח הנשאר.. והקמח אם יש

[illegible] הרב [illegible] בעל [illegible] ספר [illegible] ושלמה [illegible]

הכא [illegible] והתנור [illegible] [illegible] דשם אורך
התנור [illegible] [illegible] ובכל [illegible] שאין לו [illegible]
בן [illegible] [illegible] מחלה [illegible] הרודה [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] מן התנור ואין צ"ל שהתנור אינו עושה צירוף לחלה ע"כ: וכ"ד

בו כשיעור כלומ' הקמח שבא ליד כהן בתרומת חלה אם יש בו שיעור ה'
רבעים כדרשין לעיל ולקמן·· אף הוא קולט לעצמו ותקן לאחרים ירוש'
אית תני תקן לעצמו וקולט לאחרים תקן לעצמו דמאי אכלה וקולט
לאחרים לאיסור סבר' שהיא תרומה והיא חייבת·· ועיין רמ"ח דהלכו' בכור'
חמשת רבעי' וכו'

ו

שבת סוף כלל גדול ופסחי' ד' לו ועירובי' דף פ"ג וכבר כתבנו לעיל
בפ"ק דרש"י ז"ל הוא דגרים בכתוב בספרים חמשת רבעים קמח ודלא
כר' יוסי דפ"ק דעדויות אבל הר"ב ז"ל גרים חמשת רבעים ועוד וכר' יוסי וכן
כתבו נ"ב התוספו' ד' כיצד מעברין דף פ"ג : ומורסן מורסן גרוע
ממובן כמו שהוכחתי בפ' בברא דרבנן ותור·· בגמ' מורסן וחור לבון
וכו' כתב הרשב"א ז"ל מיהו דוקא להצטרף הוא שאין מורסן ומובן
מצטרפי' אחר שבטלו מהם אבל אם יש בלא כן חמשת רבעים חייבין
ובלבד שיהא ראוי כל שבוצא בה אוכלין ואת הרועים : ועיין ד' שני

ח

הלכו' בכורים סי' טו' יח :
שיעור החלה וכו' עירובין ד' חלין דף פ"ג ועיין ד"ה דהלכו' בכורים סי'
ב' ג' ד' : אחד מעשרים וכו' כתב הרשב"ג ז"ל שמעתי טעם לכך לפי
הנבוא
משום דשמונה יש ביחזקאל וראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה
אל ביתך ושנים עשר הנבואות יש ראשית עריסותיכם מראשית עריסותיכם
עכ' ומינם למה דנתינם שבתורה חמשה יש מכ"ב הנבוא' וששה הנבוא'

ח

עד ברכה ביחזקאל עכ"ל :
ר' אליעזר אומר ניטלת וכו' הוא פ"ק דנדה דף ו' ועיין שם : ובתוספתא
ד' בכורים דף נ' והוא אומר נב דר' אליעזר הרבא ור' מאיר ומחלוקת לעשן

ביחד מים שבעיסה דמשכה לה ור' יהושע דאוכל אוכל ראשון ור' אליעזר
דשלשתן שוים דתרוייהו בחד שני דמשכה מאהרן ור' יוסי דבריבה
דמייתי הרס כולהו מ"ל דאין שני עושה שלישי בחולין והרס לכך אמרינ'
דקתני ונותן פחות מכביצה והא תניא אליבא דר' אליעזר ונותן כביצה
במקצע ומפיק הרס דברא לליג דכיון דמתני' סברי אסור לגרום
טומאה לחולין שבארץ ישראל אפי' משום תקנת תרומה ור' אליעזר
סבר דמותר לגרום טומאה למקצעת כדי לתקן חלה בטהרה תימה
כל כמה דאפשר למעוטי מלגרום טומאה ממעטינן ותנא דבה"מ
סבר כיון דמותר לגרום לא שנא שיעורא כבי' לא שנא שיעורא אחר
טומאה אי נמי תנא דמתני' סברי דלמא כנגע חלה במקצעיה
קאמר הש"ס ותנא ברא לא חייש ועוד קשי' רש"י ז"ל הרס לר' אליעזר
קאי אמתני' דלעיל דקתני נטמאת מחיצה אחד מכל' כדי שלא יבא
חוצה כשבר וקאמר השתא ר' אליעזר היכא דנטמאת מחיצה הגלוס
אחת בטהרה ויטול מן הטהורה על הטמאה משום דמצוה לגרום מן
המוקף כיצד יעשה שיהא מן המוקף נוטל כדי חלת הטמאה
מעיסת הטהורה עד שלא הורמה חלתה ע"כ:

סליק פירקא. פרק שלישי

אוכלין עראי מן העיסה וכוליה עד סוף סי' ו' פי' ח"ח דהלכו' בכורים
סי' ב' ד' ה' ו' י' ח' ט' י' : האוכל מעיסה חייב מיתה דהגלגול
לחלה כמו המירוח לתרומה הדגן : וכתב הראב"ד ז"ל הנ"ל כיון שהיא
טובלת אם המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהא שם חמשת
רבעים קמח וכן היא הגבלה בקמחים ושנים והכי משמע בירושלמי.
דבשאינו גלוש כיון דאין בו שיעור במקום שנתן בו המים ונעשו

פירורין פירורין דמי לקמח והוי לעיסה דראוי להפריש ממנה חלה והוי
לקמח המצטרף שאר הקמח בההיא ויכול להגביה מן הכלוש על שאינו כלוש
אבל אי כלוש איכא שיעור חיוב יכול להגביה חלה על שאין כלוש דחשיב
כאלו כתשיה ולא מצטרף ונראה דאיתא למילתיה הכי בירושלמי פליג
בבא מתוראי דאיכא מר׳ ר׳ עקיבא היא דתנן לקמן הנוטל חלה מן הקב
ר׳ עקי׳ אומ׳ חלה והבא מי כשנתן מים בקמח כיון שלא נגלגל ולא נתמנס
משיגא דאין כאן שא מונע דאוח כלוש כדקתני ובלבד שלא יהא שם
חמשת רבעים קמח והיכי הוי חיוב חלה והא אין כלוש כשיעור שא ר׳
עקי׳ היא ור׳ יוחנן מוקי לה ככולי עלמא דבתר׳ רחשי׳ עם המורכבים
כלומ׳ כראש עריסותיכם דהיינו משתגלגל לה המים ובכבו דהאכב
והרשב״א ז״ל לא שיהא עיקר התורה משהרתין המים דאכ״כ יהא אסור
באכילת עראי מן העיסה משתגלגל לה המים והתנן אוכלין עראי מן
העיסה עד שתתגלגל בחטים וכו׳ גלגלה בחטים וכו׳ האוכל ממנה
חייב מיתה שא כראה דמדאורייתא משהרתיח מים ראויה לחלה שאסלא
כן מה בינה לקמח כאן וכאן חייב עיסה ומה הוקבעה לחלה
ובאכילת קבע אסור אבל לאכול עראי שרי ולא אסיר באכילת
עראי עד שתגלגל אי טמטום האי כהיטי והאי כהיטה שהיא
עדיין גמורה וכוונן שאתמו כגון שאיתו קובע לתרומה ולמעשרו׳
עם גמורה וכוונן ... : ובירוש׳ פליג׳
ונאסר באכילת עראי עד שילה עכ״ל ... מותר לאכול ממנה
יהודה בן בתירא אומרו׳ ... אחר גלגול מותר
יהודה בן בתירא אומר ... :
עראי עד שתעשה מקרצות מקרצות והרס ...
כדתנן ...

ב

כך ... והרומה ... לו .. והרומה ...

כדאיתא בספרי :: עד שלא גלגלה פי' גלגלה וכן בכולה מתני'
בר מדגמדגר : שהדמוע פטור דקסבר חלה בזמן הזה דרבנן
ואמרי דמוע דרבנן ותקנו חלה דרבנן :: ומשגלגלה חייבת דכיון
דנתחייבה הו לא תקנו ועוד דלא ידמעה לבתחלה לא תקנוה :
נולד לה ספק טומאה נדה פרק ז' :: והר"ש פי' כל שעה קף
קלו"ה ורמב"ם פי' ר' ישמעאל הנ"ה דף ט"ו : משגלגלה תעשה בטהרה
לחולין המתוקנין לחלה כחלה דמו ותרומה תלויה צריכה שמור
מטומאה ור' אליעזר הוא דסבר הכי בפ"ח דתוספתא דתרומות ובספק
דמסכת פסחים אבל ר' יהושע פליג עליה : ופי' הר"ש ז"ל משגלגלה
תעשה בטהרה ענינו שתעשה כמות שהיא ולא יקפיד בספק טומאה
שנולד עכ"ל וזה לשון הר"ש ז"ל נולד לה ספק טומאה נולד לה
ספק הטומא אף בחולין כגון ההיא דשבילין אם קודם גלגול נולד
יכול לגרום לה טומאה ודאית ואין לחוש משום משום הפסד תרומה
דקודם גלגול אכתי לא חשיבא בה חלה כמו התרומה תלויה
קמח דלא נעשה ולא כלום והפסד כהן נמי ליכא כיון דנולד לה
ספק טומאה כבר כן כתבו התוס' בפ"ק דמסכת נדה ואיכו
כן למשנה ולוס חשבא בה חיוב חלה בגלגול שא כדמת טומא
בפכוס' דכאן הוא וא' אהב יכול לגרום לכה בכהונתו אהבה שמי
לטומאה פירוש דלא חשיב חלה הלה כל כך ושרי לגרום טומאה
וא"כ בשאינה ספק טומאה קודם גלגול דספק טומאה שאינה
בה ספק הטומא אף בחולין הוי :: וכודאי דלא תבי אבל לא כן
שהרי נולד בה ספק טומאה אבל אם לא נולד בה ספק טומאה
תעשה בטהרה אתי כי הא דתנן פ' ר' ישמעאל בנ"ה דאין בוצעין

עם ישראל העושה פירותיו בטומאה משום דאמרינן יד׳ עוברי עבירה
אינון שעושין לא בטהרה מלאכתן ומשום דכהני לתרומה
דמצוותו לחלה של תרומה קודם גמר מלאכה כדאמרינן מעשר
שהקדימו בשבלין דאמרינן באכילת קבע הכא נמי אכילת קבע
אסורה וכן דעת רש״י ז״ל בפרק דנדה במתקבלת טומאות והביאו
שאושין ז״ל לא כתבינן ענבל ז״ל וברייתא איכא מאן דבעי לאוקומי
למתני׳ דקתני דכי עושה לה סתם טומאה עד שלא גלגלה תעשה
בטומאה והיינו העיסה כולה ביחד ואף בדאיכא שיעור חלה
קעשה בטומאה ואינו מותר מלעשותה בכלים טמאים ולא תני
יעשנה קבים אלמא דחייש להתקנה דחלה ר׳ עקיבא היא דאמר
בפרקין דלעיל יעשנה בטומאה ולא יעשנה קבים ואיכא מ״ד דדברי
הכל היא ואתיא כרבנן דאמרי לעיל יעשנה קבים משום דכאן בטומאה
דקתני סתם טומאה דאמר כי היכי דתנן התם יעשנה קבין והיינו
על כל אחד ואחד בטומאה.. והא דקא הכא ודאי לא מצית כהייא
דמשום דר׳ עקיבא היא את מתני׳ דאינו מותר בטהרה
דכתי׳ וגבריה מתנו את תרומתה׳ שאין הכהן עושה שיגבן בטהרות
שאין הכהן בטהרות וכאן הוא ואין אתה יכול להפרישן
זהא איתויה מקמי גלגול השאי את לטמאתו : ובתוספתא תני עלה
למתני׳ דקתני משגלגלה העיסה בטהרה ותהיה תלויה לא אוכלין
ולא שורפים שאיה סתם אמרו בסתם חלה והי״א אם לאחר גלגול
טולד לה סתם טומאה דלא אהני בחולין אלא בחלה השעה בטומאה
בכלים טמאים ולא יעשנה ביד [illegible] לחלה תלויה משום ספק

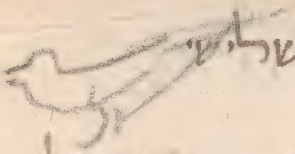
הטובל לו דקסבר האי תנא דחולין הטבולין לחלה כחלה דמו ומש׳
בספק הוה מאי ספק חלה אבי׳ וכהא דאמרי׳ תרוייהו שלא נאמר
בהוכחות שניהן כמו שני שבילין דהרש חולין גרידי נמי מיגמרו
שא בגשען דרשן ריב ומהור שהיו פורקין מן החמור או מוענים
במתן ששחן כבד טמא דקי״ל גבי רה״ר בין טומאה בין טמא טומאה
משאן קל טהור וכולן טהורין לבני הכנסת וטמאין לתרומה
עכ״ל והוכחות שאין דהיינו הדיא דתניא בתוספתא לטהרות
שני שבילין אחד טמא וא׳ טהור והלך באחד מהן ונעשה טהרות
אלו ואלו מוכיחין כלומ׳ מוכיחין לטומאה דאחד מהם נטמא והא
טומאה אפי׳ לחולין גבי׳ נמי מהני ואשמועי׳ בה הא דתנן ספק
שאמרו ספק חלה דאפי׳ בנשען שהוא ספק אם נשען טהור
על היסב במשא קל דרשן דטהורין לבני הכנסת דהיינו אוכלי
חולים בטהרה וטמאים לתרומה מדרבנן ואם האדם הספק היה
נגע בעיסה לתרומ׳ דהיינו אחר גלגול חלה דלויה דקסבר דחולין
הטבולין לחלה כחלה דמו דמהני בהו ספק נשען כחלה גמורה
לתלות ונל׳ לתרם דהק׳ דסיפא אפי׳ בנשען אין אוכלין ושורפין
נמי כיון דגלגול אין שורפין ולא יתעסק בטומאה הר״ש ז״ל :
ועיין במה שכתבתי בפ׳ בתרא דטבול יום סימן ב׳ :

הקדיש עיסה

ג

מגבו׳ כ׳ ר׳ שמשון ק ס״ח : וכן שיעור הלשון הקדיש
עיסתו ופדאה עד שלא גלגלה חייבת ושגלגלה הקדישה
ופדאה חייבת והכי פירושא עד שלא גלגלה ופדאה חייבת

דאנן דבי אקדשה קתני חיוב חלה הוא הא כי מדאורייתא נמי נגד
שלא נגלגלה הוי הלכך חייבת דהא נגמרה ברשות ההוא נכ"ש אם
הקדישה אחר שנתגלגלה דחייבת דהא' עיסה כבר תרומה חייבת
כדלעיל .. ונגלגלה הנכרי ואחר כך הקדישה תרומה דגוים פטורים
ד
כדילך ולא נעשית גוי ולא עיסת הקדש :
כיוצא בו להקדיש פירותיו עד שלא באו
כן צריך להיות:
לעונת המעשרות ופדאן חייבי' מעשרות וכו'
ובפי' מא שני דהלכו' מעשר וחלה : ובפירוש' מקשה חכמי' תני
תנא לך מתני' הרי ישנו הכא ובתו' דמה ומשני לה כמו
שנכתב בתוספות שם בפאה וכתב הרא"ש ז"ל ונל המרני' דהכא
מנשים נמי מירוח דומיא דחלה עיסה דבר גלגול הוא נכרי
ה
דמתחייבת עכ"ל : ובפירוש'
שנתן לישראל וכו' פי' שני דהלכו' בכוהס פי' ח' :
מהך מ"ש מעיסת אחותו דתניא בתוספתא דחייבת בחלה ועיסת
ארנונא חייבת מה שמתחיל המלך על העם לבית לחם שנותן השער
המקום למקום שנותנין לו כל עיר שעובר בה ארוחה ומשני התם
ברשות ישראל היא נעשה כלומר דהא היא שהוא יתלך השלטון שלא יוכלו
ויקבל פיום מישראל ויתנהו בהם הכא במתני' בדעתו של גוי היא תלויה
ולא חיישי' שמא יתלך הגוי שלא ליתנו אפשר : העושה עיסה עם הנכרי
בשותפות וכהרא"ש פ"ק דפסחי' קק קבה אירה .. ומק מנון כל כאשר יקדים
עם פטורים ולא של שותפות גוי ובפירוש מהך ואחי' יש בשל ישראל כשיעור
היאך יתנו מתוכה חלה והלא אפשר שיטבה הגוי חלקו באמצע ויקח הגוי
באמצע מפסיק ומשני כיון שמשער הכל בניק משערין זה בפני עצמו
בקב הגוי באמצע :

חלה פרק שלישי

ו גר שנתגייר וכו' מנחות פ' ר' ישמעאל

דף ס"ז ומסיק התם הכא במאי עסקינן דחמרו גלגול הגוי ר' יוסי ור"ש היא
דאמרי נמי התם גבי הבא מתרומה מירוח הגוי אבל לר"מ ור' יהודה
דס"ל התם דמירוח הגוי אינו פוטר אף גלגול הגוי אינו פוטר .. ואיתא
למתני' נמי בחולין דף קל"ה ס"פ הזרוע ומאי דקשה אמתני' מההיא דגר
שנתגייר והיתה לו פרה דבפ' הזרוע כדכתבינהו שם: ר' עקיבא אומר
הכל הולך אחר הקרימה בתנור ירושלמי חברייא בשם ר' אלעזר מודה
ר' עקיבא לחכמים בעיסת הדמע שנגלגלה טובלה דכי אמר ר' עקי'
דקרימה חשיבא לחומרא הוא דקאמר ולא לקולא .. ר' הילא בשם ר'
אלעזר מודה רע"ק לחכמים בעיסת הקדש שנגלגלה פוטרה .. וכהנא
פליג עלייהו וס"ל דמירוח גופיה אינו פוטר במקום הקדש וכולהו
מתני' דתני גבי תרומה ומעשר דמירוח הקדש פוטר דלא כר' עקיבא
נילפו ונימר תרומה מחלה בג"ש דראשית ראשית וכי היכי דגבי חלה
בתר קרימה אזלינן ה"נ גבי תרומה ומעשר אפי' מירוח הקדש
אם הקדישו קודם שיקרום בתנור חייב בתרומה .. אבל הכא הבטן דלעיל
ס"ל אליבא דר' עקיבא דגבי מירוח מודה דפוטר ברשות הגוי ומעמ'
דחלה דחייל בה בתר קרימה הליף מבבואכם וכשישראל נכנסו ומוכח
עיסה מגולגלת נתחלה חייבין :
ז העושה עיסה מן החטים ומן האורז מצחי'
פ' המערבות דף ע"ח: ובפ' כ"ש דהלכ' חמץ ומצה סימן ה' ..
ובפ' כ' הקומץ רבה דף כ"ג .. ועיין בהלכ' קטנות בסוף הלכות

חלה פרק ג' :

ותירש

ופירש הרש"ש ז"ל בעושה עיסה מן החטים ומן האורז אם יש בה טעם
טעם דגן וכו' אמנם דאורז אינו חייב בחלה דתנן בפ"ק דהקומץ
פטורה מן החלה ואם עשה עיסה מן האורז ועירב בתוכה קמח חטים
אם יש בה טעם דגן פירוש' פליגי בה אמוראי איכא מ"ד דוקא בטעם
דגן ממש ואיכא מ"ד אפי' שאורז רב על החטים ואין בחטים חשוב
הטעם קמח כל שיש בכל העיסה חשוב הטעם חייבת בחלה כיון
דטעמו' דגן וכן משמע בפ' הערובות והיה מהלכה לטורן שיטה
ברוב הוי דאורייתא ומעמו' כדאמרי' בפ"ק דחולין בירושלמי קים להו
לרבנן דהחטים גוררין האורז עמם לעשות הכל לחם לחייבו בחלה
והכל חוזר לחטים מה שאין כן בשאר כל המינין דאין גוררין אלא
האורז ומינים בולקייהו נמי אין גוררין מן אחר אלא אורז לחוד כדאיתא
הכא. ויוצא בה ידי חובתו בפסח המצה איכא וכן הגרר מתמה הוא
וכל העולה לחמץ עולה למצה עכ"ל ובירושלמי כתי' הכי ...
והרשב"א ז"ל בתשו' הכי תרצי' דלא כרשב"ג דאיהו ז"ל לעולם איכא
חייבת בחלה עד שיהא בה דגן כשיעור ופסקו בירושלמי הלכה כרשב"ג
ח
וכן פסקו הרמב"ם והרשב"א ז"ל :

הנוטל שאור מעיסת חטים שלא הורמה

וכו' פי' הלכו' בכהם סימן יא' : ופי' הרש"ש ז"ל מעיסה שלא הורמה
חלתה והיה בה ה' רובעים שיעור להתחייב בחלה והתהם מתמה
כשיעור מועט דהיינו רובע לשאור קודם שהורם החלה ...
שהשאור הוא טבל ונתן לתוך עיסה שהורמה חלתה ומפי'

שהורמה

שהיו רואה חלבה כל כך גדולה שהשאור של טבל כנגדה הוי אחד
למאתים ועוד.. אם יש לו תרומה ממקום אחר תנ' בירושלמי
שהפרש
מביא ארבעה רובעים ומשיך כלומ' אם לא נאכלה חורה
מתונה השאור שנשארו בה ד' רובעים מביאה ומחברה כמו שר
כדי שיהא טושכת ואפי' אם נאכלה מה שכוש' דמביא שיהא של'
רובעים שלא נאכלו מעולם ומביאה אצלו כדי שיהא מוקף חוששין שאין
בו שיעור אלא ד' רובעים ובהכי' אתו לנסק החמע של טבל שבכאן
כדי שיהיה בו שיעור עיסה כיון להמשיך חשבינן כאילו הרובע
רובעים
מתוך לו ומפריש ממנו שמביא כדי חלה דוקא להני חמשה..
ומשום מאום דנשוך נפר' הגה' כמ' בירושלמי ולפי' חשבינן
מצטרף
היינו דמפריש אחד מכל בשיעור עיסה כאשונה ואח"כ היאך
והרי עשה שהופנה חלבה מפסיק הא לנבא דרבן לקמן בפ' בתרא
דבר שהותר חלו מאמצע מצטרף ואם נמשך לומר והלא השאור
היה בטל במיעוטו והיאך מצטרף והלא מפריש מן החיוב על
הפטור ולהדן דאין כאן שיעור אלא עם השאור המעורב
מתיבור על הפטור הוא ואין כאן חוב הכין דהיינו חומרא דטבל
כדתני' מינא דאין בטלו בכל שהוא הלכך כאיסורו עומד בכל
מקום שהוא.. ואם לא מוציא חלה אחת על הכל דאפי' החולין
המתוקנין חשבינן להו טבל ומשמע מת' בפ' בתרא דע"ג
דטבל איסורו בהיתרו מה היתרו בחלה שהוא כשמואל

לחנה אחת מותרת כל הכרי אף איסורו במשהו ומשני נ"ל דלא
ימרו כיון דקי"ל דמן התורה ביבש חד בתרי בטיל דמקדשו ממש
אסמכתא בעלמא היא כדי שיחושו ולא יקלו על גזל המלך ולומר מה
לנו להפרישו בטל הוא הלכך כשנתערב אפי' נס אלף לא בטיל
וצריך להפריש כאילו כולו טבל וכי תימא הא' משני שייכא לתרומה
אבל לתרומת מעשר הא שיעור לתרומה מאי איכא למימר הכי
דלהכי איצטריך משנה דגזרי' בירושלמי בסוף של' ארבעה דהוי דבר
שיש לו מתירין כגון שיבקש תבואה ממקום אחר ויבטל הרוב כדכבו
דהרווייהו בהכי נ"ל וה"ל דהכי הוייהו דא' ליכא אלא חד משמע
הם לו מתירין הא' דוקא היכא דהבעלים בעיר ואם יש לו מתירים
שהבעלים יכולין להפריש אבל א' ליתנהו בעיר אינו יכול לילך
למקום שהבעלים שם כיון שיש לו טרח והוצאה חשיב כאין לו מתירין
ומשה' איצטריך משנה' דהכא משו' דהיתרו כך איסורו ואי ליכא
אלא חד משמע' דהכא הא' דלא הוי במשהו אלא היכא להיתרו במשהו
אבל מעשר ראשון היתרו להרים מעשר להיתרו לא הוי במשהו
הא דאיסורו נמי לא הוי במשהו ומשה' איצטריך משנה' הם לו מתירין
והא דנקט שאור לא הימ' משו' דלמשמ' עבידא ומשמ' לא בטיל
דההי' אם לקח קצת מהעיסה שלא נתקנה ולא נתחמצה עדיין
ונעשה עם עיסה מתוקנת ומחומצת להפריש על הכל ומשה'

תני כיוצא בו והדם למו נמי דלמונע עביד חלוסן נ"ל ע"ל :
מיתי מיקוף

ט

כד מצאתי כתוב והוא על משקל מיתי מיקוף וכירושלמי כפירקין
ובפ' כרבא דמעשרו איכא מאן דמוקי לה בשמן מיתי מיסוק שנתערב
עם שמן מיתי מיקוף .. ועוד פ' שני דהלכו' תרומו' סי' יג: ונ"ל
דבשם נ"ל מיתי מיסוק הוו נמי כמו ענבי כביר דלשון מוסך
בתוכים כלשון בוסר בענבים ומיתי מיקוף אין בהן נמי ~~[illegible]~~
כענבי עוללות מלשון כסוקף מית כשלוות בציר ובאה דהוו
חיטים של שאר דהוו לעניים ואין לתרץ דהא מן חיטים מיוחדים
לעניים כמו גבי ענבים עוללות דהא תניא בפ' התרומו' מרשות
לעניים בכרם וכרמים באילן ואם אירה שלשה באילן כמו' חיבא אלא
כדאמרן והנושבעון חיטים דקמיי' מן המעשה עם מיתי מיחוק
וכן ענבים עם ענבים אם יש לו תבשיל מתקן אחר מפריש לפי
חשבון כדפי' רש"י נ"ל גבי חלה ואם לאו כוחן כאילו הכל חייב
בתרומה ובמעשר ומפריש מהן על כלן גם מן החולין מתוקנין
ואתי הן חלוף ומה פי' התוספתא בפ' דרבא דדמאי שנתקשה בה
רש"י נ"ל בפ' ראשית הגז דתניא המטבל שנתערב בחולין וכו' טובל
מן החולין כדי תרומה ותרומת מעשר שבטבל וכן מעשר טבל
וכו' טובל מן החולין כדי תרומה ותרומת מעשר שבמעשר טבל פי' גם
מן החולין המתוקנים נוטל תרומה ותרומת מעשר כדאמרן

ורבנן

צ"ע

והתיקון שכתב שם הר"ב ז"ל הכא לא שייך דהא אפי' לפי' תולין טומא'
מקן כדי תרומה ותרומת מעשר' ושאר מעשר' ומה שכתב לפי חשבו' מעשר
המעשר ראשון שהוא ללוי וכן השני שצריך להקדיש אם שני
שני אין מוציא אלא לפי חשבו' ולא חמירי כטבל דתרומה ותמ"ע דכל
המעשרו' שני טבל הת"ת טבל גופיה מקרי דנפקא לן מתרומה שאמור
אבל גבי הגרוגרת לא אמרו אלא כשיעור החלקים לחודי
להם אחר שכופרשו ועד דרכו בה קן דמאי והמנוה ומעשר
ראשון יש בו תרומה ומעשר שני קדוש ואין צריך לחללו אלא
לפי חשבון עכ"ל. ולפי רבינו שמשון ז"ל אם יש לו פרנסה וכו'
התחיל דנק הענבים וכורם התאנים ועושה מן הענבים יין
ומן התאנים שמן דאמר שמואל בפ"ק דראש השנה דלכל אין
בילה חוץ מן היין ומן השמן ודוחק להעמידה כמ"ד יש בילה
עכ"ל עוד לפי' מכה קושית בקיאור דמרשבן מיירי כשמחל
הני רובא ועוד הנך שיטות אחרות עכ"ל: מוציא תרומה ותרומת
מעשר לכל מה שפירש רע"ב ז"ל הוא לפי רבינו שמשון ז"ל ועוד כתב
הם עוד לפרש דלא קאמר שם מוציא תלה כדי תרומה ותרומת
מעשר על הכל אבל שאר המעשרות אין צריך להוציא כלל אלא
קורא שם לבעליו או לדרומו והכי מדקתני מתני' מוציא באחרת
ענין דרשן בהמה כו' חטים: הרוצה להקדיש תרומה ותרומת מעשר
באחר ושם פירשנו אלא דשם קורא שם לכל וכאן קורא שם

לפי חשבון עכ"ל: הטוטל

שאור וכו' פי' שתי הלכו' בטוה"ס סי' י"א ובפי' שביעי סי' י"א :
ופי' הרשב"ש ז"ל הנוטל שאור מעיסת חטים שלא נתקנה והוא
טבל ונותן לתוך עיסת אורז דאין חייב בחלה (ותני לחוץ)
מתוקנים להשא : אם יש בו טעם דגן הבורא קמ"ל דאפי'
לאורז גריר בתר לחם והוי שאור דלטעמא' עבידא אבל בעין
טעם דגן דהיינו כזית בכדי אכילת פרס ואח מוציא חלה
אחת על הכל כלומ' אף על האורז או אם יש לו פרנסה ממקום
אחר מוציא לפי חשבון ומה שלא פירש כאן לפי שסמך על מה
שכבר נתפרש וכן כתב הרשב"א ז"ל.. ואם לאו פטורה דשלא
במינו הוי ונראה בעיני דבהך להריס משו' גזל השבט.. אבל לגבי
אחרו המבטל אוסר בכל שהוא לעיל בבבא קמייתא והיינו במינו
ומרבי' עליו מינו הוא דהוי והכא שלא במינו הוא הלכך הוי
בטעמן טעם ענבל ז"ל : בסוף פ' ר"נ והאי טעמא לא שייך
אלא אין במינו ע"כ אמ' המלקט דהא אין הורמן מתן על שאינו
מינו (כבר פירשו שאינו) ז"ל דהא דמייר בשלהי ע"ז תנא נמי הכי
היינו מדרבנן דהכא עד כאן :

סליק פירקא פרק רביעי

שתי נשים וכו' עד סוף סימן ג' כתו' דהלכו' טבוה"ס בסי' ב'
ע' ה' ו' ח' י"ג : ובמתני' תנן על אשה אחת פרס אשה אחת אינה
מקפדת ובירושלמי א"ר יוחנן אשה אחת שמקפדת כגון טקי ר'
עשו אותה כשתי נשים ושתי נשים שאין מקפידות עשו אותה

כאחד אחת: שלא שעשו תנור כנשוך אבל שבלות כל חמשה
מינין מצטרפין זה עם זה :
אחרו ואין בשניהן וכו' דרש כל ר' ישמעאל
דמנהו קפע : השעורים מצטרפין עם הכל כהם כלאים זה בזה
גל ונל ואר בין דהנך מינים כלאים זה בזה היאך מצטרפי זה הם
כפל שני דהרמב"ם כל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה
והיינו דגבי חלה הטעם תלוי לפי שעיסותיהם דומות זו לזו ועוד היכן
דכשיש שבל חרי חייב חלה אין הרמב"ן מותן על שאינו מין ומן מוכח
ברוסלבא דחלה עבל גל וכהורך הרמב"ן הכין נבי הר"ש גל : ר' יוחנן
בן נורי אומר שאר המינין מצטרפי וכו' דלרק אין מצטרפין אלא הכן
דקתני אבל שאר המינין לא וארח ר"ב"ן למימר דשאר מינין נמי
מצטרפין : זה לשון הר"ש גל בירושלמי משם דרבן הך לחטים אם
והכוסמין דהיינו כוסמין ושיפון נדיינו המצטרפין עם כוסמין וכו' דקתני
ואינו מצטרף עם חטים גופייהו ולא עם שעורים שלא עם הכוסמין
דוקא בחטים תמרי לשעורים קיל דמצטרפי את הכוסמין עם
העשה חטים אבל משמע דאינו מצטרף עם חטים ואפי' העושה
עם חטים גופייהו נבי קתני השעורים עם הכל כל עם כל העשה
ומיני דקא כוללה זהה דהיינו שבלת שועל לא מצטרפא עם
החטים עצמן וכש חטים גופייהו עם שעורים גופייהו ומוה דקי
לשעורים ושבלת שועל מצטרפי עם כוסמין ושיפון דכוסמין
ושיפון לאו חטים גמורים חשיבי דהולה עם רעליהוי דהא
דאמרי דהעושה חטים כחטים דמו דיינו לגבי חטים לקולא
להצטרף עם החטים עצמן אבל לא לחומרא לגמרי דכי היכי

לחטים לא מצטרפי עם שעורים ותולדתם וכן תולדה דשעורים
עם החטים חסור הכ׳ תולדה חטים לא מצטרפי עם תולדה
שעורים הא לרבא דתנן השעורים מצטרפי עם הכל ואי קיימא
דלא מצטרפי שעורים אלא עם שבולת שועל מאי עם הכל אלא
וראי כמחתנן ועלה קאי ר׳ יוחנן וא״ל לרבי דדוקא חבור זה עם
זה שנו חכמים ולא תולדות וכי היכי דלרבא תולדה דשעורים
מצטרפים עם תולדה חטים הכ׳ חטים מצטרפי עם תולדה שעורים
וכל שכן שבולת שועל מצטרף עם החטים וכ״ש עם תולדותיו דהיינו
עם כוסמין ושיפון ואין צריך לומר שעורים גופייהו דמצטרפין עם
תולדה חטים בהא תולדה לרבי חטים גופייהו אין מצטרפין לא עם
שעורים ולא עם תולדותם אלא עם תולדה לחטים דהיינו כוסמין
ושיפון ולא שעורים ותולדתם עם חטים דודאי אבל עם תולדה חטים
שרי ור׳ יוחנן קאי לכי היכי דשעורים עם תולדה לחטים שרי הכ׳
חטים דהוא אב עם תולדה דאב ועם אב לחוד הוא דלא מצטרפי
עכ״ל: ובירושלמי איר תנאי תנן בר׳ יוחנן כנ״כ כל המינים
מצטרפים זה עם זה:

ד

שני קבים וקב אורז עם זה החטים לבית הלל וכן כל התבואות
המוזכר בהם קבים לענין שיעור חלה: קב אורז וקב תרומה
בירושלמי פריך ניתני אורז ולא ניתני תרומה ונימא תני תרומייהו
ונימא אילו תני אורז ולא תני תרומה הוין אמרין אורז על ידי
שאינו ממינו אינו מצטרף תרומה ע״י שהיא ממינה מצטרף הוי
בדבה מיתני תרומה או אילו תנינן תרומה ולא תנינן אורז הוין
אמרין דהאי תרומה מיירי בתרומה דאינה נגררת כגון תרומה
עיסה דומן בין שני קבין להצן דאינו ומתן דעיסה אבל תרומה

דחטים עם החטים דהא עבררה מצטרף להכי תני אורז דחטי
לענין עם החטים כדתנן בפירקין דלעיל דאם יש בו טעם דגן
חייב בחלה אפי׳ הכי לא מצטרף ומינה שמעינן דברונות
דקתני כי הך הוא דקתני לה:
קב חדש וקב ישן כו׳ שני דהלבוק

בבוהם סימן יז׳: בסוף פ׳ ראשון הלכה כחכמים עם צדוק
לבתוב סימן הכא ולמוחק הכא מהלשון שאחריו: הנוטל
חלה מן הקב כ׳ עקי׳ או חלה והא דתנן לעיל בפ׳ שם ד׳ עקי׳ אומ׳
ששבב במוחה ומל ומשנה קבים כבר כתבנו לשם דהבא
בהעבד ומתני דהרם לבחלה:
נמצא חומרו קולו לר׳ עקי׳ דמתולה
ומילא דלבין דסברי לעיל הנוטל חלה מן הקב אינה חלה
ואין לה קדושה הוי קולו חומרו דנעשו דבי החמידו הכא במיתה
דהשתא נתחייבה וקולו כדתנן.. ובוד שם לג׳ מי׳ ח׳: נוטל אדם

כדי חלה וכו׳ בוד שם פט׳: וכתב הר״ש ז״ל תוכח בירושלמי
בפירקין דלעיל שפירש משמרתו כך נוטל אדם מעיסה שלא
הורמה חלתה כדי חלה לשאר עיסות שרוצה ללוש אחר והיינו
דתנן להיות מניחם עליה והולך שלש והולך עיסות אחרות ואין מתקנם
מהם כלום על סמך אותו החלק שמתקנם כל זמן שיש כדי חלה
דהיינו אחד מכ״ד לבעל הבית והיינו כל זמן שהוא ׳טר׳ מבלה
ומתקנם מהם שעושה יתר שמירה בטהרה שעשויה יתר שלו

למעשרה בעזרה ונתן מה שהוא אחריו לא יהא קפה בידו
ואמנם דשאר עיסות לא קרי תורף בין דחלה הראשונה קיבלה
שם במוקף שרי ותרכא לין להשליש דאמר דנפל בעל
ברוב והיינו שמשין על הפסר מחמת פרק אחר שלא על דרך
ירושלמי ועוד קשה לפירושו מאי בדי חלה ועוד מאי להיות
מוקף עליה ודוק .. חלה למאי עד שתגלח אם חלה זו
גדולה כל כך שראוי גם לשיעור עיסות אחרות והקשה ומעשר
מאי והא לא ניתן בחלה זו עיסות למאי שבל כבורות שלוקח מנה
יקבע חלתן בזו החלה יכול למעשרם עד שרפשם תורה החלה
מאוכל אם דבמו שהקלו בחלה דמאי להיותה נטלת מן הטהור
על הטמא ושלא מן המוקף כך הקלו בה נמי להיותה נטלת
מן הכא על היפה והקשה כיון שמשין והראש על הטמא חלה למאי
היכי משכחת לה אי בלוקח עיסה אי לחם מעה שבקין להפריש
חלה מספק דשמא לא הפרישה עה הא לוא דבי היכי דלא
נחשדו עמי הארץ על תרומה גדולה הכי לא נחשדו על החלה
דשתיהן במיתה ונפיש שמשין על הין דהכא בתבואה שלקחה מנה
והאכיל הלוקח מחמת התבואה למכונה כדתנן מאכילין את העניים
דמאי וכו' וכשהפרישו החלה והוציא לבן עשיר צריך דכתיב
להפריש תורה חלה ומוקף להפריש מעשרותיה מן היפה על
היפה .. ועוד האמין ונאמר לפוטר ומחייב אך שבח הכל
מעשר את חומשי דמאי הלוקח מן הנחתום נוטל מחלה

דרומה מעשר וחלה ומוקמינן לה בכותים העושה
בעונתה דכיון דחשוד אהא חשיד נמי אהא .. ושמע מינה דק
אחרת שמן שלש עשר קבין דפטור מן החלה ואחר
שנאמרו בכל דעה העשה כן דלא גמיר לא חשו
לצירוף כלל והלמוד חכם אלא לרואים בלבד עכ"ל:

ישראל שהיו אריסין לגויים בסוריא הרמ"ש פ' ר' ישמעאל הנז'
קי"ל .. ובירושלמי מפ' לה ר' יוחנן דבחכירות כרבי אליעזר
מיירי דהיינו שקבלה אבוה עבדא עבדין לא עבדא בכך ורק
כוהם לשנה ובזו יקח בה ברמאי הוה דכיון דקיימא עליה
באחריותיה כדידיה דמיא ואילו קבלה הכי בארץ ישראל הוה
כד' המקבל באמצע דמאי דכי מחזק לבעל הבית ומחכ
נותן לו כי היכי דלא ליפוק חוצה מן העבל כדאיתא הרש"ס: ומחייב
תירומותם במעשרות ובשביעית דכבעלים דמו אע"פ שאין להם
קרקע ור"ג פוטר דאין להם קרקע הכי מפ' חלוקתייהו
כיון כד' פרק דמעשרות ונראה מסוגיא דארעי דקליב
בכבוש יחיד שמיה כבוש דר"א מנא סבר שמיה כבוש ואנו
בכל מי כבשוה ואיהלה קדושה אף ישראל ומעשר ושוק
לו כמו גבי ארץ ישראל .. ור"ג סבר לא שמיה כבוש ולא גמיר
אלא בקונה קרקע והוא לא: שהרי חלות בסוריא כהן מקבל
ומאתמעה ולפנים דלקמן דאנו' דהם מקבלים של ארץ ישראל
כדאיתא באמצע שבועות פ' שלש ארצות דלא כבשום

מצרים וכיון דלא כבשום עולי מצרים לא נתקדשו כלל והשתא
כחו"ל לכל דבר דהא נאכל ונעבד כדתנן הכא ומשו' הכי
תני חמרין של חו"ל אין לה שיעור ושל כאן יש לה שיעור
והכי תני סוריא .. חלה אחת לכבוש יחיד שהיה כבוש
וקדושת עולי בבל תני איכא חלק לארץ שהחזיקו בהן
עולי בבל דהוא דרש בהו במסוק חלה אחת וכיון דקתני חלה
אחת משמע דנאכלת כתורה של א"י של עולי בבל דלא חשבינן
חלה אחת ונשרפת חלא מימי רג"ג וחילק והתוספו' פי' דס"ל
כר' אליעזר דאין עושה תרומה וכו' דמיירי בסוריא סמוכה לא"י
קאמר ותנן נאכלת דכשהיא סמוכה יכול לכבש לה כמאה
והביא בתוספתא דבעינן שלא יפסיק בינה ובין א"י אתה תלם של
נוכרי: חמרו לגבות כדברי רג בשרי דבים ודלא כר' שמעו'
דשמעתי הוא הר"ש ז"ל .. ועי' רמב"ם דהלכו' תרומו' פ' י"ג
ח
ובתו' דהלכו' בכורים סימן י"א :

רבן גמליאל אומר שלש ארצות וכו'
עי' דהלכות תרומו' פ"א ה"ח ובתוס' ס"י ובתו' דהלכו' בכורי'
פ"ח ה"י י"א י"ב : והר"ש פי' ר' ישמעאל דנטמן דף כא
והרמב"ם פי' כל המצר והר"ש שם דף קנ"א ורמב"ם פי' עד כמה
תירשנו לכולה מרבי במוק שיין שם : מן הנהר ועד
אמנה צריך להוי מן הנהר ולאמנה .. מהר אחר ואמנים:
מן הנהר ואמנה ולפנים כלומר מהחלת הנהר ולפנים מנוי
עבל רנוין חוץ המקום דאי לא תימא הכי טפי הוה ניחא ליה

רסל

ומן הנהר ולמעלה
למערב הכא וגם בפ׳ שני דתוספתא שביעית
ולחוץ .. וכתב הר״ש שמשון מן הנהר ולמעלה ולפנים שבי חוצה
ומה שלא נהגו להפריש חלה עכשיו אלא במקומות שיש
כהן יש ליתן טעם משום דאין עכשיו בארץ ישראל הרוצה וביומי חכמים
נאכלת הכא שגמרו משום הרוצה אי גמרו
בגולה אחר [illegible] ולא
היו מצוין בארץ ישראל אבל עכשיו דמר וכו׳ חולין הם בבבל הפטור
משהגיע בן מהור עכ״ל : ונהגו [illegible]
שלש ארצות לחלה
ועיין שם בירושלמי הר״ש ז״ל במשנה
שלש ארצות חלוקות ברוך הא׳ המצוה למשה היינו ביאתי
מאי .. ומנא וכ״ש בבל לא קחשיב הכא דהיא [illegible]
מארץ ישראל ועד כזיב
איכא כדאיתא פ׳ עד כזיב ..
חלה אחת כגון משנה זו שנויה פ׳ שלש ארצות במסכת
שביעית והרס תני כל שהחזיקו עולי בבל ועד כזיב לא נאכל
ולא נעבד והיינו משום דקסבר קדושה שניה אין מתקה
היכי ובאורתא [illegible] כמה שביעית מפני העיירות שקדשו
עולי בבל מארץ ישראל וכו׳ דקתני הכא עד כזיב ולא כזיב
בבל קחשר דכתיב לא כבשוה עולי בבל כדאיתא בפ׳ .. דתם
דמאי ובפ׳ שלש ארצות צורת הארץ בגבולין ומנו
[illegible] מפורח נכבשו לבית כאן נכבשו מאי כדכתיב בשופטים
חשב לא הוריש את יושבי עכו ומשום בגמ׳ דנעכו
בנוקף [illegible] שלו בקין בעונות מעבירין וכתיב
משובב [illegible] לבד דרוס והיא סגר חוץ [illegible] ברוך כרוב

דמורי

דטורי אמנום הן סוף קו המערב ומשם מתחיל קו צפון
מאנטוכיא היא בקרן צפונית מזרחית דכה"ג ויורד הגבול
משם ומתרגם משם לחלה ותרגם ירושלמי מן קיא
לאנטוכייא וכן פירשו המפרשים כל תבואה שבבבל אים
אינו וכיוא בעין דאנטוכייא היא בקרן צפונית מזרחית והיא
בגדול עולה: ומגיע אליהן של טורי אמנום ונבנים וכו'
הים הגדול וכל שיעור שבורעים לצד א"י דהיינו לצד דרום
אחורי לקו דהוי קדוש והיינו דתנן מטורי אמנום ולפנים
וכו' מצבים הוא בצד דרומית ומערבית בהלכה
ונסב הגבול מעכשיו חלה מכהם והיו הכחרים היינו
דהיינו מערב ומזרח ונגבול ים דתפס חוץ קו של מערב
ומדבר בו הוא קרן דרומית מזרחית ומשמע מתרגמי דלא
כבשו עולי בבל שלא מכחיב להו לצד דרום והשרא הן כל
מה שכבשו עולי בבל דהיינו מכחיב ולצד דרום ועד כזיב ולא
כזיב בכלל מפרשין חלה אחת ומכלל חדא תרתי משמע
דאין בה משמר ואיך דכל שכבשו עולי בבל טהור ואם כהנים
הדבם שם חייבה הם משמר יכולין לומר דהא אמר ביתי
החשמונאים היה להם שני חלה מזמן קבלה בראייה בחלק
דנלך חבריא מרכן בבבא וכש ביתי התנאים וכן כתב
סמ"ג בהלכה בשם ריב"א ועוד קאמר להביא בכוך בספר
התרומה מכזיב ועד הנהר ועד אמנה והיינו משום
דנהר דנהר דקתני במתני' היינו נחלה מצרים וכן פי' הה"מ
בשמו על פה הנהר התרומות והוא בקרן דרומית מערבית

כדמפרש... וטורי אמנוס קו ההר האמור בפרשה מן בקבק
מועבכי' צלמונה ומרגי' מיפרשא כמין שבלא משולשת היא
ירושלמי של בר ההר טורי אמנוס ואחר של חור הש"ב נוטה
אזיר ואין שום תרומה בה גבולה דדוקא ... קי' אשקלון וכפר
סיפא מתני' ... עקורנות לאו לאחרי' בגמ' ...
של חור יש לה שיעור כי האדרען הנחרס אחר מתה נכ'
ומגבת דכתיב קודשה כמו חורב שכבש עולי בבל ולכך נוטה
ועד אמנוס ולא אמנוס כבבל לכל השמות שאומין ההרים :
לא כבשו עולי מצרים וירוש' מה כגמא ... ומהכא ולאמנוס
ולאמנוס ... מגחל מצרים כל עיירי שכבשום כל
השמות שאומנים טורי אמנוס לצד א' דבריהם קחת לגבול
דגשת חור ההר דהיינו קו של סוף גבהו וכל מה שאותו לצד
דכוס דוקא הוא דקדוש ואילו כמצוה עולי מצרים היה בו קבר
קדושה אבל כיון שלא כבשו כלל דעבה קן חל ומהא' בגמרא תני
בה שנים ארבעה דנאכל ונעבד וביה כל הבשר שני הרי להא' נטול
חל כדאיתא הכא אבל מתו כיון שהוא מגבול ארץ הנהר לסוף' מתנה
נעבדו בה ... דיבנא משאר חל דאילו חל א' איכא כהן קטן אין
כבק להפרש לא חלה אחת ועוד דאי' ליכא כהן קטן מפריש כה
שבתים של חור אין לה שיעור ושל כהן חובלה ואתי' הוא נוטה בה
מבילה ואתי' נוטה יוצאה מיגותו כדאיתא בה עד כאן ועוד
... דאוכל והולך ואחר מתה שאילו הכא אחמירו בה הכא דאי'
דאיכא כהן קטן צריך להפרש שתים ועוד דהשתא של כהן לא

ואוכלה לערב ואפי' הוא טמא מת שאין טומאה יוצאה מגופו
אלא אב"א טבול ולר' יוסי לא בעי טבילה אלא"א טומאה יוצאה
מגופו ומנא אמינא לה דגרסי' בריש עד כמה אמ' שמואל אין
התרומה חל' שלא נאמרו שטומאה יוצאה מגופו פי' כגון זב ומצורע
ובעל קרי והנ"מ בטבילה אבל בנגיעה ניתן בה אמ' רבינא
הלכך שיה קוצה לה חלה ואוכלה לה כהן קטן שלא ראה קרי
מיניה אעג"ג דהוא טמא משו' ארץ העמים וטמא מת והרבותה
נמי היא טמאה והא כהן בר שנים שטבל לקריו ואפי' הוא
טמא מת שרי שהרי אין הטמאה בחול ואי ליכא כהן קטן
שהקדושים בו הלכה ... של לה כהש מקמא פי' ראש
המערכה שקורי' חלא ושרי לה בתנורא והדר מפריש
חלה אחריתי כי היכי דלא תשתכח תורת חלה ואכיל לה
כהן ואפי' גדול שלא טבל ואפי' אשתו נדה למדנו מכאן
שני דברים למדנו שבחוצה לארץ יש כהן קטן או גדול שטבל
ואפי' לא העריב שמשו אינו מפריש אלא אחת ועוד קולא
אחרת שבחוצה לארץ של משה לכל הפחות בעי טבילה
אלא דלא בעי הערב שמש למר אפי' אין טומאה יוצאה מגופו
ולמר דוקא בטומאה יוצאה מגופו: גלו לטבל ובינה בה
א' דתלהש שהים שהא השנה אפי' למי שהטומאה יוצאה
מגופו ובלא טבילה וכן פסק ר"ת שלא שלא יושב הרב ז"ל
גרמא דולפים והלוות למי שלה כידוע כהוגן .. וטבול יום

אוכלה ולא בעי הערב שמש אבל טבילה בעי ואתי' הכי כמתני
מתני' ר' יוסי אומר אין צריך טבילה קסבר כיון דמדינא
דטומאת מגע מדרבנן אתי' במחנה לויה וכו' במחנה ישראל הלכך
לא בעי טבילה אלא כי טומאה יוצאה מגופו דמשולח מן המחנים
כדאיתא בפסחי' דהוא בעי טבילה ולא בעי הערב שמש ..
ואסורה לזבים אלא טבלו שטומאתן יוצאה מגופן וה"ה לבעל
קרי ומצורע ובנדה ושייר .. ובירושלמי תני' דר' יוסי קרני
לה והדה איתמחא לאשמועי' דהא מודי' לרבנן ..
ונאכלת עם זר על השלחן ולא נתנין הלוק שקיל מר
תנינה ואכיל דהא ליכא למיגזר אטו חלת הארץ שבכשו
נתנו בכל דליכא עכ"ל ג"ל : ונאכלת עם זר וכו' תוס' ל"ר
שמעון דמעורב דף ס' : כו
ואלו נתנין לכל כהן וכו' תוס' ר"ל המורע ובד פ"ששי
דהלכו' בכורות סי' ב' ובמה דהלכו' בכורות .. ופירש
הר"ש ז"ל לכל כהן בירושלמי מת לה דלעבדין קרני
לה יש מהן בין למשמר בין חוץ למשמר ויש מהן עוקה
למשמר אלא בין חבר בין עם הארץ : החרמים מי
שאמר שדהו חרם נחלק אל המשמרה שעובד'
במקדש באותה שבת שהחרים את קרקע שלו ובירושלמי
נפקא לן דחרמים דקרקע לבני המשמרה דוקא

מתחלקים אחד חבר ואחד ע״ה מקרא דכתי׳ כל חרם קדש
קדשי׳ הוא לה׳ מה קדשי קדשים לאנשי משמר אף חרמים
לאנשי משמר ·· והא דלא תני שדה אחוזה משו׳ דאיירי
בחרמים ובכלל חרמי׳ איתיה ·· והבכורות אי תם הוא
פשיטא דלאנשי משמר הוא ואי בעל מום הוא בירושלמי
דבעין הואיל הלך הראוי לאוכלו תם אכי ביה כי הואיל··
פדיון פטר חמור אכי פדיונו ה׳ סלעים ובהאי לא בעי בני משמר:
פדיון פטר חמור שאסור בהנאה אא״כ פודהו בשה ושה נותנו
לכהן ·· ראשית הגז שיעורו מפורש בפ׳ ראשית הגז אחד מששים
כשגוזזין בכל שנה ·· שמן שריפה שמן תרומה שנטמאת ודרשי׳
בפ׳ במה מדליקין משמרת תרומותי בשתי תרומות הכתוב
מדבר אחת תרומה טהורה ואחת תרומה טמאה להסיקה
תחת תבשילו ·· וקדשי המקדש כגון שירי מנחות דכתיב כל
זכר בכהנים יאכלנה והא בעי משמר ·· והבכורים להתן במסכת
בכורים בכורים נותנין אותם לאנשי משמר והן מחלקים ביניהם
כקדשי המקדש ומשמע דהא אי׳ בהו קרבן כדתנן התם ·· ר׳
יהודה אוסר בבכורים לתומכין לכהן ע״ה דבין דאכילתם
צריך החומה כמו מעשר שני אי׳ ע״ה הוא חיישי׳ דלמא
מפיק להו חוץ לחומה ואכיל להו כיון דלא גמיר או שמא
אכיל להו בטומאה ואיתקוש למעשר שני בקרא דלא

הכל כדאיתא בפ' הערל ור' יהודה דהכא אזיל לטעמיה דאמר
התם אין טובלין אותם אלא לאחר כתובה עכ"ל ז"ל:

איש תקוע מחרץ

ישראל היו כדתנן במתני' בפ' כל קרבנות הקהל תקוע אלפא לשמן:
ואשכחן ליה בכמה דוכתי במקרא אשר היה בנוקדים מתקוע
ובשמואל וישלח יואב תקועה .. מבירב צריך להגיה
מבירבר: ולא קבלו מהם דהא תנן בפ' שלש ארצות
אין מביאין תרומה מחו"ל וחלה ותרומה שוין: אנשי אלכסנדריא
פי' הר"ש ז"ל נראה בעיני דהדר ותנא ליה משום דחשיבו
נמי עם כי הך כדאיתא בסוף בתרא דמנחות והא דלא קבלו
מינייהו דלא ליטעו ולימרו הא דלא קבלו משום דהא מגו
אבל להו כהנים התם הוו שם בית חוניו ועוד נראה משום
דאלכסנדריא נחל מצרים מהרים מחו"ל וארץ ישראל הוא
אלא דלא כבשוה עולי בבל תנן לה .. הר צבועים שם מקום
בא"י כדכתיב בשמואל ג' הצבועים ותרגם יונתן מישר
אפמייא ובר דלא נקרא צבוע ואתיא בבכ"ק פ"ק .. הביאו
בכוריהם קודם לעצרת ותנן במתני' בפ' ר' ישמעאל אין
מביאין מנחות ובכורים קודם לשתי הלחם ואתי בעצרת
מצרתה ומת' מגואה בפ' כל קרבנו' הצבור משום דכתי'
חדשה חדשה שני לעומים .. תלתא שבתות בדלה ותו

הקציר בכורי מעשיך כפ׳ כל קבוצת הצבור מורכניא
הכי ותנן שהביא עצרת קודם לבכורים הל״ל חג שבועות
קרא לו בכורי קציר חטים ואין לו שם בכורי קציר חטים
בכורי קציר שעורים מכן הל״ל וחג הקציר בכורי מעשך
אשר תזרע בשדה ופי׳ רש״י ז״ל מכן שהביא שתי הלחם קודם
לבכורים שלא יביא בכורים קודם לשתי הלחם הל״ל בכורי קציר
חטים כלומ׳ שתי הלחם יהא קודם לכל קציר חטים ואחר
קציר שעורים הל״ל חג הקציר בכורי מעשיך חג שאתה
מביא בכורים שתי הלחם יהא קודם לכל מעשיך אשר
תזרע בשדה ואחר לחדש של שעורים עכ״ל ז״ל: ובית ל
שם דהלכו׳ בכורים סי׳ ג׳ ובתו״ה סי׳ מ׳ : ובירוש׳ תני ר׳ חייא
בין בהשאת דחלות שהביא נתאי איש תקוע בין בקיפה בחלות
שהביאו אנשי אלכסנדריא נזכרו עליהם והחזירום למקומן
והרס תוקן עליה דהא קיימ׳ לן דלהחזירה למקומה אי אפשר
שלא יהו אומרים ראיתי תרומה יוצאה מן הארץ לחו״ל שא מניחה
עד עבור הפסח ונשרפת .. ועל הא דתנן הביאו בכוריהם
קודם לעצרת תוקן בירושלמי אמאי לא קבלו מהם דהא תנן
כל שתי הלחם אין מביאין מנחו׳ ובכורים קודם לשתי הלחם
ואם הביא כשר ותשני שניה היא שהדבר מסויים שלא יקבע
הדבר חובה מתוך שאנשים גדולים היו ויסמכו עליהם וכתו

רסה

בן מקשה על בן אנטינוס הבמוך אמאי לא קבלו ממנו ולא
בן רעטן בבמוה ה' ואו קדשים ואם באו תמימים יקבלו ממנו בן
יא
נמי הכי :. בן אנטינוס.. ואיתא בירוש'
אנטינוס כך צריך להיות.. תנא בן אנטינוס קף כא
ר"פ ומעשר בהמה ובמוכח בבמורה ה' ואו קדשים יקבלו
ממנו לה ומאי דקשה אמתני' מההיא דאם באו תמימים
ובסו"פ או קדשים הכא משני לאתני' ר' עקיבא "כדכתבינן"....
הכא ולעיל בסמוך גבי הירדן הירושלמי.. ומ' הרשב
גל ומ"ל בן אנטינוס שם איש העלה בכורות מבבל ולא קבלו
ממנו בבמורה ה' או קדשים כתב ז"ל מקרא דאמנו הבכורו בהת
טהורה של חול קדושים מ"מ אין מחויבין להעלות ולהקריבו על
גבי המזבח דכתי' ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירושך
ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך ומקום שאתה מעלה מעשר
דגן אתה מעלה בכור ומקום שאין אתה מעלה מעשר דגן
א' אתה מעלה בכור אבל אם העלוהו מקריבין והכא משום
בן אנטינוס היה אדם מסוים ויקבעו הדבר חובה לא קבלו:
הביא בכורי יין ושמן ונלקא בה' הינור והרומב דקדושים
ואינו מביא וכתי' פרי האדמה אשר הביא פרי אתה מביא
ואין אתה מביא משקה ענבל מ"ל.. ולמה שהקשה הרין הר'
מ"ל הירדן הממבחול להיא דרנומו ר' יהושע היא.. בשי

ובני ביתו בניו הקטנים ואשתו ·· פסח קטן פסח שני ··
והחזירוהו כתב הר״ש ז״ל להאי פירוש׳ דאתיא כר׳ יהודה
דאמר אשה בראשון חובה ובשני רשות והחזירוהו דקתני
בשביל שהיה מעלה עם בניו ולא בתחלה פי׳ חבור לאשה
ואיכא מ״ד דהיה אדם רשום ויקבעו הדבר שילמדו ממנו עכ״ל
הביא בכוריו מאפמיא וקבלו ממנו פירוש׳ ת״ך והר״ש) :
בשביעית׳ סוף שלש ארצות אין מביאין תרומה מח״ל ומשמע
הר״ש דאפי׳ מסוריא אין מביאין וכיצד שרו ליה וקבלו הבכורים
ממנו והלא קי״ל שאין מקבלין ומה תרומה שאין בה שום
קרבן ולא בעיא מחיצה אין מביאין ואפי׳ בהעבר בכורים לחמירי
דבעו תנופה והגשה לגבי מזבח וקרבן וחומר תני מתני׳ דבהעבר
מביאין דכיבא בארעא ועורכא בשמי׳ שמיא ·· ומשני ר׳ אושעיא
בכורים באחרן בבעלים כלומ׳ לאו משום טומאה הוא דגזור
אלא משום ישיבת א״י ובכורים על בעליהן והבעלים צריכין להביאם
לירושלים כדתנן בפ׳ בתרא דמס׳ בכורים מביאים מכל ישראל מניח
הסל על כתפו הלכך לא קנסינן להו אבל תרומה איכא באחריות
בעלים ואין על הבעלים להביאה ואי שריתן לה לכהנים שבא״י
לקבלה יש לחוש שמא יצאו הכהנים לח״ל כדי להביאה הלכך קנסי׳
להו אפי׳ בהעבר ואמרי׳ תרומה טומאה הויא: בקונה
בפרוורי שבירושלים כמאן דגרסי׳ בפרוורי בשני ריש
ובן בסוף מלכים בפרוורים ·· ועיקר הגרסא בפרוורי

יהשלם

ירושלם וכן הוא בגמ׳ פ״ק דף ד׳ בבריית׳ ומוק׳ רב שש׳ הכרם
דנ״מ לומר שכותבין עליו שטר ואם לקחה מן הגוי ורוצה לילך
לדרכו בשבת אומר לגוי ועושה אמנה דאמירה לגוי שבות
משו׳ ישוב ארץ ישראל לא גזור רבנן .. וכ״כ פ״ח דהלכו׳ תרומו׳
סימן ט״ו ובראש פ״ב דהלכות בכורים וסימן ד׳ :

סליק פירקא
וסליקא לה מסכת חלה
ובעה״י נתחיל מסכת ערלה

פרק ראשון

כתב הרמב״ם בהקדמתו
כשהשלים דבריו לדבר על הזרע
ומעשרותיו החל לדבר במעט
הפירות וסידר אחר מסכת
חלה מסכת ערלה עכ״ל: הנוטע לסייג וכו׳ עד סוף
סימן ה׳ פ׳ עשירי דהלכו׳ מעש׳ שני סי׳ ב׳ ג׳ ד׳ ה׳ ו׳ ז׳
ח׳ י״ב ט״ז י״ח י״ח: ובטור י״ד סימן רצ״ד כולה פירקין:
ומכאן מאן דנקט הנוטע לסייג ולעצים ולקורות וכו׳
משמע בירו׳ דפליגי תרי תנאי איכא מאן דבעינן שמחשבתו
יהא מוכיח עליו כגון לסייג מקום הסייג מוכיח עליו:

לעצים כגון שנוטען רצופים ולא הרחיקן זה מזה תוך ד' אמות
ועד ח' כמבואר במס' כלאים .. לקורות כשקוצץ הענפים
כדי שיתעבו ויהיו גסים ורשב"ג הוא דס"ל הכי ורבנן פליגי
עליה והרמב"ם ז"ל פסק כרשב"ג : ר' יוסי אומ' אפי' אמר
הפנימי למאכל וכו' ר' יוסי האמורה מפ' בירושלמי טעמא
דר' יוסי משום שנאמר שלש שנים יהיה לכם ערלים לא
יאכל איני יודע שבעץ מאכל דבר הכתוב מה ת"ל כל עץ מאכל
לומר לך את שהוא למאכל חייב כגון שבצד הפנימי למאכל
אע"פ שבצד החיצון לסייג ולקורות הצד הפנימי חייב .. ואיכא
לתרוצי ק' משום מלמדה דק' תנא :
ומכאן נשמע פטור מן הערלה

ב

בשעה שבאו בימי דבר' כי תבואו ונטעתם פרט לשנטעו גויים
עד שלא באו ישראל לארץ ומקיים לה ברב"ה יכול שאני מוציא
את שנטעו גויים משבאו ישראל לארץ ת"ל כל עץ מאכל אמרו
שנטעו גויים אע"פ שלא כבשו ישראל חייב .. הנוטע לרבים חייב
כגון שנוטע בדרכו' והוא של הפקר בני אדם כגון בירושלים חייב
דכתי' ונטעתם מ"מ קרי ביה ונטעתם כלומ' ונטעת להם
ואפי' שיהא נוטע לרבים הר"ש ז"ל ע"כ פירק הירושלמי
אבל בגמרא הלן בכל כל שיטה יש שיטה אחרת וכמו שאי'
ביתר .. ואיכא שם כרוס' דק ב"ג .. ובתוספתא הנוטע
לרבים חייב ור' יהודה פוטר רש"ב בן גמ' אומ' מהוו
הנוטע לרבים חייב בערלה .. הנוטע לרבים מהלין

פטור מן הערלה קתני ר״ש בן אלעז׳ למודה ר׳ יהודה הנוטע
לרבים חייב ולא נחלקו אלא בנוטע משלו לרבים בן פ׳ לרבים שנותן
ג״ל: ובירושלמי פליג מתניתא ~~מתניתא~~ שמעתיהון דרבנן
תמן כתיב לתסבב סגנים איתון אמרין ירושלם וחל״ן אין
מיטמאין בנגעים וכאן אמרין הכן להנוטע לרבים
כגון בירושלם דלכס מיכרי ונחלקה לשבטים ומשני
תמן אמר לו קבוע כרו׳ תרגו׳ ירושלם שהיא לכל השבטים
כרם הכא ושעשה מכל מקום והדר פליג מתניתא שמעתיה
דר׳ יהודה תמן הוא אמר׳ אני לא שמעתי אלא בית המקדש
בלבד דקסבר ירושלם נתחלקה לשבטים והכא פטר
הנוטע לרבים נכרו ובודאי דלאו היינו באמצע דקא שהולכין
בו הולכי דרבים דהא קתני הנוטע ברה״ר אלא מיירי שנוטע
בירושלם או בנוטע שלו ומסר לרבים ומשני תמן אמר שמועה
כרם הכא משום נראיה: וכתב הרש״ש ז״ל הנוטע ברה״ר
תנא בירושלמי שגמל דקדק דר״ה ונטעו להדיה וחייב וכ״ש
והכא פליג׳ ר׳ יהודה כלמוכח בירושלמי דאמ׳ ר״ש בן אלעז׳
למודה אמרו׳ בנוטע לרבים חייב אמ״ר פליג ברשות ברה״ר
אתה׳ בנוטע ברה״ר כלשכן דר׳ יהודה דאמ׳ בנוטע
לרבים נמי פטור דהוא פסיקא דלא חשיבי יאוש כמו ההי׳
ודברי מדברי הרב רבינו שמשון) ז״ל עכ״ל ז״ל: והנכרי
שנטע דבגי׳ החתנא כל ען מכל מקום ותני׳ הירושלמי ונכרי
שנטע עציו שנטע לישראל בשבירות או בחנם שרצה
לערוה בשבילו מעצמו אבל אם נטעו הגוי לעצמו יקנה

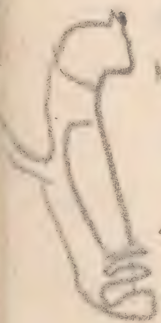
מעמנו

מתני׳ דישראל אחד אינו חייב בערלה עכ״ל אבל כל עשירי
להלבו׳ מעשר שני ומשום דבעי חזר בו וכרבא שם לאחר שעשו
הגוי לעצמו חייב בערלה עכ״ל: והעולה מאליו חייב בערלה
פי׳ הרמב״ם ז״ל ברמזי שיהיה צומח ברה: אבל עולה מאליו
לרה״ר אינו חייב בערלה ועל זה אמרו בספרא ובמעשרות
לעולה מאליו וכן אמרו בפירוש בתוספתא העולה מאליו
לרבים פטור מן הערלה עכ״ל: ל.

אילן שנעקר והסלע עמו אילן זקן
שעברו עליו שני ערלה ועקרו הרוח או שטפו נהר והוליכו
למקום אחר ועם העפר שסביב השרשים נשאר עמו ושרשים
שם: אם יכול לחיות מת׳ פירוש דהק׳ אם היה יכול
לחיות בלא׳ אותן עפרי אדמה אם היה יכול לחיות
מהעפר שבא עמו בלי תוספת עפר אחר הרי הוא כנטוע
במקומו ופטור מן הערלה .. ואם לאו הרי הוא כאילן העולה
מאליו עכשיו וחייב .. נעקר הסלע מצדו שנפל הסלע ויש
העפר שהיה מחייהו .. ונתערבו המחרשה ונתפזר מעט
העפר ונגלו השרשים או שנפלו הוא דהיינו האילן עצמו
ונפל העפר כגון שנקלט בו רוח סערה והוא הקטן בעפר
שנתן שם כדקתני סיפא ועשאו בעפר דהיינו והקטן בעפר
בתוך ונעשה אלה׳ אחר הקטן הרקיע.. אם יכול לחיות בלא
העפר אשר הניח.. ואם לאו חייב דהוי נטוע עכשיו
הר״ש שיריליו ז״ל:

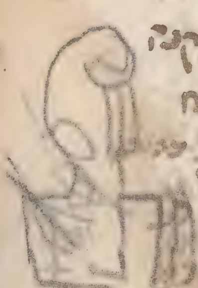

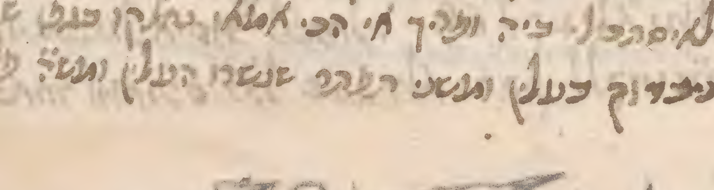

כמחט של מיתון לפי

צריך עיקר הנטיעה מיתון כמולא ויתרחם כאהן משל
ויש ספרים שכתוב בהם מיתר ויש מיתני ויש מיתון וכל אלו
מלשון מיתרא :

ובו בריכה בירוש׳ משמע דאיכא מאן דתני ובו ברכה
שמתחת עצמו ואכוי כמה לאב אחר בוא בורך ה׳ : הבריכה
שנה אחר שנה הבריך ענפי הזקנה שנה אחרי שנה
ענף לתוך וענף לתוך ובין כל סביביו ולא פסק הענפים
מהכירם אם נפסקה הבריכה לאו מין ויונק אם מן הארץ מהד
שעתא מנו שני ערלה הירוש׳ ז״ל : ספק הגלנס דרך עודה
אדמה וכו׳ לשון רע״ל עד ודא דתנן אחד רטוחא אמו הנוקם
בסוטה פ׳ משוח מלחמה ודרס בגמ׳ משני שסוייא אחרינא כמו
שכתבנו שם בשם רש״י ז״ל : ר׳ מאיר אומר מקום וכו׳ ירושלמי שאו
אין קיימין אם דבר ברי הוא שהוא חי מכח הזקנה דברי הכל מותר
ואם דבר ברי הוא שהוא חי מכח הילדה דברי הכל אסור אלא כי
נן קיימין בספק כיצד הוא יודע ר׳ בין עשם ר׳ חנינא אם היו
היו העלין הפוכין כלפי הילדה דבר ברי שהוא חי מכח הזקנה
ואם היו העלין הפוכין כלפי הזקנה דבר ברי שהוא חי מכח
הילדה א״ר יודן בר ר׳ חנן סימנא מאן דאכיל מן חבריה
מיסתכל ביה ופריך חי הכי אמאי נחלקו בנתי שסתר
נכבדוק בעלין ומשני רעבר שנשרו העלין ומשה אלינג

סבר כיון דבחד רע נתלש מן השרשים יונק ורבנן סברי לעולם
יונק מן אביו : וכן בהכה סא לו מלה וכו : והיא תלמה
פירות אם הוסיף במאתים אסור והעיר שיעור הוספה מאתים
פירשו רבותי בכל חמשה דבלאים .. ופירוש מה דהוייר בשלא
במקום הענבים אבל אם במקום הבלן חשבינן להו ואי לא
הוסיף עד מאתים נעו אסור :
שיעור של ערלה וכו׳ (כל הענין)
ק נ׳ עבד פ״ו דהלכו׳ מאכלו׳ אסורו׳ סימן כ״ה : וגל כלאי
הכרם פירוש׳ פרק היכי שייך בכלאי הכרם נתערבה והלא מכי
יתן ירק בכרם כל הכרם נאסר ונעשה דמאי כשיעור דכלאי
הכרם כ״ל שיעור ומה הפירוש התם הרמבמ״ז ז״ל ואחריו
בכלאי הכרם שיעור התלמוד תקנו ערוגה ובאילו אמר
כשיעור של ערלה שנתערבה בשיעור וערוגה של כלאי הכרם
שנתערבה בערוגות לפי שכלאי הכרם הם ירק או זרע
תבואה או מינים זרעים שנזרעו בכרם אבל אילן לא עכ״ל ועל
זה התם הפירוש השני כגון שהעשיר עדין נקוב וכו׳ ועוד
באשר פירש רבינו שמשון ז״ל : הרי זה לא תלוש דכל היכא
שהיא במקומה במחובר חשיבא ולא בטלה אפי׳ במאתים
מנעם קבוע דרז״ל כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי
ואי לקיט פירות דשריין להו דאמרי׳ כל דפריש מרובא
פריש קו׳ תבטל איסור לכתחלה .. ואם ליקט ולא נתלק
יעלה באחד ומאתים דהל׳ שוגג דלא כתכוין ללקוט עכו׳

לבטל

לבטל דסבר שכבר בטלו במחובר ואם יש מאתים שאינו בכוונה
יורד ולוקט כולן בטלה ובלבד שלא ירבון ללקטו
במזיד הר"ש ז"ל :

העלים והלולבים וכו' עד סוף סימן א' מלשון הלכו' [illegible]
פי' .. והלולבים של גפן לולבים אלו הן חרצנים הזגים
ורכים באוכלין אותן הקירות כדאיתא בשבועות .. ומי
גפנים יש שפירשו המים שיוצאין כשחותכין הלולבים או
העלים ויותר נראה לפרש שכאשר הגפנים בסמדר נופלים
מהם כמו מים .. והסמדר פי' רש"י ז"ל בפ' כיצד מברכין
הענבים כיון שנפל הפרח וכל גרגיר נראה לעצמו קרוי סמדר
ואינו כן שהוא פרח הסמדר שבתוכו הגרגיר כמו הקטנים ונכר
השושן קטן שבו אבל כשעדיין פרוס השושן והגרגיר בתוכו
קרוי סמדר ופי' סמדר סמר דר ושמך וכדי מרחמין וכן
כתב הר"ש ז"ל גבי פרח הסמדר .. ובנזיר דמ"ל תניא המרתף
ברבים דתניא חדר' אלעזר בתגא מיין דסברי דהא תני'
ושכר יותר כולו ולהגי' מידהש ולה הקדמה מימים פרי ופסולת
פרי אף כל פרי ופסולת פרי ורבא כר' אליעזר דדריש ליה
בכלה ומיעוט וזכל אשר יעשה מגפן היין אפי' עלין ולולבין
במשמעו .. ופי' הר"ש ז"ל בנזיר פי' ב' ורבנן
דאינו קדוש להתחייב בהן שלא פרי והני לאו פרי אין בהן
קדושה דתניא בת"כ תבואתו מה ת"ל שאינו בכלל שלא תבואה

מגפן

מכאן אמרו אין פודין את הרבעי עד שיבוא לעונת המעשרות
ועונת המעשרות היינו בוסר או נכוס כדתנן במעשרות:
ואסורין באכילה ובהנאה לא קתני דהני ולא ידענא טעמא: ר'
יוסי אומר המודר הנאה אסור בהם כיון דמדרבנן קא אתו ובכל האוסר
מקדש קא נ"ל ובירושלמי מוקי לה ר' יוסי אכולהו קאי.. ונראה
לי דגבה גם בירושלמי הכי מוכח.. ובבבלי פסחים ל' מקום
שנהגו קא נ"ב.. ר' אליעזר אומר המעמיד וכו' עיין פ"ב אין
מעמידין קא לה' ובמסכת פ"ק דף ח' : א"ר יהושע וכו' כל דבר
המעמיד כיון שעומד ומתקיימת הדבר מחמתו חשיב
כאילו הוא הוי גופא דאיסורא הרא"ש ז"ל.. ועיין במה
שכתב בפ"ח דשבועות סימן ז'.. ונראה לי למורגש
דר' יהושע גם בכל אין מעמידין : בשל הלבן אסור מפני
שהוא פרי כתב הרא"ש ז"ל בשם הר"ש ובירושלמי בעי
מה שאר פרי או לבן פרי והכי מפורשא היכא דלא מלתא
שהשאר פרי או מפני שהלבן פרי ושאר הלבן לא ומאי
נפקא לן [illegible] מינה אי לבן אסור או שאר אסור ומהדרן
נפקא מינה אם העמיד בשאר פני הרומה א' אמרת
בשאר פרי הוי אסור ואי אמרת לבן הוא דהוי פרי מותר.
שהנייה של ערלה אסור והנייה תרומה מותר עכ"ל: ובערוך ערך בסמך וכתב דהכא כרבנן כשי:

עקרות אות ח

דגרסינן בירושלמי אמר לקו משהביאו שליש: קלפי רמון

ובערוך [illegible] עקרות [illegible] הרכים שבראשי הענפים:

[illegible]

ברכות דף מ׳ וכתבו שם התוס׳ ז״ל מדחייבי׳ הקליפין שמע מינה לענין
ז״ל הגרעינין של הגודגדניות וגרעיני אפרסקין ושל תפוחים
וכל מיני גרעינין של פירות בורא פרי העץ עכ״ל וכתב הרשב״א ז״ל
אסורין בערלה משום את פריו והכי איתא בר״ה וכן דעת
הרשב״א ז״ל בברכות שלא כדברי בעלי התוס׳ ז״ל .. ובאשכרה
כה כסבה אגב גיר כסבה : ומוקמי׳ בנטעה דלאו פרי ניהו
דנחייבו להון אלא מחמת להו הוא דאיבעו ·· והטובלות בכולן
אסורו פירות הנושרי׳ מחמת חום השמש שנושרים כדאיתא בפ׳
כיצד מברכין הרשב״א ז״ל ·· ועיין במה שכתבתי בענין טובלות בהם
פרק דמאי : והגרעינים פי׳ והגלעינים ·· ובנזיר דכתי׳ חומץ
וכל משרת ענבים לא יאכל : כא
יין וכו׳ וכו׳ עד פ׳ כל הצלמים דף מה
ר׳ יוסי אומ׳
וכתוב בתוס׳ ז״ל שם צריך לומר דבטמינות אגוז לכתחלה לא תליא
רבנן דאי תליא ושרו רבנן לכתחלה א״כ להכן אמאי פרי של
ערלה בשריפה יטמנו אותן והיה היוצא מהן חד ומה גורם שלא ודאי כהעבד
כהעבד כליא ובא ר׳ יוסי להשמיענו שאם נטעוהו אף
כל הגדל ממנו אסור וכדתני׳ טומני׳ מתני׳ שהוא פרי ומה דבעיא
אין טומנין אגוז איידי דתנא רישא טומנין תנא סיפא טומנים ערלה
ולא היה להם לומר כן שלא כן היה להם לומר והלא שריפתו
דאמוראי הוו כדרבנן ברתוה ופי׳ רש״י ז״ל הטעם דגמרא מכלא׳
הכהם במה תכינו מן מאחרים ומן מאחרים והיכי הספק אדעתין
לומר דסברי רבנן לומר דטומנין לכתחלה להלקין הוא

דאוהירא אף ורא׳ בהעבר תליא והיינו דאמר ר׳ יוחנן בירושלמי
עבר ונטע מותר עבר והרכיב אסור לומר לך דאסור דתני להו
בהדי הדדי לא תלין בהעבר והרכיב אלא בהעבר אסור דכתנות
היינו סתדר ור׳ יוסי קתני לה וכדאמרי׳ לעיל ובהא הלכתא כר׳
יוסי אבל עבר ונטע לא הו״ל הכי דהא והא גופם מותר כדאיתא
בפ׳ כל שעה ובפ׳ כל הצלמים ומכאן משמע דר׳ יוסי בהעבר
הוא דקאמר הרא״ש ז״ל·· ועיד סמ״ג עשין דהלכו׳ מעשר שני ונטע
רבעי :

סליק פירקא

פרק שני

התרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי כך כ״ל··
ואיירי ברוב שכתב ה׳ ר׳ עקיבא לק פמ״ו : ועיד תמ״ו
הלכו׳ מאכלו׳ אסורו׳ סי׳ ק״ג יד״ מ״ו י״ו ובפ״י דהלכות
תרומו׳ סי׳ ד׳ ובתו״ו סי׳ ככ״א : והוא לה׳ המחבר לק ט״א ודף
כבבא דגו״ לק ס״ו והרא״ש גב״ סס ה׳ כבבא לק צ״ה ובבית יוסף
יורה דעה סוף סימן קי״א : ותרומת מעשר של דמאי ירושלמי
מאן תנא תרומת מעשר של דמאי ר׳ מאיר דר׳ מאיר מחמיר
בתבריקס כדברי תורה דתנינן תמן פ׳ בא סימן התומה
ברס הרי זו מקולקלת וחושש משום גזב דברי ר׳ מאיר

והיינו נמי דאמרי' בפ"ק דנדה ר"מ מחמיר בכרמים ·· ובירושלמי
ר' יונה בעי ולמה לא תנינן חלה דמאי אי כמאן דתנינן חלה ודאי
לא תני חלה דמאי והתנינן הדומע מעשר והדומע מעשר שני דמאי
ולא מעשר ודאי וכתב הרש"ש ז"ל ונראה ס"ל דגרסי' הכא בחדא וה"ה
לאידך ע"כ: ומצטרפין זה עם זה קך מילתא איצטריכא למימר
משום דקי"ל כר' יהושע דאמר במעילה כל קדשי מזבח דשם שמור
לא מצטרפי ור"ש דאמר ס"ל כוותיה דשם שמור אחד מצטרפי
ומע"ש מהדר בירושלמי לתרוייהו דמשום דהכא משום דהוי
שם אחד דקיי"ל כר"ש אבל לר"מ לא צריך דאיהו דה"ש
לא תאכל כל תועבה כל שתעבתי לך הרי הוא בבל תאכל
ומשום הכי כי קתני הערלה וכלאי הכרם מצטרפין אמרינן
דר"מ הוא דלא מפליג בין שני שמות לשם אחד והך דר"ש לא
צריכא אלא לר"ש דקאי כר' יהושע דאמר דתלינן במילתא מווה
בה"א ומצטרפין דקתני היינו בין ללקות עליהם בכזית ולחייב הכהונה
קרן וחומש לאוכל מכולם שיעור תרומה בשוגג והגרסה ודאי
בין לאסור והיינו קב מתרומה גדולה וקב מתרומת מעשר
וקב מתרומת מעשר דמאי וקב מחלה וקב מבכורים ובין ליתן
טעם לאסור בכל קדרה שמבשלין בה התבואה כמון לייסא כזית
מכולן בעיסה מאה של היתר שבשלן ולא תימא כיון שיש מאה
לכל חד לחודיה אין מצטרפין: וצריך להרים מהם כנגד השבט
ונהי כן כל התרומה שאין הכהנים מקפידין עליה כמון התרומה

הקליפין והחרצנין והשמרים שבאדים אינו צריך להרים:
הערלה וכלאי הכרם פ׳ בתרא דע״ז דף ס״ח והוא רפ״ה עד
כמה: ומצטרפין זה עם זה מת׳ פירוש דר׳ מאיר היא
ובין ללקות בין ליתן טעם ומשנה דר׳ מאיר מדכיילנהו
לכולהו איסורי כחד שמא דלא תאכל כל תועבה וכדכתבינן:
ר׳ שמעון אומ׳ אין מצטרפין בהדיא פ׳ בתרא דע״ז דף ס״ח
ופי׳ הר״ש ז״ל משנה דר׳ שמעון דס״ל כר׳ יהושע דשני
שמות לא מצטרפין וערלה שם אחד וכלאי הכרם שם
אחד וכיון דאיכא מאתים דהיתרא לגבי ערלה או לגבי
כלאי הכרם א״נ דליכא מאתים לגבי שניהם בטל
והא דקאמ׳ ר׳ שמעון אין מצטרפין דמשמע דבלא צירוף
ליכא שום מלקות ולא שום איסור היינו כי אשתני איסורא
מבהדיה כגון כוס יין מגתו ערלה ומגתו של כלאי
הכרם וכן שניהם היה דביעה אינו לוקה או אינו מהמע
כיון דליכא שיעורא לגבי כל איסור לחודה ~~אבל אי לא אישתני~~
~~מבהדיה~~ ואף ליתן טעם כמי כגון אם נתן לקדרה לא בעינן
מאתים לביטול אלא במאה וביטול סגי דהא איכא מאתים
לגבי כל איסור לחודיה אבל אי לא אישתני איסורא מבהדיה
שאכל חדה של ענבים מערלה וחדה של ענבים מכלאי
הכרם כבהדיה לוקה שתים ערלה לעצמו וכל״ה לעצמו
דאשכחן דסבר ר״ש כל שהוא למכות וחמר אחר כבהדיה לק׳:

כתנ״נ המכוב והשרה לא תלינן סוגיא דמעלה וסוגיא דענ״נ
והשבת תלינן רש״ אהבטן בהרתי חדא דבשאכל עבבה מחה
לר׳ מאיר בעינן משנים כמיר ובכויר לקי ולרבנן אמי איכא
כמיר תפור דשני שמור ניהו ולרש לוקה שרים ואמי ניכא
כמיר כיון דבהה היא ואם שרה (בינעריין) משנים לר׳ מאיר
מצטרפין אמנ״נ דשני שמור ין ולרש תפור דשני שמור ין לא
מצטרפין ובמה יהושע סג״ סוגיא דל׳ השוכר דענ״נ וסוגיא דל׳
קדשי מזבח שפיר ואין צוק לתלמודו של רה״ מ״ל:
מצטרפין בכנ״נ דתנינ מרגיה ין להכי טעמי בקדרה בבני
מאחרים כשגד כולן אבל לא לאסור כדרתני סילא התרומה
מעלה את הערלה דסוף מילתיה דר׳ אליעזר היא עכ״ל ז״ל
משמע מתוך פירושו דגרסי׳ ר׳ אליעזר ביוד וכן נראה נ״כ
מגמה שפירש על מה שאמרו בירושלמי כמה דתנינן ר׳ אליעזר
ור׳ יהושע אומרי׳ התרומה מעלה את הערלה והערלה את התרומה
ופי׳ הוא ז״ל דלא שייך הכא לומר סתם כר׳ יהושע משו׳ דמוכן
הדברים על דברי ר׳ ~~יהושע~~ אליעזר וסיפא דר׳ אליעזר היא ומשנה
אמו׳ כמה דתנינן ר׳ אליעזר ור׳ יהושע כלומ׳ ותנינן ר׳ אליעזר ור׳
יהושע אומרי׳ התרומה מעלה וכו׳ ומשמע דאשכחן דתרוייהו
בעינן ברוך ובעינן שיעור דאשכחן לר׳ יהושע דסבר בקדשי
מזבח הפגול והנותר אין מצטרפין זה עם זה ואינו שרה שני
שמות ור׳ אליעזר כמו׳ אם ליה הכא דאין מצטרפין לאסור

ומתני׳

ומתני' דהיא סיפא דר' אליעז' סברא דתרומה בטלה
במאה ועוד ואיכא דתנן בתרומות בפ' המתפיס ר' אליעזר
אומ' תרומה עולה באחד ומאה ור' יהושע אומ' במאה ועוד
הא מפרשין) דרך ההוספה לבטלה על השנים והשנה
הוא דפליגי דבשיעורא קמא בשבטלה התרומה בכ"ו ועוד הא
לתרוייהו אלא כי פליגי לא פליגי דהיינו כמה מוסיף להעלו'
פליגי בה ר' יהושע סבר אפי' השתא נמי מוסיף כל שהוא ומעלה
ור' אליעז' סבר מוסיף אחד ומעלה בכ"ו ועוד בין לר' אליעזר
בין לר' יהושע אשכחן לר' יהושע דלא מעלינן שלא לעולם הא
ליה בכל שהוא אע"ג הוי כאילו שנינו בה ר' אליעז' ור' יהושע
אומרי' התרומה מעלה את הערלה ואיכא למידק דמהשא
דתרין מכין למידק דלבלן דר' יהושע דקתני שנים
באחד ומאה ז"ל דאיידי דתני סיפא אחד ומאתים תני רישא
אחד ומאה עכ"ל ז"ל: וזה לשון הרמב"ם ז"ל ומבוארין) זה
עם זה שלש מחלוקות בדבר הנ"ל אות' מבוארין בין להיתר
בין לאסור הוא שיהיה חלק אחד מכולם נופל במאה ומאתים
חלקים יאסר הכל .. והיתר הוא שיהיה חלק א' מכולם נ"כ
נופל במאתים חלקים ויהיו אותם המאתים חלקים על דרך
דמיון מתן הערלה בלבד לא מתן הכלאי הכרם ואולם חלק
הערלה שנתערב בכלאי הכרם היינו משערים כנגד לפי
שהוא מין בשאינו מינו ואם היה נותן חלק כלאי הכרם

נטעם במאתים חלקים יהיה נאסר דכל מקום הטעם ואפי'
היה אותו חלק פחות ממאתים אבל מקום הערלה שנטעמה:
לכלאי הכרם והוא עמין המאתים חלקים כ נחשוב כאילו
הכל מין במינו ועולה באחד ומאתים ורש"א אין מצטרפין
לא לאיסור ולא להתיר ור' אליעזר אומר מצטרפין במינו ענייו
שלא יאסרו במינו ומה להזהר כמו שנכתבו דתנין אבל
לא לאסור במאתים אלא נתלבדק דתנין לגמרא"
לאסור במאתים בפחות ממאתים לגמרא
חביו ערלה וחביו כלאי הכרם כלל לפי שאינו לא
יין מותר לא יאסור אותו המעורב כלל לגמרא נחשוב
נחשוב אותו היין האסור לגמרא שלא חביו לגמרא נחשוב
אותו לפי שלא נאסר שהם מצטרפים לאסור עכ"ל:
התרומה מעלה

ב

את הערלה כלומר מצטרפת עם החולין ומסלקת את
איסור הערלה ומבטלתו וכבר פירשנו למעלה דבין תרומה
ר' אליעזר קתני לה דקסבר דאין דאיסורין מצטרפין לאסור
אלא במינו כלומר כשהן מין תרומה אבל לאו מינו מתרומה
כיון דאינן מעם אחד אדרבה מבטלין זה את זה בהצטרפו
ואילו: פשר התרומה שעולה למאה מפ פירוש דבשלו
הוא דקאמר דאילו מאה ואחד לא כבר צירוף ג' רבים
לבטל התרומה ועוד יש בין לצירוף שאר לבטל
ג' קבין דערלה אלא ודאי בלא חולין הוו ומאה תרומה.

דהוי מאה סאין דהוו להו מאתים חצאי סאה וכי נפלו ב'
קבין של ערלה דהיינו חצי סאה נתבטלו דאשכחו מאתים
לבטלן והתרומה עצמה נתבטלה כשנפלו ב' קבין דערלה
שהרי יש נגד התרומה כנגד סאה וחצי דהוי כמו ועוד ועל כרחך
אתיא כר' יהושע דאמר כנגד ועוד קב ור' אליעזר מודה ליה דלא
בעי מאה דהיינו שלא כשנא להוסיף כדאמרי' לעיל ונראה דהך
מתני' לא מתוקמא בשנודע לו בין נפילה לנפילה שלא כיון דכבר
נתבטל לחד ומה נתבטל לחד לא נודע לו לא נודע לו
הרע"ב ז"ל: בתוס' [illegible] לשון המרחל ומחב וכו' עד בתוספתא
קתני אמר המלקט [illegible] להניח בכאן [illegible] דתרומות וכו':
זו היא שהתרומה מעלה את הערלה שמצטרפת עם החולין
ולא שיהא מותר להם שכבר נראו שלא להתיר לכהנים:
והערלה את התרומה אם נפלה הערלה תחלה בחולין שבין
הכל יש מאה לבטל סאה תרומה שנפלה בסוף הר"ש שמשון
ז"ל [illegible] [illegible] לפי שבוא [illegible] לסתר
[illegible] המאמר שני [illegible] וגם התרומה מעלה את הערלה
והערלה את התרומה והביא הדין שמא יעלה על הדעת
שזה הדין מוסכם ומפרש שני העניינים הודיענו שאין
הדבר כן אלא שבוא הביא הדין העוסק לראשון ועליו יש
[illegible] הסברה ויקש האחר ואמר בדין הקודם זו היא
שהתרומה מעלה את הערלה ואחר כך חזר ונודע כי על
זה הדרך נ"כ תהיה הערלה מעלה את התרומה ומאז

והערלה

והערלה את הכרמים השיעור וכו' הערלה מעלה את הכרמים
הערלה
ע"כ ז"ל:
ל
מעלה את הכלאים וכו' כשנפלה סאה ערלה במאתים
חולין נעשה הכל מאתים ואחד ואח"כ נפל באלו רק"ק לא
סאה ועוד של כלאי הכרם עד שיהיה יחזור הסאה ועוד
של כלאי הכרם מן רק"ק לא חלק מק"ק ונה כשיהיו כלאי
הכרם סאה וחלק מק"ק חלקים מסאה אז יהיו כלאי הכרם
מעלין בא' ורק"ק לפי שאנו נחשוב הסאה של ערלה ויהיו כלאי
הכרם חלק מן רק"ה סאק וסאה של ערלה ואילו לא היינו
חושבי' סאה של ערלה היתה סאה ועוד של כלאי הכרם
חלק מק' וכו' והשתא עכשיו כ"א לא הסאה של ערלה
נחשבנו אנחנו ואמרי שהיא מעלה לכלאי הכרם לא היה
אפשר שבשעה סאה ועוד של כלאי הכרם בק"ק של חולין
לפי שאני שיחלק מתנכה הוא חלק מק' והשנים וחסו בהבן
חלק מק' וכשנחשוב אותה סאה של ערלה יהיה עולה סאה
ועוד של כלאי הכרם כמו שבארנו ועל זה הדרך בעצמו יהיו
כלאי הכרם מעלין את הערלה והערלה את הערלה הרמב"ם ז"ל
כולם בצק להניח ויהיה ועוד בטל בסאה חסר :ב"ה
משקו וכו'.. או הא' ועוד וכו'.. וכן הרא"ש ז"ל הכי גרסינן
הערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה והערלה
את הערלה כיצד סאה ערלה שנפלה למאתים ואח"כ

נפלה סאה ועוד ערלה וסאה ועוד של כלאי הכרם וכו' פי'
שאחרו דערלה מעלה את הכלאים והכלאים את הערלה
והערלה את הערלה והק' הכא נמי כתנאי ר' בירוים
בצירוף הוא דקאמר ומפרש לה דמאתים חסר אחד דקאמר
דאי לו מאתים ממש לא בעינן צירוף דכלאים להעלות
הערלה כלל אבל בקצת מיהדבא מיני וכמו שמפרש
דהא כשנפלה סאה ערלה לרק קבא נאסרו וכשחזר ונפל
שם סאה ועוד כש' דנאסרו משום ערלה וכשנפלה סאה
ועוד של כלאי הכרם מ"מ כולן דהא סאה של כלאי
הכרם עם ערלה לא מצטרף ואיהדא מצטרף עם קבא
דחולין לבטלה הרי שבטלו הכלאים סאה ערלה ראשונה הרי
שהכלאים העלו הערלה והערלה לא הניחה מאתים לאסור
לכלאים דנצטרפה עם החולין ויש מאתים כנגדם הרי
שהערלה העלה הכלאים והערלה את הערלה שהרי כשבאו
למאתים קבא דחולין וסאה דכלאים על סאה ועוד דערלה
השניה אין בהם שיעור כנגד הועוד וצריך סאה ערלה
הראשונה שהיא בטלה למיעוט דהא אין כאן אלא מאתים הראשונה
כנגד סאה ערלה שניה אלא שאנו מצרפים גם הסאה
לבטל הועוד הרי הערלה נצטרף בהכה שהיא מבטלת
לערלה וכן הועוד של כלאים בהכן להקמיע מבטלת
סאה ערלה שניה כנגדו והשתא את שפיר דאין צריך

רנוה 57

לאוקמי' כך מתני' כר' יהושע דלא אשכחן לר' יהושע שלא
נקט' תרומה בק"א ועוד ומעש' שני דדמאי מקדשו בפחות
מעשרה אבל בסוף בק"א ועוד שרו ובכל שהוא ... לא
אבל ערלה וכלאי הכרם נשלם אותה לך להודי' דבעי' מאתים
ערלה וכלאי עוברי' מלבדי' מן המאתים לא אשכחן שום
תנא דבעי' מאתים ולא צריכין לאוקמי מתני' ...
שלא הוזכרה בתלמוד כך נ"ל והר"ש ז"ל כתב דלא נקט' כר'
יהושע וכן כתב הרא"ש ז"ל וא"ת שכתוב כאן או סאה ועוד ערלה
של כלאי הכרם ומה טעמה ורא' שכאשר נפלה סאה
של קודש ... וכשחזרה ונפלה אחרת ועוד הוא לה
והרא"ש ז"ל הכין דבאי ערלה היינו דבעי' ואלו דברים
שאין ... מחולבין לנשנא ... דומה ועוד
גמרי' דקתני סיפא זו היא שאמרו שהערלה וכו' מעשה
דקתני שנותן באחד בכא והקונתהם ... ונשרפשו מרישא
שכבר כי שנשב ק' ערלה או של שר קני של כלאי
הכרם ומלאכי לר' ... ז"ל ... שכבר
ז"ל אר חלעה לא שנתלו להך מאתים שלא להך
כי ... שאין דהוי עם סאה דערלה נעשו מאתים וכלה
... סאה ועוד דכלאי הכרם עולות שהיו דרי ערלה

מצטרפין עם החולין ונעשו מאתים סאין ועולין הכלאים
והכלאים מצטרפין ונעשין מאתים ומעלה הערלה וכשלא
נפלו כלאי הכרם לא בטלה סאה הערלה נאסרו כולהו
חשו ערלה ונמצא שהערלה מעלה את הערלה וקתני
[illegible] דברי ר' אליעזר [illegible] לשון הכא [illegible] ומפרש הכא [illegible] צ"ע
לכל מה שאמרנו לא לגבי ערלה מעלה את הערלה שלא
דהיינו לגבי בטול ועוד דסאה ערלה [illegible] ומעמא דהך
מתני' [illegible] דאין האיסור [illegible] טעם [illegible] עמוק
לדי דאינו חוזר וניעור לא אף מה שאמר חוזר וחוזר
[illegible] ואחר כך נפלה סאה ועוד של ערלה וסאה ועוד
של כלאי הכרם הרי שני סאים של ערלה שנפלו לקצת
של היתר ואחר כך סאה ועוד של כלאי הכרם לא למשמעי
דבורא דכי נפלו כלאי הכרם שבאו להתיר את שני
הערלה שמשמע לאיסור ואת הכי מבטל לה עכ"ל:
כל המחמץ

ד

וכו' ירושלמי [illegible] כל המחמץ בערלה או בתרומה
או בכלאי הכרם כגון בתרומה ובכלאי הכרם בשאור של [illegible]
ובחמץ חמץ ובתפוח חמץ ובערלה בבוסר ובחמץ חמץ
ובתפוח חמץ [illegible] כביצה ויש בעיסה שיעור
להעלות אסור והיינו להחמיר דקתני לקמן וכן הכלות

הנביאים ולקמיה מפרש ר"א. להחמיר היינו כגון בגיטו
דוקא. והמרבל כגון בבל משום של תרומה ושל כלאי
הכרם ומלתא דערלה דרבא בבכורות דמדלין [illegible] ערלה
נמי אסור ואפי' יש בו כדי להעלות והתלתן [illegible]
כגון שנפל מכל התרומות קמח ועשה ממנו שאור וחימץ
בו עיסה ויש בה כדי להעלות מדהוא לשון מעכב כמו
[illegible] משקלה [illegible] בין הגויים
והני כולהו אפי' הוו חמוץ מכביד ויש בעיסה כדי להעלו
אוסין משום דכן קבלו כל המחמץ ובו להחמיר ומתנה
כדאמרי' בפ"ק דחולין שאני שאור ותבלין דלטעמא עבידי
ושאור לא בטיל אבל מחמצת כגון כשהיה בעיסה עמה
שנתבטל כגון העיסה שחמצה נחלקו דלב"ש הכא היינו
להחמיר ומשיר העיסה כשאור ומחמצת ולהכי לא [illegible]
[illegible] דנאסרה [illegible] מיבעיא לי [illegible]
דוקא [illegible] דהיינו אבל בעיסה השאור של תרומה [illegible]
לאוסר לעיסה [illegible] לא הוא לעולם דאמרי' אפי'
יש בו [illegible] אין בו איסור הרשש [illegible] ועיין בגמ'
[illegible] [illegible]
[illegible] רבותי סימן [illegible]:

ודוקא העגל שהיה
שאינו דבר עצמו אוסר כדברי בית הלל ובש"א מטעם
מחוי הלב או מטעם אלא שמשום כל דבר הוו תלוג
על בה ... דעשון בגוונא כביצה נפקח עם ברגב
מקרא דאכל האוכל אשר יאכל ואתי דאמר לה דייעו
מאו גבינה טעם ונעשה כעיקר דלא היראה הרש"ש ז"ל:
ולמה אמרו וכו'

חולין ל"ג גבי הנשה קבנא אמר עולא ענ"פ : בגבי שאור
של חולים וכו' פי' להלבו) ואתבאר אסורות סימן ב':
ומה שפי' הרש"ש ז"ל בפי' אמרו כל המחמץ וכו'
כלומר דקבלו מן הנביאים דכל דבר המחמץ וכן כל
דבר המתבל וכו' כל המותר לשום להחמיץ ולתבל
בין יש בו ליתן טעם ובין אין בו כדי ליתן טעם ואמרו
לה ואחיל גבי תרומה וכו' לאיסור דלמעל נחר מושיה גרע
אבל במין בשאינו מינו על כן אמרו חמורים להקל
ופעמים להחמיר .. שאור של חולים שנפל לתוך עיסה
חולים היינו מין במינו אבל גבי עיסה שעשהם
אמנם דכולהו חייבי בחלה לאו מין במינו חשיבי
ויש בו כדי לחמץ והיינו נותן טעם : אין בו להעלות

דף

באחד ומאה אפי' אין בו כדי לחמץ אסור שהמינים הנה לבטל
באחד ומאה נעשה הוא שאמרו לומר כן והיינו דדרשינן את מקדשו
ממנו אם נפל לתוכו הרי הוא מקדשו וכמין במינו ואין בו כדי לחמץ
ומשרעי קרח ומרבי לא מיתכשא שלא מחמץ מין ומינו ומרבל [illegible]
כמין בבל לחוסופא לכך בבלים דהיינו דאם יש בבבל לבבל כל
הבבלים חומהם מיסורא אפי' יש בהם כדי להעמיד חסורי' ומבארי
להתבשיל שפיהם המקור שלא יעלה על דעתך שאין נקראים תבלין
אלא המרקחות והתבלין שהן נווב כמו הזנגביל והפלפלין ודומיהן
שאינו כן אלא כל דבר שמתבלין בו התבשיל כמו הבצלים והשומים ודומיהן
כולן נקראים תבלין שב : בסוף פי' [illegible] ועוד מאחר חומר אפי'
בלא [illegible] אסור המלקרו והיינו דקתני שאין בו כדי לחמץ לתקן ולהחמיר

ז

אסור :
וכו' [illegible] בחלון פי' גיד [illegible] לך כו' : כמין גהמין שנתבשלו
עם העדשים ירושלמי ר' יונה בעי ולמה לא תנינן גהמין
עם האורז אלא [illegible] כמלא כו' [illegible] אסור ויש אפי' כמלא [illegible]
[illegible] מותר הרי מודה שהוא אסור דגהמין מרבלין העדשים דהכי
[illegible] לא כמותי ובמתבל חוזר לשבח : בסוף פי' [illegible]
אמרה את מקדשו ממנו מה שאמרה מרים ממנו אם נפל לתוכו
מקדשו והוא אין במינו את המלקרא שהרי אסור להם [illegible]
שאינו מינו .. וכיוד [illegible] דתלבו תרומות [illegible] ב' : שאור של חולין שנפל

ח

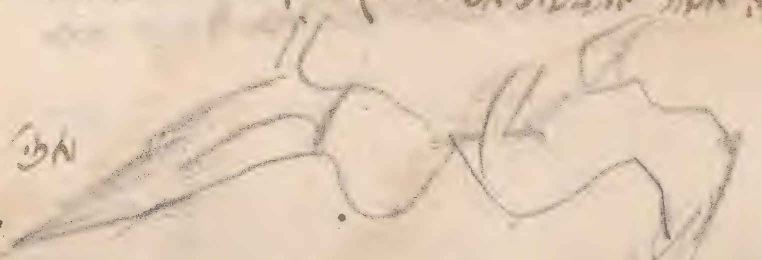
לתוך עיסה חולין ולא חמצה עד שנפל שאור של תרומה עליה
ושניהם חמצוה .. אסור הכהן ואפי' שני [illegible] וחומצה [illegible]
[illegible] ודמי [illegible] [illegible] [illegible]

ר׳ שמעון דהרשב״א ז״ל וכן פי׳ הרב רבינו שמשון ז״ל דאתי׳ הכא כהשתא
דלאו נגד לשום הוא תלויה ר״ש כתנא דמתני׳ בת׳ ברייתא דתנן דלר״ש
כשהשביחו שניהם השביחו וכשפגמו שניהם פגמו והכי דאמרי׳ אח׳
במימא קסברי נגד לשום אסור ונ״ב והיינו עובדה ז״ל הלכה דקי״ל להלכתא
ז״ל דר״ש לא תליא בהשא :

שאור של חולין שנפל לתוך עיסה וחמצה

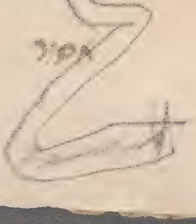
וכו׳ פי׳ בברייתא דתנן קי׳ סח׳ וכיד שם סימן יו : ור״ש מתיר ור״ק דר״ש הוי
ר׳ מאיר כדמוכח בירושלמי ·· וגם שם כת׳ ברייתא דתני ·· ותוספתא נמי
הכרם בירושלמי דר׳ אלעזר בר׳ שמעון ז״ל בהא כאבוה דנותן טעם
לפגם מותר :

הבלן שנים ושלשה שאור פירשו ר״ש והתוספות׳ כגון תלתא לבן
ושחור ואדום וחכה קושיא פי׳ הר״ש ז״ל דה״ל תלתא של ערלה ושל
חסקה ושל תרומה וכן פי׳ הרשב״א ז״ל וז״ל הפירוש הנכון בזה הוא
מה שפירשו ר״ש והראב״ד ז״ל דשם ז״ל איסור כדתנן בתך
דתבות לא השם במשניות לה׳ מכות ·· וגבי השמות השבועות קרני
עובר בכל השמות הללו והכי פירושא יך מורשעת קרנילה ר׳
אלעזר דמוה לר׳ מאיר דמצטרפין בנלא ומה לא השתא ואמאי
דהבלן הואיל וכן מיני מהדרה ומשמע שנה למחרך בין יקדרה
בין שהם מתין אחד חולה דשלש איסורין כגון תלתא דתנן תלתין
ערלה ותלתין דהרקם אוסרין את הקדרה ומצטרפין נמי לבהיר
לחקור שלהן ומוה לר׳ מאיר בהא או מצטרף מין ואתי ה׳
מהשלשה איסורין כגון תלתין דערלה ובהלדכולה הכרם יקדלוים
דהכוונה אסור הכבשיל אם וה כן לרן גוים ומשמעה לא כבשיל

ומפי

ואתי כחלוקה כדתנן כל המתנדב וכו' ואתי אין ביה כדי להביא לחודיה
ולא ביה כדי להביא לחודיה ומצטרפין נמי למקוה : רש"א משמע
דבורה דגדול כחו דרש"י דקסבר אין שני שמות מצטרפין ואתי מאן
אחד אין שני מינין מעשה אחד ואתי כמיני מרבה אין מצטרפין נכל
גל .. ומתני' מיירי לה כשסבר לה ר' עקיבא קף פ"ב והרב וגם בירושלמי
להך נחא שני שמות ממין אחד דכיון דחד מינא נינהו מצטרפים
אלא שני מינין מעשה אחד אמאי מצטרפין וכו' שני מינין מעשה
והא מעשה על זה מרבה לזה ומעשה חביקה במינו מבוקק שמשו
פי' לאו בבבל וקמלוש מיירי אלא במלבין וכרכום ולבונה קנה
וקנמון דכל אלו מינין למרק הקדרה וחשובי מעשה אחד ומשה
מצטרפין נראה לי דהכא במבלין כבושין נמוקין דבולהו חד
משמעה ולא בבבלין במעשים ובכתשין הוא דקלטה רש"י חרמה
קמה דאלו בשלמין לא בעיך צירוף דכל אחד לתכותי גם
בעינן פי' בדבא קף ע"ז מייבשלה .. וניין ברוח דמשולה סמ"ך קדשי
מיבם : וכך צריך לביוב לשון המשנה דבלין שנים ושלשה
שמות ממין אחד או משלשה מינין אמור וכו' ונביד קיי"ו דהלכו
מאכל? חמופו' סי' י"ד נוו : [?]א
שאור של חולין וכו' תמחי' פי' כל שעה
דף כו ועמ' פי' כל הכלמים קף מ"ט ובפ' כרבא קף נ"ג ובמשנה
פרק יק יב וכתו שכבכבש עם סימן ד' : שנפלו לתוך דמעה
של חולין בזה אחר זה ושנפלו כבר אחד בירושלמי בזה זה
ומאין דאתי נפלו כבר אחד שלא ר' אליעזר דבל זה ואחר גם

אסור ומותר עד חלוטי דברי בי קו׳ אחרון לחולין בעיקר והלך
אחר האיסור וכו׳ כמו שפירש בבר כוותי׳ :

יב בירה שם מקום קרוב

לכותלו נצמד בית י׳ שער המזרח שער משערי הר הבית :
וחכר

יג

וסכן בשמן טהור אחר שנטמא השמן ראשון לאו בעודו ומוסף
של הכלי אלא הטמא מטמא את הטהור והכל מודי׳ שאם נמשך טמא
להמשיך מטמא כלו ובמאי פליגי ומיירי היכא דהמבלע לאחר
שסכן בשמן טמא ונגבו ואחר נבלע סכן בשמן טהור וחזר
ונגמ את השמן ופליגי הי מינייהו פליט וכו׳ דהיינו ר׳ אליעזר
סבר הראשון מוציא את האחרון כלומר קושטא הוא שמתחלה פולט
השמן מן שמן הראשון יוצא תחלה אבל מה הוא מוציאו ויוצא עמו
ולבסוף לא יוסף אפי׳ שמן טהור אחר נבלע דקמא פליט ורבנן
סברי דאין יוצא אלא אחרון דהיא ולבסוף לא יוסף שמן טמא אחר
שמן טהור דכי פליט טמא הוא דפליט אבל שמן טהור אחר שנבל
טמא בכל לסוף והכי איתא בתוספתא. דרבנן ר״ח הכ״א :
ועיין בלק שכתבתי כל ברכה לתוספתא כלה :

יד שאור של הערלה

ושל כלאי הכרם וכו׳ עד סוף סימן זה תני׳ דהלכו׳ מאכלו׳ אסורו׳
סימן יד : אסור לנהם ומותר לכהנים משום דלכהנים הוא להם
כמו שאור של חולין ושל תרומה שנפלו לתוך עיסה של ישראל שאחר
ברם אינו אסור עד שיהא בו כדי לחמץ ונ״ם דין שאור של
תרומה ושל כלאי הכרם כדין ולא שקדם הכלו במאמרו התרומה

מעלה את הערלה ומעשה שאין לומר מה לזה להוין גמור המתבם
כבלן
פל: נו
פל בשאור וכו' השמועות מחלוקת חכמים עם רש' בשני המחמצים
ורבנן שאלו השמועות מחלוקתם בשאור היינו חומרי בשאור
בלבד אומרי חכמים אסור לעולם כמו שאמרנו בהלכה הקודמת
ומעני שאור של תרומה ושאור של כלאי הכרם שם אחד אבל
רבנן של תרומה ורבנן של כלאי הכרם שהם שני שמות מודים
לרש שזה מותר לעולם השמועות כמו ההלכה שהם חולין שלו
אתי כרבנן ורבנן ואלו השמועות נ"כ כמו ההלכה מחלוקתם אבל
היינו אומר כרבנן ורבנן שהם שני שמות מותר כך לעולם אבל
בשאור ושאור מותר לחכמים על כן השמועות בהלכה הקודמת
נב מהתוספות וקרוב לזה פירש הרשב"א ז"ל ותכמה המוגד
בלשון המשנה שנפלו לתוך הקדרה ונו' במקום כתבנו
כסוף פ' הנ'
יו
ופירש התוספות
פל בקך לכנה מותן אחד אין מצטרפין ושבשלו שני השלש
חתיכה של קדשי קדשים ונו' חתיכה כי כשנתבשלו שני הבשר שהוא
עם חתיכת חולין והוציאום אחר כן ונשאר שאר הבשר לכהנים
אסור לכהנים מותר בשר הקדשים שנתבשל עמהם ומותר
ומשנה שיש בו הטורף והמעל כיון שאין איסורו על הכהנים מותר
הכבד וכשה כשם שמותר לכהנים כך מותר לזרים כיון שהוא
והטורף אסור על הכל ומותר שאסור כאן שמותר לכהנים
בין מהום בין נמאים לפי שהכל כמאת בטורף ומעל כמו

שיבטלו במאתים ונכל יד כאחד החתיכות אחד משתי שהם מין
במינו דליכא למימר עליה או אם לא נכרו החתיכות שהם אם
הם מין במינו מינו כאשר נראה במסכת חולין אבל כשהיו שתי
מעשים או כגון המגעל והשורף שהם בשאר הדבש ולא היה
מין במינו ונינו או נתערבו החתיכות ואינם ניכרות אעפ
שהיתה אחד באלף דחתיכה לאיסורא בעינה אין מתבטלת כה
תלשה הנם לו שהכל אסור בין לכהנים בין לזרים לפי שכל
אלו עיקרים שלהם המכוב ואין בהם מחלוקת לפי יד ענב
ובור בולה ומתני' עד סוף הפרק ר' עשירי דהלכות מעשה
הקרבנות סימן יב י: ולפרש מה שהוסיף [illegible]
דגהם במתני' ר"ש מתיר לזרים ולכהנים וגהם נמי בהשא חתיכה
של קדשי קדשים אבל אנו מוכחי במתני' בה' יד נוסח המשנה
כך חתיכה של מגעל ושל שורף ושל קדשים שנתבשלו עם החתיכות
אסור לזרים ומותר לכהנים ונראה שהיא גירסת הירושלמי ולא גרסו
וחכן לא אתי' להם לריש עמה במחלוקת שבין לא גרסא
אמר ובר קפרא למה הוא דרבי הכי חתיכה של קדשים של מגעל
ושל שורף שנתבשלו עם החתיכות ר"ש מתיר וחכמים אוסרין
והולך כי הר"ש על חתיכה של מגעל שנתבשלו חוץ למחוץ [illegible]
פיך כרת ומתי לכהנים בין דקדשים קלים בין דקדשי קדשים
ושל שורף ויש בו כרת ומתי לכהנים .. ושל קדשים [illegible]
[illegible] כה אחוכמי מאי איסורא דהאי חתיכה איכא מה דשל קדשי
קדשים כה כגון של חטאת ואפס היש כה לזרים איסור עשה
דכתיב כל זכר בכהנים יאכל אותו ודרשי בכהנים ולא בזרים

ודרשינן

מותרת כהלכתין [illegible]
ודרשינן בפ׳ אין הערל דאיתרבו נמי לזרים [illegible]
דפסק ונאמר ומיהא תנן דבקדשי קלים [illegible] ונתבשלו עם
חרובי דחולין ואין בכל אחד מן השמנין שיעור לאסור החרובין
ומצטרפין שלשתן [illegible] ולא פרש ובהמצטרפין שנים חולין בחולין
לבטלן .. אסור לזרים ומותר לכהנים דלגבי זרים כולהו אסורין
להם דחשיב דמצטרף כרת ולענין [illegible] סוף סוף לא [illegible]
קדשים [illegible] כדמוכחא דהיא דלא אמרו [illegible] יש אוכל אכילה
אחת וחייב עליה ד׳ חטאות וכו׳ וזה לענין ויש בהן איסור
טומאה ואיסור נותר כדאמרי׳ בפרק׳ דלקמן לכהנים [illegible]
טהורין ולא לזרים ואפי׳ טמאים ולכהנים טהורים ולא טמאים ומיהו
הא כחרובי׳ חולין ובחרובה אחת מהם וש״ר וקרא כוליה
דלא כר״ש מתיר לזרים ולכהנים כדמת׳ משמ׳ ר׳ יוחנן [illegible]
דאמר דלא כר׳ צריך [illegible] זרקא [illegible] דכולן קרוין
בשר קדש עליהם [illegible] והם לכהנים [illegible]
[illegible] היא [illegible] [illegible] [illegible]
כמשנה זו [illegible] [illegible]
הוא [illegible] בלבד [illegible]
[illegible] הוא [illegible] בדמים:
בשר קדשי קדשים וכו׳ אם היה בשר
קדשי קדשי׳ הוא מה שנתבשל עם בשר תאוה אוכלין דבל [illegible]

שהורי הקנים כמו שאמרנו שאם יהיה בשר קדשי קלים שנתבשל
עם בשר תאוה תאכלן לכל טהורי ידים ולא נחוש בזה לעניין
ודומה לו לאחד מעשים כיון שאכל מותר וא״ן שם דבר יאסור
עליו התבשיל:

סליק פירקא

פרק שלישי

בגד שצבעו וכו׳ ע״ב ל׳ הגמ׳
עמים דף ק״ח ע״א ע״ב והגם
דלא התערובות ודף האשה
שהיא עושה דף ס״ב ובלא

דאמרי׳ אהלות כרבוי מאי דקשה מעוכבי׳ לבלונה בבקוע
דהכם חמוכב לרבא: ופירש הרא״ש ז״ל בגד שצבעו בקליפי
ערלה והמורה מולבא היא ותשוב כאילו נראה מן הקליפים
ע״כ: ידלק פי׳ רש״י ז״ל בפ׳ בתרא דחולין דגמרא ערלה
מכלאים כמה מכיון דזו ערלה במארים וזו ערלה במארים
וכלאי הכרם בהוא כרבי׳ פי׳ דקדש ודרשי׳ פן תוקד אש
כולם ידלקו דהרי כל״ל דבגד שצבעו הוא אחד ממעשה בהם
שרבו להמונו לר׳ מאיר ופירוש הקשה ר׳ חנן כיון
דבעלמא מודיעין הני ע״ז לערלה והא גבי יין נסך דאסור
בהנאה תליא רשב״ג ונבון כל כרבא דע״ז ומו׳ לרשב״ג
המוכר כולו לנכרי חוץ מדמי יין נסך שבו ואלו הכא גבי
ערלה תנן בגד שצבעו בקליפי ערלה ידלק וכן גמי גבי

אסורה דתנן הרס בכל כל הכלאים נגד היונקת כרמי חוץ מהנאה
אחרת בו אחר הבגד אסור בהנאה ולא קא מנה דשכבת ומשני דמין
אין דרך בני אדם לקחיין מן הגוי דלבך ליכא למיחש שמא
יחזור וימכרנו לישראל אבל גבי בגד דדרך הוא ליקח אותם
מן הגוי ולא ידע דהוא צבוע בקליפי ערלה או שארגו בכרכד
של אשרה ואין להקנה אלא דליקה ·· ופירשו המ״ל לקמן בפ״ק
בסימן ו׳: ועיין בולה מרגלי עד סוף סי׳ ך׳ מ״ן דהלכו ואחכה הצובע

ב

אקורי סי׳ ב כח:
וכן הרם רמב״ם הרעזרובורג היינו הוא שרגות הירק וראיתי במי
המלה פירושים הרבה ואכרת מהם לחוד שבשינויהם לחומרא
ובהחתך אבל מה הפירוש ולפי שהוא פי׳ הקדמונים והקדמון
הוא וגדול חכם בלשון מן האחרון והשמיענו בהלכה הקודמת דלא
לחכמים אלא בבגד שנצבע כולו יעלה וכאן הלכה השמיענו
חומרא לרבנן שאמר אפי׳ חוט א׳ שנצבע בבגד ישרף כולו
המתבטל: וזהו הרשב״א של יעלה הבגד דכיון דלגבי שבח מגוה
החמנא ומשה דחשיב אחרי אריגה כדאיתא בהבונה חשיב
הוי שיעורא נמי דחזיקי בגד וידלק כל הבגד ואחכמו אות וכו
וצרכי הנך הרהי בא׳ וכו׳ כמו שפירש המתבטל:
האורג ולא היסק

ג

וכו שלהי פ׳ בברא דהמלה ·· ובפירוש של מביאה האחבה נותן
בבבא דנג׳ ורום רמב״ם הרעזרובורג ודל כל התולה קלב׳ ודבאו
סלת׳ הבכורות ·· ובפירוש מכל דכל הגט לך דאמר שביעית בזה
עקדש׳ בהם לבנין הוא מינו הוא תחו׳ גומיע וכרם פירוש הם

דהכא תנן דשער נזיר ופטר חמור בשריפה והר"ש כתב בבבא
המצוה תנן אלו הן הנקברים ותנא בה היכי שער נזיר ופטר
חמור והר"ש תנן דנקברים לא ישרפו משום דאתי אסור ומשום
דהא דקתני הכא ידלק היינו שאחר שיער נזיר ופטר חמור בשק
דאי תנור יקבר אתי איניש ומיהני ביה הואיל ואינו כלה עד
לאחר זמן ומרבי דהמורה בשער עצמו שלא נתרב לאו דוקא לחוש
ולחוש אחר השיער הלכך יקבר כדינו .. והר"ב כן לקיש תנן אשער
נזיר דמרבי דקתני ידלק היינו במקדש כהנו דכבי ונכן על האש
אשר הקרה תחת השלמים ומרבי דהר"ש בבבלי ור' יוסי בר' חנינא
תנן דמרבי דהכא מיירי בנזיר טהור לשריפה בגבה ביה והר"ש
מיירי בנזיר טמא שלא כבי שריפה בשעתו .. ורבוותיה לא מפשריבן
לשטו... ופטר חמור דכי תנן בתמורה דפטר חמור יקבר לא תשער
קאי שלא תגיף פטר חמור הגם קבורה כעגלה ערופה דנמרי לה
מעגלה ערופה ומרבי דהכא בשיער דוקא מיירי ע"ב ועיין בתה"
שכבבי שם .. ובתוס' יו"ט סימן ... ופטר חמור לאחר עריפה
כלו מודו דאסור .. ומתיים רש"י שרי עי' פ"ק דבכורות. ובמוקדשי
מקדשי בכל שהן מלת כירוש דקדשי שיש להם מתירין מיירי כגון
קדשי בדק הבית שיש להם פדיון וכיון דפדיון שרי בלא פדיון אפי'
באלפא לא בטיל ולא בעי מלא מינו שלא אתי בתחות נמי הבגד
כולו קדוש ואסור לו ליהנות בו עד שיפדנו דקי"ל כל דבר שיש
לו מתירין אפי' באלף לא בטיל .. והאי כבא דובמוקדשי וקדשי
בכל שהן אית דרבי לה במנה רת"ו והא דקתני שיער נזיר ופטר
חמור ידלק מוקמינן לה נמי כמינו כמוונא דהשתא ואיר ... לא

רמה
65

תני לה בהדיה רמ"ה חלה בהא דהשתא לחודה ואוקמי' לסיפא
בכה"ג ומיירי בכלאים כדמוקמינן לה בגמרא והיינו
שנעקר מן האיסור צורה בחזור דחשיב דשויא ליה לגבולה
אך ועביד נמי בעירבא וגזרה דרבנן במין שנתערב ומכן
בשלמא ומאן דתני לה בהדיה רמ"א איבעיא עשרה ובהם מקדשין
לרמ"א ולרבנן א' מהן שבכלן בכלאי ערלה .. ב' האוסר ממלא
היינו הכבוש בכלאי ערלה ומלא היינו מכמר הכבור
דבולה חדא היא .. ג' והמוקדשין מקדשין בכל שהן .. ד'
חבילי תלתן ושמה הבהם לקמן אלא מאן דלא תני לה חלה
בכה"ג דטעמא משום דהוי דבר שיש לו מתירין מהיכן ישנים
המשפט ומשני רמ"א כר' עקיבא קל ורבנן ר' עקיבא אומר
אף ככרות של בעל הבית דבלאי הכרם שנתערבה אורה
כבר אחת באלף אסורות .. ועיין בר"ש דרך העשרובות
דמשמע שיש להם דין אחרת במין העשר ובהם ובמאי
דאיבעי דרבנן בהם ר' מאיר .. וביד מ"ט הלכו כמותו
המוקדשין סימן י"ב ובמ"ש הלכו בכורות
הכבוש שבשלו בכלאי
ד
ערלה יעוין רמ"א הבערובו' ומ"ש בירוש' אוקימנא לה
בקדק בקדרות והיינו שכדרה היוצר בכבשן כשהי'
חושב בעצי איסור דהא מקבלא בישולא ואיכא הנייה
השמוש שמשתמש בה בלא גוף אחר והוי לאיסור
בעין הלכך נתערב באחר יעוי' בא ותמהם הרש"ל:

ה׳ תנור שהסיקו בקליפי
ערלה ואפה בו את הפת כגחלים לוחשות דהיינו בוערות בכרוך
כמתנוצצות ולוחשות אולם ואפה בו את הפת הדלק הפת
מוכח בפ׳ כל שעה במבוקה כנגדו וכל שעה שהיה פת בתנור
היה דולק התנור ואותה דהשתא חשבינן הפת כמו שהאיסור
בעין הר״ש ז״ל :
מי שהיו לו חבילי תלתן וכו׳ הרמ׳ ז״ל הגמ׳ לה׳
ובגמרא יבמות פ״ק דף פ״א והרס פליגי ר׳ יוחנן ור״ל ר׳ יוחנן אמר
את שדרכו למנות שנינו ור״ל אמר כל שדרכו למנות
שנינו ומעט שאינו מיוחד לכך ·· ומפרש בירושלמי דאין
חבילה מחוברת מעשרים וחמשה אין פי׳ קלחין ·· ור׳
מחלו דחבילין שהכין להיות כל כך גמין שראוי למנות
בכן מנוק שיעור שביבת אדם אילו היו הכן ומשו׳ הכי הוי
דרכו למנות ·· ובפ׳ הערל דף פ״א ובפ׳ התערובות כמו מיירי
לה: נתערבו באחרים גרמי ולא גרמי ואחרים באחרים
כן כתבו הרמ״ב ז״ל בשם ר״ת דלא גרמי לי׳ לא בענין ולא
בסדר מדנים ואיבה למורייהו בפ׳ כל שעה דף כ״ו ובפ׳
כל הצלמים דף מ״ג ובר״פ התערובות וגם בהם מסכב״ים
טוב ובפ׳ הנשרפין דף פ׳ וכן פי׳ רמב״ל ועיין במה
שכתבתי בפ׳ כל הצלמים סימן ט׳ : יערו בא׳ ואחרים
אם נתערבו חבילה של כלאים בחבילים דהיתרא יעלה ר״ל
ידלק כלומר יתבטל לשון העלאה הענין ורש״י ז״ל פי׳

בפ״ק

רפו

בפ״ק דביצה יעלה אחד מהן ויעלו והשאר מותרין ונראה דהא
הא דנקט כאן שני הערלה וכלאי הכרם עולים בא׳ ומאתים
בפרק לחם הרים הקשו ז״ל:

שהיה ר׳ מאיר אומר וכו׳ וכו׳ כלומר להכי אמר ר״מ
כולן ידלקו דס״ל להו בטלי ובהכי מתני׳ שקיל ר״מ ומה
הוא ורבנן דמונות אין בטלין ומקדשין לאסור כל התערובות
בהם .. וחכמים אומרים כל פירות שבעולם בטלין חוץ מששה
דברים הללו שהן חשובין מאד .. ולכך חשובים חשובים
מאד שנערכין ביד כדאמרי׳ בפסיקתא אחר פרשת כי
תשא על שנבנה דדהם שנמשלו ישראל לאגוז שיש בו שש
מינים ... ולכך שנלקח מעצמו כיון שחשוב ז״ל ..
חביות סתומות מלאות יין של ערלה או יין של כלאי
הכרם .. חלפות תרדים כלומר חבילין של חלפות תרדים
וכן קלחי כרוב ויש ליה בתוספתא לגלוי.. אסיפה ומיר׳
דנרמי קולמי כרוב והן מיני כרוב שיש להן ראש עגול
כראש של אדם הרגוס וכובע נחשת וקולמא דבחצא ..
ככרות של בעל הבית דחשובי׳ הן חדא דמה מתוקה הרבה
מה שאין כן בנחתום דאין פתו מתוקה כל כך דאינו ועוד
גדולות כל כך .. ירושלמי ר׳ יוחנן ור״ל חד אמר לדברי
ר״מ עשרה דברים מקדשין וחכ״א חמש לדברי ר״מ כל
הדברים מקדשין וכתב הרש״ש ז״ל ונראה דבשם ר׳ יוחנן
הוא דאמר עשרה דברים דר׳ יוחנן אמ׳ בנו׳ הלן את שדרכו

לימנות שאינו דבר שהוא מיוחד לימנות אבל חבילה ועגול
תאנים אין נמכרין באומד וכל המפרש סרס לי תנא
כמ"ד דוקא את שדרכו לימנות מקדש ומש"ה מרבינן בחבילה
ומתן וכו' ר"ל בקיש דאמר הרש כל שדרכו לימנות שאינו הוא
דאמר דלרבנן כל הפרס מקדשין וקשה לר' דהא תנן בפ' בתרא
דע"ז ואלו אסורין ואוסרין בכל שהן יין נסך וע"ז ועורות לבובין וחמר
הרש דהוא תנא כרבנן א"כ ליג דבר שבמנין ואיסורי הנאה
ומפק עלה ולהבי חמותי פק וכו' ומשני הא תנא ליה הרש
שמא דאיכא כל הני מלבד הני דמתני' והיכי קאמר ר' יוחנן
עשרה דברים והרין ז"ל דהכא לא חשיב ר' יוחנן שלא חוגן
השנויין כאן במסכת ערלה ומכרי איכא טובא ואינן
נכון שלא דהקוח תנא סבר דאין מדין לע"ז ואנן קי"ל
דיש מדין לע"ז בדאיתא הרש הלכך הנהו אינן מקדשין
כמו הני דר' יוחנן אי נמי דהלכתא קחשיב ושור הנסקל
ועגלה ערופה דעדיין מינה לקיט של צפור חשיב כ"ש
בעלי חיים גופיה עכ"ל ז"ל ומתני' מיירי לא כיון פ"ק דף
ג' כמו שכתבתי כבר גם ביאורו פ' הערל דף ... שרין
גם בזבחים ... דף ע"ב ... ובחולין דף
... ר' עקיבא אומר שבעה וכו' ... דהלכה כמתני'
חסורי ס"י ג' וכו' ... : אמרי פק ירושלמי
הא שבידי פק ... לא חשיבי כאמרי פק:

ומתני'

וחבור סתומות מדני בסתומה בין הסתומות דכולהו חשיבי
ונפתחה ואין מכירין אותה דכיון דנפתחה יש לה בטול
ואבדה חשיבותה אבל סתומה בין הפתוחות ונפתחה או
פתוחה בין הסתומות ונסתמה צריכין שיעור אחר כלומ'
ובטלות באחד ומאתים והרמב"ם ז"ל היאך אפשר לפתוחה
אבל הסתומות להתבטל דאי הדר ומתגלה הדרא לחשיבותה
ומשני בפתוחה אבל חנוני שהיא כסתומה אבל בעל
הבית שהמגופה שלו אינה אדוקה ומחוברת בפיה אלא
רפויה ומונחת על פיה דלגבי חנוני חשיבא פתוחה דאפי'
ריח היין ולגבי בעל הבית חשיבא סתומה בין הסתומות אבל
חביות הבעל הבית רפויות וכגון שחזר בעל הבית ונטלה
מביתו של חנוני ·· רע"א אף ככרו' וכו' ת"ק בברא דעו"ף
עד' : הראוי לערלה וכו' ר' יונה בעי ולמה לא תני הראוי להרו'
הרואה ומשני א"ל ר' יוסי תרומה נוהגת בכל בין בזה בין
באילן ולא מצי למיתני בהו הראוי לתרומה דליכא דאיתו ראוי
אבל ערלה לא שייכא אלא באילן וכלאי הכרם לא שייכי אלא
בתבואה וירק וכתבו התום' ז"ל גם בספרו ר"ת הערובין דף
עב' וכת' הערל דף ... ונראה שיש עוד משום דקתני ידלקו
ועולין בא' ומאתים ואין דין זה נוהג בתרומה ועוד הא"ל לשנו'
להאי הנאה בכרת' איתניה דבר שבמנין ואיסורי הנאה כמאה

כמוםכ

בתו״ס עי״ש אמרינן דהכא פ׳ כרבנן עכ״ל וכן פי׳ הרב רבינו
שמשון ז״ל ·· וכתב עליהם הרשב״א ז״ל והריטב״א הראשון אינו
כלום דהא מ׳ הכרם לענין קדוש מיתנין ולא לענין עליה
אב״ל ליתני תרומה גם הריטב״א השני אינו נכון דורשי טוב
לכן דלא שמעינן אתנא דגיד הנשה דתנן הכא וכן התרומה
נבלה וכן דאיכא בעלה במלך והיא לא איסורי הנאה היא
אבל קשה אמאי לא תני שור הנסקל ועגלה ערופה וכדין
לנזר דלא תנן דליתני אלא מה ששנוי בפרקין דלעיל דמיירי
בהן ואחילו להייט הלכה איסורי ערלה וכלאי הכרם ותרומה ועוד
דמשום מקדשין קתני ולא תני אומרין כדתנן בעה״מ והייטו תנאי
דלמדו מדבריו נבי כלאי הכרם הקדש מקדשו מתוך דאם
חמר ונפל לתוכו מקדשו ואכ״כ ליתני תרומה דאיכא נמי והכי
שני התלמודא שפיר ועוד דאמרי בפ׳ התערובות ואיכא נמי
בירושלמי לקמן דהכא דחבורת מקומו שייכא בתרומה הלכך
אקשי שפיר ותשני שפיר עכ״ל ז״ל : בסוף פי׳ רגמ״ל כרחה
שבכך להניה ורלשון יונה וחבורת מקומו ואין הלכה כר׳ מאיר
והלכה כר׳ עקיבא ·· שכן פסק הרמב״ם ז״ל גם בהל׳
דהלכות מאכלות אסורות וכן פסק הגמ״ל שכתב הפמוק ··
ובגמ׳ יש סימן ק׳ :

נהמבטו האגורים הגבגוזל נהם כיצד נרמבעו
וכו׳ ומ״ל אמרם כיצד כ״ל בו איכה דרך יהיו אלו מקדשות בכל

שכן השיב ואמר כי מה לא יהיה אלא כשידוו שלישות כמו שדיו
אבל נתערבו וכו' יעלו בא' ומאתים עכ' .. ועיין שם בתוספות
ומהרלב"ח סי' יא : ודעת הרא"ש ז"ל נתערבו האגוזים של
פרך דלעיל דחשיבי ולא בטלי ובטלו לרוק אגוזי היער ...
יעלו ובקא כמ"ש מודו וכי כתבו התם בהיתר שלומין ואחר
נתערבו אלו בה תנא בירושלמי .. נתחתכו הדלועין והא דלא
תני הורה החבילה של חתיכות הרוחב או של קולחי כרוב לא
תני שלא מידי דהוה פשין עכ': ט
ספק הערלה וכו' ירוש' תנא אי זהו ספק
ערלה גפן של ערלה בכרם וענבים נמכרים חוצה לו בארץ
ישראל אסור ובסוריא מותר א"ר יהודה אף זה ספקו אסור
בסוריא ואיזהו ספק המותר בסוריא כרם של ערלה וכרם אחר
בצדו וענבים נמכרים חוצה לו בארץ ישראל אסור ובסוריא מותר
א"ר יהודה אף זה ספקו אסור בסוריא ואיזהו ספק המותר
בסוריא כרם שזרוע ירק ושדה ירק אחר בצדו וזה נמכר.
חוצה לו בא"י אסור ובסוריא מותר וכתב הרא"ש ז"ל ומיהא
למידק דרבנא דמתני' גבי ספק ערלה כמאן ס"ל ובכלאי
הכרם נקיט מילתא דפשוט ז"ל דשמא סבר רבנא דמתני' כר'
יהודה בספק ערלה ובספק כלאים דמדרבנן אקילו בר' עכ'
.. ומתני' בערלה דנוי מיירי דאי בערלה הספק אסור ומכור
דדמי ערלה אסורין : ובלבד שלא ילקוט ביד דאי הישראל
לוקט מן המחובר דמי לבעל הבית וכאילו ... בקרקע

דמי נכרי האי לא הקלו וכולה מתני' מיירי לא בקדושי' פרק
קמא ומפרשו שם רש"י יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט
בידו פי' יורד ישראל ולוקט מן הכלאים ומספק ויורד לחבירו
כדאמר ליה לוי לשמואל ספק לי ואנא איכול ובלבד שלא
ילקוט האוכל בידו ויאכל מפני שהוא ודאי וודאי אסורה בח"ל
אבל ספיקה מותר ואנס"ף שהוא ודאי אבל חבירו המאכילו
נכ'.. ואח"כ כתב בהפך מתני' ובלבד שלא ילקוט ביד פי'
שלא ילקוט ישראל בידו מן הכלאים ויספק ויתן לחבירו
ישראל כדאמרי' ספק לי ואנא איכול שאנס"ף שאכל חבירו
הוא ספק כיון שהוא ודאי ביד ישראל אסור דבול האי לא שרו
לי רבנן עכ"ל ושם בגמ' גרסי' מר בריה דרבינא מתני
בבניית'י לקולא מה נמה יורד ולוקט ובלבד שלא ילקוט ביד
ובכי איתא נמי מאן דתני בירוש' אבל ר' יוחנן ס"ל דערלה
חמירא משום דהלכה למשה מסיני היא אבל כלאים דרבנן
קיל.. החדש אסור מן התורה בכל מקום ירוש' מתני' ר'
אליעזר היא דתנן בפרק ק' דקדושי' חוץ מן הערלה והכלאים
ר' אליעזר אומר אף החדש .. המאור יד סי' רכ"ג וסי' רכ"ד
עוד בירוש' ר' יונה בעא קומי ר' יוסי ולמה לא תנינן אף
חלה עמהן פי' דאף היא מדרבנן הרי שונה כלאים שהן
מדרבנן ומשני ליה ר' יוסי לא תני אלא ערלה וכלאים שהן
שהוא נוהג בח"ל בישראל ובגויים דהא ערלה נוהגא בהן

חסלי:

69 חמי׳ בכולן מויים כדתנן במתני׳ ובן כלאי הכרם מה שאין כן
גבי חלה דבגבולי׳ המוי׳ מותר לכרי׳ ראשי׳ עריסותיהם ולא
שנ׳ מויים .. משמע דערלה וכלאי הכרם וחדש טוהגין בחו״ל אף
בשל מויים .. וכרבותי׳ גבי׳ פמ״ק דקדושי׳ : ובזה כל עשיר׳
דהלכו׳ מאכלו׳ אסורות וסי׳ ח׳ ד׳ יא יב ובתוס׳ דהלכו׳ כלאים
סימן ד׳ ובמקה״ח :

סליק פרקא וסליקא

לה מסכת ערלה

ובעזה״י נתחיל מסכת בכורים

פרק ראשון

כתב הרמב״ם בהקדמתו לסידר אחר ערלה מסכת בכורים
שכן סדרם הכתוב הערלה בספר ויקרא והבכורים בפרש׳
כי תבוא עכ״ל : יש מביאין וכו׳ פ׳ שני דהלכו׳ בכורים
סימן ז׳ : וקורין הכא תני קורין וגבי מעשר שני קרני
כיצד מתודין משו׳ דודוי מעשר בכל לשון היא אבל גבי
בכורים בלשון הקדש הפ׳ שני שאמרין הטן מקרא בכורים בלשון
הקדש ודוי מעשר בכל לשון והרס ילק לב מקראי .. ואלו
שאינן מביאין הכא מתני׳ לתני׳ דסליק מיניה כי ההיא דבתר
מדליק׳ ובתר עולין ושמע מתרם לתני׳ דתרבה ביה ושמי׳

צריש

בהג' גרים דקיימא דתני הכי ונראה קפידא .. והכהן נותן
לו חיי מה' בירושלמי שלא מדברים על חבירו .. וכן המפקיד
מושך של יחיד או מושך של רבים לרבק שלו מה' בירושלמי
שאינו מביא לא מזה ולא מזה שהרקבה היה מן היחיד והיחיד
מן הרקבה הר' שלמה שיהיו של : ר' יהודה אומר כזה מביא
ירוש' ר' יהודה כר' אליעזר דאמר בספ"ג דמותרת לנשואי חלל
המתר רה' ונלבד שיהא חי' כלך כדי שתהא עולה מהלכת
ומשנה אבנים ומסיק בירושלמי דאינו שלו לעולם ואם בא
אחר להשתמש באורך חלל שהרי רה' כל הקודם זכה הלכך
מביא ואינו קורא ולכהן אינו מביא דליה להו דר' אליעזר :
בכורי אדמתך

ב

קרא יתירא הוא דה"ל ראשית בכוריך : האריסין והחכורות
וכו' בסוף פירקין תנן דתניא ר' יהודה אומר : ובכה' דרש"ש
דע שיש ד' חלוקות אריס לשעה שאינו רגיל ואינו אומן ובהא
כ"ע מודו דאינו מביא ואריס וחכור שרגיל ואומן מלוגא דאמוראי
ומסיק הבא נמי מודה ר' יהודה דאינו מביא כיון דמצי מסלק
ליה ובהא מיירי מתני' דהכא .. ובאריס לעולם דלא מצי מסלק
ליה פליגי ר' יהודה ורבנן בסוף פירקין דלר' יהודה מביא וקורא
ורבנן פליגי עליה אבל אריס דבתי אבות איכא מ"ד דמודו רבנן
ואיכא מ"ד דאמרי אהא פליגי רבנן ע"כ .. והגמ' בירושלמי

ומתני

Pērush mishnayot   702

K28

פירוש על משניות (מאוסף שלמה)
[illegible]

282